



# ЗАМЛОК

30 грудня 2015 року, №19-24 (211-216)

Газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка



## З НОВИМ РОКОМ ТА РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ! На скрижалях 2015-го

### НАЙВИЩИЙ СТУПІНЬ ДОВІРИ

Виявив колектив академії заслуженому працівникові освіти України, почесному академіку Академії наук вищої школи України, корінному кременчанину, почесному громадянину м.Кременця, кандидату фізико-математичних наук, професору Афанасію Ломаковичу на виборах ректора академії. За нього проголосували 316 із 341 виборця, чим підтвердили підтримку курсу на еволюційний поступ нашої академії до профільного педагогічного університету.

У переддень Христового Різдва  
Так добре всім родиною зібратись.  
Їмо кутю і віримо в дива  
(Хоча чомусь не хочемо зізнатись)...  
А потім дзвінко лине коляда,  
Нам сповіщає Радісну Подію,  
Що породила Діва вже Христа.  
Ми просим в Нього миру і надії.  
А ще смиренно дякуєм за все  
Сумне і світле (Богові видніше!).  
І неспроста нам доля це несе,  
А щоб ставали духом ми сильніші.

### ПЕРША АКАДЕМІЧНА

Науково-педагогічний рік розпочала Звітна наукова конференція, що була одинадцятою з часу її започаткування й першою, яку її учасники провели у статусі науковців гуманітарно-педагогічної академії. 117 авторів запропонували 93 тематичні доповіді. Працювали 11 тематичних секцій. Науково-кадровий потенціал академії зріс на 2 професори, 3 докторанти, 9 доцентів, 11 доцентів кафедр, 3 професори кафедр, 10 кандидатів наук. Опубліковано 7 монографій, 12 навчально-методичних посібників з Грифом МОН України, 5 збірників наукових праць, 115 статей.

### ЮВІПЕЙНІ УРОЧИСТОСТІ

Відзначення 210-ліття заснування Волинської гімназії і ювілейних дат від днів народження її творців Тадеуша Чацького і Гуго Коллонтая стало однією з найбільш знакових подій року. Серцевиною урочистостей було відкриття пам'ятника Тадеушу Чацькому на території академії, академічною вершиною – Міжнародна наукова конференція "Волинські Атени: трансформації між історією і сучасністю", а мистецьким акордом – театралізований концерт митців і художніх колективів академії в історичній залі Гуго Коллонтая. Співorganізаторами ювілейних урочистостей виступили Вармінсько-Мазурський і Варшавський університети, Краківська і Поморська академії, Музей Незалежності у Варшаві, Київський НУ ім.Тараса Шевченка, Житомирський держуніверситет ім.Івана Франка.

### НА БАЗІ АКАДЕМІЇ

В академії проводились відповідальні заходи системи вищої школи спільно з науково-освітніми установами України. Серед них – Всеукраїнська науково-практична конференція "Зміна управлінської парадигми в умовах модернізації загальної середньої освіти", фінальний етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання і обласний етап учнівської олімпіади з математики, Всеукраїнський науковий семінар "Галина Гордасевич: силует на тлі історії", Всеукраїнська нарада голів обласних методоб'єднань викладачів філологічних дисциплін ВНЗ I – II рівнів акредитації, Всеукраїнська наукова конференція краєзнавців "Кременецькі читання з історії Волині", Міжнародний семінар "Компетенції для сучасної економіки Європи".

### СТУДЕНТСЬКА НАУКА

Студентська науково-практична конференція працювала за традиційною тематикою "Актуальні проблеми сьогодення – очима молоді". Юні науковці підготували 114 власних наукових досліджень, 5 з яких були заслухані на пленарному засіданні, 109 – як наукові повідомлення в роботі 11 тематичних секцій. За матеріалами конференції опубліковано збірник наукових робіт "Студентський науковий вісник". Окрім цього, студенти академії успішно працювали в рамках Міжнародного проекту "Школа відкритого розуму" спільно зі своїми колегами з Польщі, Білорусі, Росії.

### МІЖНАРОДНІ ВЗАЄМИНИ

Палітра наших зарубіжних контактів: Міжнародна наукова конференція "Філософсько-педагогічні основи освіти" (Білорусь), зустрічі з Європейською родиною культур, міжнародні форуми "Діалог двох культур", міжнародні наукові конференції "Романтизм польський та український", "Діалог про Кременець – Волинську культуру та мистецтво", освітній і мистецький простори: історичний фестиваль "Кортівіада" (Польща), традиційний фотопленер "Краса Кременця..." і Міжнародний мистецький пленер "Зустрічі в Кременці".



# ФУНДАТОРАМ АЛЬМА-МАТЕР —

Урочистості з нагоди 210-ліття заснування Волинської гімназії в Кременці та 250-річчя від дня народження її фундатора Тадеуша Чацького були підготовлені та проведені зусиллями і з участю науково-педагогічних працівників Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка, Київського національного університету ім.Тараса Шевченка, Житомирського державного університету ім. Івана Франка і Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині (Республіка Польща). До святкових заходів долучилися представники Варшавської університету, Пултуської гуманітарної академії ім. Александра Гейштора, Університету Яна Кохановського в Кельцах, Краківської єзуїтської академії, Поморської академії в Слупську, Краківського університету ім.Комісії Едукації Народової, Університету Марії Склодовської-Кюрі в Любліні, Інституту мистецтв Польської Академії Наук, Музею Незалежності у Варшаві (Республіка Польща), Уманського державного педагогічного університету ім.Павла Тичини, Дрогобицького державного педагогічного університету ім.Івана Франка.



Ювілейні дійства розпочалися урочистою ходою викладачів і студентів академії, гостей, представників громадськості міста з нагоди відзначення 210-ліття заснування Тадеушем Чацьким і Гуго Коллонтаєм Волинської гімназії в Кременці. Тематично структурована і змістовно оформлена колона пройшла від пам'ятника Тарасові Шевченку в міському парку Кременця до місця відкриття пам'ятника Тадеушу Чацькому на території академії. Перед відкриттям пам'ятника до присутніх звернулися ректор академії, професор Афанасій Ломакович і Генеральний Консул Республіки Польща в Луцьку Беата Бжичви. Почесне право відкрити пам'ятник було надане Беаті Бжичви, Афанасію Ломаковичу, голові Тернопільської обласної ради Василю Хомінцю та голові Тернопільської облдержадміністрації Степану Барні. У процесі спільного богослужіння пам'ятник освятили настоятель Собору Преображення Господнього, протоієрей Володимир Буграк і настоятель парафії святого Станіслава, отець Лукаш Грохля. Окрім цього, на фасаді будинку, в якому жив Тадеуш Чацький у роки заснування і керівництва гімназією, встановлено меморіальну дошку, а в читальному залі заснованої ним бібліотеки — його бюст.

Змістовим ядром ювілейних дійств стала Міжнародна наукова конференція "Волинські Атини: трансформації між історією і сучасністю". Її відкрив ректор академії, почесний академік Академії наук вищої школи НАПН України, професор Афанасій Ломакович. З вітальним словом до учасників конференції звернувся голова Польського історичного товариства, професор Торунського Університету Кшиштоф Мікульський. Пленарне засідання розпочалося доповіддю ректора академії, професора Афанасія Ломаковича "Становлення Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка як закономірний етап трансформації вищої школи на Волині". Оригінальне аналітичне дослідження "Кременецькі ювілейні дати 2004 — 2015 років" озвучив декан гуманітарного факультету Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині, професор Анджей Шмит. Він же презентував фундаментальне наукове видання однойменної з тематикою конференції назви, де представлені 69 аналітичних статей 46 українських і 23 польських науковців, присвячених становленню та розвитку системи освіти на Волині, насамперед у Кременці як важливого осередку культурно-освітніх процесів у Волинському краї. Завідувач кафедри теорії та історії світової літератури Інституту літератури і журналістики Житомирського держуніверситету ім. Івана Франка, професор Володимир Єршов висвітлив тему "Кременецька школа польських літераторів Правобережної України доби романтизму: інтенції



націоцентризм". Програма пленарного засідання включала доповідь його колеги, завідувача кафедри спеціальних історичних дисциплін і правознавства, професора Івана Ярмошика "Історичні погляди Гуго Коллонтая (1750 — 1812)". Цією ж програмою передбачене спеціальне повідомлення "Учнівська уніформа у Волинській гімназії та лицей в Кременці", підготовлене науковцем Інституту мистецтв Польської Академії Наук у Варшаві Уршулею Маковською. Завершувалася про-

грама пленарного засідання інформативною доповіддю доцента кафедри Давньої та Нової історії України Київського НУ ім.Тараса Шевченка Віктора Короткого "Київський хлопоман Володимир Антонович".

Після пленарного засідання конференції науковці України та Польщі працювали в трьох тематичних напря-

мах. Один із них — "Передумови становлення вищої освіти на історичній Волині України наприкінці XVIII — початку XIX століття" — презентували 4 польських і 7 українських доповідачів. Представник Краківської єзуїтської академії Анна Круліковська обрала тему "Єзуїтські вчителі в Кременці в часи Комісії Едукації Народової", яку продовжили її колеги Анджей-Павел Б'єш повідомленням "Учительські кадри єзуїтських шкіл у Кременці (1711 — 1773 рр.)" та Моніка Станкевич-Копец — аналітичною розвідкою "Неромантичний Кременець. Чому польський романтизм не вийшов з Кременця". Професор



Пултуської гуманітарної академії ім. Александра Гейштора Радослав Лоло інформував про "Єзуїтський колегіум на Волині в другій половині XVIII століття". Українські дослідники озвучили теми "Система освіти XVIII — початку XIX століття на сторінках періодики Волинської губернії" (Оксана Біла, Житомирський ДУ ім. Івана Франка), "Роль дерев'яної архітектури у формуванні культурно-естетичного середовища Кременця в XIX столітті" (Олександра Панфілова, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Кременець у спогадах родини Фелінських" (Вікторія Білявська, Житомирський ДУ ім. Івана Франка). Змістове наповнення цього тематичного напрямку збагатили дослідження, запропоновані проректором Житомирського ДУ ім. Івана Франка, професором Наталією Сейко ("Суб'єктні характеристики добродітності початку XIX століття: досвід Кременецького лицю") та групою науковців цього ж навчального закладу: Олександром Дубасенюк і Оленою Антоною ("Становлення і розвиток університетів Центрально-Східної Європи як культурно-освітніх і наукових осередків регіону"), Наталією Мирончук ("Специфіка змісту педагогічної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах першої половини XIX століття") та Юлією Березюк ("З історії виникнення перших підручників в Україні").

Тематичний напрям "Волинська гімназія (лицей) — новаторські навчальні заклади першої третини XIX століття у Центрально-Східній Європі з європейськими освітніми, науковими, культурно-мистецькими традиціями" привернув увагу більшої частини учасників конференції. Тут власні наукові розробки запропонували 12 польських і 16 українських фахівців. Прозвучали декілька дискусійно гострих і полемічно акцентованих доповідей, що засвідчило про серйозне фахово-аналітичне заглиблення у проблематику: "Тадеуш Чацький і Гуго Коллонтай. Колізії співпраці при створенні Волинської гімназії у Кременці" (Єва Дановська, Університет Яна Кохановського в Кельцах), "Національні чи неморальні? Волинська гімназія і лицей відносно театру" (Ярослав Коморовський, Інститут мистецтв Польської Академії Наук), "Шкільна фотомайстерня Кременецького лицю як кузня документальної і художньої фотографії" (Регіна Мадей-Янічек, Музей Незалежності у Варшаві), "Життя шкільної молоді в кременецькому часописі "Наш обрій" (1925 — 1939 рр.)" (Рената Бернарж-Шибек, Університет Марії Склодовської-Кюрі в Любліні), "Варшавські

кременчани" (Анна Мілевська-Млинік, Музей Незалежності у Варшаві), "Кременчани над Темзою" (Барбара Криштопа-Чупринська, Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині).

Новизною, актуальністю і гостротою викладу відзначалися доповіді українських науковців: "Історичний аналіз методів і форм соціально-педагогічної підтримки учнів Волинської гімназії" (Світлана Коляденко, Житомирський ДУ ім. Івана Франка), "Діяльність Тадеуша Чацького — подвижника освітніх процесів на Волині. За матеріалами "Волинських єпархіальних відомостей" (Галина Сеньківська, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Постать Тадеуша Чацького його роль у розвитку освітньої діяльності та духовної культури на Волині" (Олександр Дем'янчук, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Музично-естетичне виховання у Волинській гімназії та лицей в 1805 — 1833 рр." (Оксана Легкун, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка).

Оригінальністю методики та специфікою тематики характеризувалися дослідження науковців обох країн: "Тадеуш Чацький і його роль у розвитку освіти на Правобережній Україні" (Петро Даниляк, Київ), "Роль Тадеуша Чацького у формуванні еліти Волині" (Ірина Скакальська, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Роль шкільних зборів у концепції та діяльності Гуго Коллонтая та його внесок у створення колекції Волинської гімназії" (Катаржина Бучек, Варшавський університет), "До джерел про історичне місце Тадеуша Чацького у фондах Кременецького краєзнавчого музею" (Олександр Соловей, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Наполеон Серавський та його опис Кременця" (Норберт Каспарек, Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині), "Кременецький лицей в учнівських спогадах" (Беата Топей-Стемплінська, Краківська єзуїтська академія), "Педагогі-іноземці — кадровий потенціал Волинської гімназії" (Ірина Комінярська, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Кременчани — вчителі середніх шкіл Польського Королівства в 1833 — 1873 роках" (Єва Куля, Університет Яна Кохановського в Кельцах), "Науково-методичне забезпечення навчального процесу в Кременецькій гімназії та лицей в 1805 — 1833 роках. Огляд літератури та власні дослідження" (Василь

Василюк, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Кременецький лицей як польсько-український народний університет в 1932 — 1939 рр." (Томаш Малішевський, Поморська академія в Слупську), "Музично-поетична творчість Тимка Падурри в контексті польсько-українських культурних традицій 30 — 60 рр. XIX століття" (Оксана Дедю, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Генріх Жевуський на тлі (анти) кременецької полеміки" (Юліана Кацемба (Житомирський ДУ ім. Івана Франка).

Були представлені повідомлення, що стосувалися життєтворчості і науково-педагогічної діяльності одного з співпрацівників Тадеуша Чацького — Віллібальда Бессера: "Віллібальд Бессер на Волині" (Оксана Галаган, Ілона Михалюк, Ольга Дух, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка), "Визначення ознак креативності особистості В.Бессера на основі біографічного методу" (Віта Павленко, Житомир).

Сказали своє слово і представники загальноосвітньої школи: вчитель історії Дубенської ЗОШ № 1 Рівненської



області Наталія Якубовська виступила з доповіддю "Дубно і Тадеуш Чацький", а директор Львівського технологічного лицю Василь Пострільоний запропонував дослідження "Тадеуш Чацький і Львів".

Завершував проблематику наукової конференції глобальний теоретичний напрям "Трансформації становлення вищої школи у Центрально-Східній Європі: від історії до сьогодення". Майже два десятки українських і польських аналітиків оприлюднили різновекторні дослідження в аспектах становлення, розвитку, сучасного стану і перспектив вищої освіти на теренах Центрально-Східної Європи. Комплексний аналіз тематичної проблематики запропонувала проректор з наукової роботи нашої академії, доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера у доповіді "Імперативи розвитку вищої освіти: дискурс історії та сьогодення", своєрідним продовженням і доповненням якої став аналітичний матеріал кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки Житомирського ДУ ім. Івана Франка Ольги Владенко "Становлення вищої школи у Центрально-Східній Європі: від минулого до сучасності".

# ВІД ВДЯЧНИХ НАШАДКІВ

Проекцію проблематики на конкретний культурно-освітній часопростір — еволюцію нашого навчального закладу від часів заснування Волинської гімназії до створен-



ня нинішньої гуманітарно-педагогічної академії у контексті становлення вищої освіти на Волині — здійснила проректор з навчальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент Марія Боднар. Окремі польські науковці звернулися до проблем виховання та культурно-освітньої роботи у Волинській гімназії та ліцеї. Целіна Кісель-Дорогінська (Краківська єзуїтська академія) говорила про пошуки форм і методів



виховної роботи в об'єднаних класах Волинської гімназії, Александра Шейбал-Ростек (міська рада Варшави) — про Мазурсько-Вармінський ліцей як спробу реалізації виховних ідей Тадеуша Чацького і Гуго Коллонтая, а Станіслав Соболевський (Краківський педагогічний університет імені Комісії Едукації Народової) запропонував власне бачення окремих



дидактичних підходів і принципів. Навчально-виховні питання висвітлювали й українські дослідники: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти та інформатики нашої академії Віталій Цісарук ("Особливості становлення художньо-промислової освіти на території Правобережної України з другої по-



ловини ХІХ століття до 1939 року"), доктор педагогічних наук, професор Житомирського ДУ ім. Івана Франка Михайло Левківський ("Краєзнавчі педагогічні студії майбутніх

учителів на Волині"). Науковці Київського НУ ім. Тараса Шевченка звернулися до проблем історії свого навчального закладу в контексті його зв'язку зі своїм першоджерелом — Волинським ліцеєм: доцент кафедри давньої та нової історії України Юлія Шемета дала характеристику студентського повсякдення в Імператорському Університеті св.Володимира відразу після його організації на базі Волинського ліцею (1834 — 1858 роки), аспірант згаданої кафедри Тарас Самчук — викладанню верхової їзди в Університеті як продовженню освітньої традиції Волинського ліцею; науковець цього ж університету Ірина Воробей висвітлила викладацьку діяльність професора кримінального права і судочинства О.Ф.Кістяківського.

Частина науковців внесла до програми конференції теоретико-методологічні питання, що стали своєрідною квінтесенцією та закономірним підсумком здобутків вищої школи на попередніх етапах її становлення і розвитку: "Підвищення якості освітнього процесу у вищій школі як основа професійної компетентності майбутніх фахівців" (Ольга Плахотнік, КНУ ім. Тараса Шевченка; Валентина Ломакович, ТНПУ ім. Володимира Гнатюка), "Фактально-голограмне моделювання історико-педагогічного процесу" (Олександр Вознюк, ЖДУ ім. Івана Франка), "Компаративний аналіз етнологічних знань в Україні та країнах Центрально-Східної Європи" (Олена Березюк, ЖДУ ім. Івана Франка), "Сутність та основні завдання профільного навчання у контексті модернізації української освіти" (Андрій Терещук, Уманський ДПУ ім. Павла Тичини), "Медіаосвіта: ретроспектива розвитку та сучасні проблеми" (Леонід Оршанський, Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка).

Матеріали Міжнародної наукової конференції "Волинські Атені: трансформації між історією і сучасністю" опубліковані в однойменному збірнику наукових праць, який редагували професор Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині Анджей Шмит і професор Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Генріх Стронський.

В історичному залі Гуго Коллонтая відбувся святковий театралізований концерт, підготовлений місцевими колективами й окремими виконавцями навчального закладу. Його відкрили ведучі Марина Крупенко й Андрій Дубас поетичним "Словом про Чацького" авторства Анатолія Янкова та зведений хор академії — пісню "Горіла ватра знань віки..." на музику Ігоря Кравчука (керівники: Алла Афанасенко, Василь Сабран; диригент Алла Афанасенко; концертмейстер Іван Добринін).

Продовжили пісенні твори Ксенії Лінської на слова Віктора Підгурського "Навік благословенна будь" (чоловічий квартет у складі Володимира Дзюми, Володимира Іванюка, Петра Клака та Ярослава Міщени; аранжування Ігоря Кравчука; концертмейстер Іван Добринін), Йозефа Гайдна "Куріє" (соліст — лауреат міжнародних конкурсів Іванна Комаревич з камерним хором; керівник і диригент Алла Афанасенко; концертмейстер Іван Добринін), Джоаккіно Антоніо Россіні "Каватина Фігаро з опери "Севільський цирульник" (соліст — заслужений артист України Микола Швидків; концертмейстер Іван Добринін).

Безперечною окрасою виступів стали українські та польські народні пісні "Бандуристе, орле сизий" на слова Тараса Шевченка в обробці Володимира Войта (соліст Микола Швидків), "Іхали козаченьки" в обробці Наталії Кончаківської (капелла бандуристів; керівник та диригент Ірина Харамбура), "По тім боці, у толоці" в обробці Василя Марченка (вокальне тріо викладачів: Інна Ратинська, Лариса Соляр і Наталія Ткач; керівник Інна Ратинська; керівник оркестрової групи Валерій Яскевич), "Цвіте терен" в обробці Олексія Коломійця (ансамбль викладачів під керівництвом Алли Афанасенко), польсько-українська "Гей, соколи" Томаша Падури (хор народного співу; керівник і диригент Ольга Пуцик; концертмейстри Валерій Яскевич і Павло Яловський) та пісня польських авторів Л. Марковські на слова Зігмунда Рожецькі "На уст коралю" (солістка — Іванна Комаревич; концертмейстер Іван Добринін).

Обов'язковим елементом концерту була інструментальна музика. Повністю підкорили слухачів лауреати міжнародних конкурсів Леонід Дацюк — "Полонезом концертним" Генріка Венявського, його батько і вимогливий наставник Олег Дацюк — "Ноктюрном" Фридерика Шопена (твори обох скрипалів звучали у супроводі Ірини Ковальчук) та Іван Добринін — "Віденським карнавалом" Роберта Шумана. Показали свої таланти дует бандуристів Ганна Мельничук і Віктор Бондар (Анрі ля Пен "Соната №2, Частина І") і брас-квінтет під керівництвом Андрія Петручка (Микола Безушкевич "From Heart").

Традиційно неповторною була танцювальна



Ірини Поліщук, Наталії Ткач і Сюзанни Шеремети (керівник і постановник Наталія Ткач).

Як завжди, у фіналі святкового концерту сцену займають музиканти симфонічного оркестру під керівництвом Володимира



Козачка. "Концерт для фортепіано з оркестром" Едварда Гріга виконує Іван Добринін, а "Полонезом" Войцеха Совінського на слова Томаша Олізаровського й арією Андрія з опери Семена Гулака-Артемовського "Запорожець за Дунаєм" завершує виступи камерний хор із солістом, лауреатом міжнародних конкурсів Миколою Мельничуком.

Програму ювілейного концерту підготували: Василь Скоропляс, Микола Сиротюк, Василь Райчук, Лево Харамбура, Олександр Ковень.

Учасники урочистостей отримали ювілейний буклет "Стежками відомого освітнього діяча Тадеуша Чацького в Україні", де розкриваються порицький, кременецький, ду-

бенський і житомирський етапи життєтворчості засновника Волинської гімназії в Кременці.

Форми, зміст, характер і хід урочистостей з нагоди 210-ліття заснування Тадеушем Чацьким і Гуго Коллонтаєм Волинської гімназії в Кременці, високий теоретичний рівень і глибоке смислове наповнення матеріалів ювілейного Міжнародного наукового форуму засвідчують, що нинішнє покоління науково-педагогічних працівників і студентів сучасної академії пам'ятає, цінує і шанує громадянський і професійно-освітній подвиг фундаторів навчального закладу і готове берегти та зміцнювати рідну альма-матер, як безцінний історичний спадок для сьогодення та в ім'я майбутнього.



Фото Петра ДАНИЛУКА та Валентини КАЩУК

## ХУДОЖНІ РЕМЕСЛА В ЦАРИНІ ТЕХНОЛОГІЙ

"Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення народних художніх ремесел" — тема дисертаційного дослідження молодого науковця нашої академії Марії Олексюк. Успішний захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук відбувся на засіданні спеціалізованої вченої ради у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Робота виконувалася під науковим керівництвом завідувача кафедри методики трудового і професійного навчання та



декоративно-ужиткового мистецтва Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка, професора Леоніда Оршанського. Опонентами виступали декан технолого-педагогічного факультету Уманського ДПУ ім. Павла Тичини, професор Станіслав Ткачук і старший викладач кафедри технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Вінницького ДПУ ім. Михайла Коцюбинського, кандидат педагогічних наук Ірина Савчук.

Дисертант акцентує думку, згідно з якою професійна освіта, визнаючи значущість і необхідність врахування інтересів особистості у навчальному процесі, водночас покликана

забезпечувати потреби суспільства, що можливе за умови компетентного підходу, здатного гармонізувати особисті запити і соціальні потреби. Суспільним вимогам до освітнього процесу, який ґрунтується на компетентному підході, відповідає ідея ключових компетенцій, що сформувалися в зарубіжній соціальній теорії та практиці як один із найефективніших способів подальшого розвитку освіти і суспільства. Офіційне визнання компетентного підходу як базового в освітній політиці відображене в нормативно-правових документах, які визначають загальну ідеологію модернізації вітчизняної освіти. Результати вивчення теоретичних джерел дають підстави стверджувати, що сьогоденні практично відсутні наукові дослідження, присвячені комплексному, системному вивченню процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у галузі народних художніх ремесел як цілісного педагогічного явища.

Саме це визначило мету дисертаційного дослідження: теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної компетентності таких фахівців. Дисертант доводить, що ефективність формування професійної компетентності підвищується із реалізацією комплексу педагогічних умов: модульності проектування змісту художньо-естетичної, проектно-технологічної та педагогічної підготовки; активно-діяльничної організації навчання з використанням організаційних форм, активних і інтерактивних методів навчання; технологізації творчого освітнього процесу для забезпечення цілісності розвитку творчої особистості через поєднання технологій навчання і творчості.

Наукова новизна роботи насамперед полягає у визначенні й теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов

формування професійної компетентності учителів технологій при вивченні народних художніх ремесел. Крім цього, розроблено структурно-функціональну модель, критерії, показники та рівні професійної компетентності, а також, що особливо важливо, — їх моніторинговий супровід. Дисертантом внесено конкретні корективи до технологій професійно-педагогічної підготовки вчителів та до форм і методів діагностування рівня педагогічної компетентності майбутніх вчителів технологій, зокрема на етапах художнього проектування та втілення проектної ідеї в матеріалі — декоративно-ужитковому виробі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в модернізації навчально-методичного забезпечення фахової дисципліни: удосконалення змісту навчання народних художніх ремесел, в розробці авторської програми спецкурсу "Народні художні ремесла та методика їх викладання" і методичних рекомендацій щодо її впровадження, а також методичних порад щодо створення розвивального навчально-виховного середовища, необхідного для забезпечення якісної професійно-педагогічної підготовки вчителів технологій. Теоретичні положення і результати експериментальних досліджень були використані при укладанні фахових навчальних завдань і формуванні відповідних методичних рекомендацій, у підготовці навчальних посібників, розробці лекційних курсів і практичних занять, конспективних порад студентам щодо написання курсових і дипломних робіт, у підготовці науково-методичних семінарів і занять у системі підвищення кваліфікації вчителів технологій. Основні положення дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка, Уманського ДПУ ім. Павла Тичини, Рівненського ДГУ та нашої академії.

Дисертантом проведена значна робота з експериментальної перевірки ефективності формування професійної компетентності вчителів технологій. На різних етапах ек-

спериментального дослідження упродовж 2008 — 2014рр. було охоплено 326 студентів — майбутніх учителів технологій загальноосвітніх шкіл, 48 викладачів факультетів технологічної освіти, 36 учителів ЗОШ і 17 керівників художньо-прикладних гуртків і студій позашкільних навчальних закладів Львівської, Рівненської, Черкаської і Тернопільської областей. Результати педагогічного експерименту підтвердили, що для подолання труднощів при засвоєнні фахової дисципліни необхідне створення належних педагогічних умов, застосування ефективних технологій навчання.

Аналіз матеріалів дослідження показав, що у студентів експериментальних груп рівень теоретичних знань зріс на 16,8%, особистий практичний досвід художньо-творчої діяльності — на 17,5%, мотивація до вивчення народних художніх ремесел — на 13,8%. Якісно, тобто на "відмінно" і "добре", навчальний матеріал засвоїли 66,7% студентів експериментальних груп, а високий рівень сформованості вмінь проектування і технології виготовлення декоративно-ужиткових виробів, належну методику організації творчої художньо-трудої діяльності учнів продемонстрували 74,4% студентів згаданих груп. Загалом, рівень сформованості професійної компетентності студентів експериментальних груп у галузі народних художніх ремесел був на порядок вищим, ніж у студентів інших груп (достатній рівень — 11,1%, високий рівень — 6,4%).

Перспективу наступних наукових досліджень в означеній проблематиці дисертант бачить у розробці теоретико-методологічних засад визначення ключових компетенцій з урахуванням освітньо-кваліфікаційних рівнів і профілів технологічної освіти, у виявленні культурно-освітнього потенціалу різних видів народних художніх ремесел, в розробці методики формування професійно значущих якостей та ціннісних орієнтацій студентів засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва.

## ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ КРАЯНКИ

Голова циклової комісії гуманітарних дисциплін педагогічного коледжу Роман Дубровський предметом свого дисертаційного дослідження обрав творчість поетеси-кремчанки Галини Гордасевич. Дисертаційну роботу на тему "Лірика Галини Гордасевич: проблематика, поетика" він виконав на кафедрі теорії і методики української та світової літератури Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка й успішно захистив на засіданні спеціалізованої вченої ради цього ВНЗ. Науковим керівником дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук виступив завідувач кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії, доцент Олег Васишин; офіційними опонентами — завідувач кафедри української літератури і теорії літератури Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка, професор Петро Іванишин і завідувач кафедри української мови і літератури Ізмаїльського ДГУ, професор Галина Раїбедюк.

Актуальність досліджуваної тематики визначається тим, що спеціальний аналіз поетичної спадщини Галини Гордасевич набуває особливої ваги і своєчасності, бо дає змогу простежити взаємозалежність внутрішніх і зовнішніх чинників, які зумовили специфіку розвитку української літератури в радянські та пострадянські часи і вплинули на творчість талановитої письменниці. Дисертаційне дослідження виконувалось у межах комплексного плану науково-дослідної проблеми "Мовно-літературні процеси на Волині упродовж століть".

Визначивши метою роботи розкриття творчої індивідуальності Галини Гордасевич, виявлення особливостей її художнього мислення та з'ясування місця і ролі поетеси в літературному процесі II половини ХХ століття, дисертант систематизував критично-аналітичні матеріали про її поетичну творчість, простежив вплив позалітературних чинників на формування

художнього мислення, висвітлив особливості донецького і львівського періодів її творчості, виявив співвідношення загальнолюдського, національного й індивідуального в естетичній концепції поетеси, здійснив аналіз опублікованих і неопублікованих віршів, розкрив специфіку вияву антропоцентризму й окреслив міфологічорні начала її ідіостилю, з'ясував художньо-естетичну, пізнавальну і виховну цінність поетичної творчості письменниці.

Предметом дослідження стали публіцистика і поетика лірики Галини Гордасевич, особливості творення художньої картини світу в її поетичних творах. Конкретно досліджувались поетичні збірки 1960 — 1990 років, щоденникові записи, інтерв'ю, автобіографічні прозові твори. В результаті проведеної дисертантом роботи вперше в українському літературознавстві здійснено всебічний аналіз лірики Галини Гордасевич через широке дослідження її творчої спадщини, визначена роль міфологічорних джерел художності поетичних текстів і з'ясовано ступінь взаємопроникнення загальнолюдського, національного й індивідуального начал в системі образотворення поетеси. Це відкриває шлях до нового прочитання й поглиблення естетико-культурної та оцінної інтерпретації надбань української літератури минулого століття, розширює теоретичні площини літературознавства, художньої критики й естетики.

Матеріали та висновки дисертації можуть бути використані в подальшому дослідженні творчості Галини Гордасевич, при вивченні історії української літератури II половини ХХ століття у вищій школі, при підготовці навчальних і методичних посібників, розробці лекційних курсів і семінарських занять. Питання, що стосуються творчості Галини Гордасевич, внесені до про-

грами спецкурсу "Літературне краєзнавство", який читається студентам Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка на спеціальностях "Мова і література (німецька, українська)" та "Філологія (українська мова і література)".

Висвітлюючи поетичну творчість



Галини Гордасевич у контексті доби, дисертант розкриває теоретичні підходи до вивчення лірики II половини ХХ століття та осмислення історико-культурного дискурсу її творчої діяльності, аналізує стан вивчення поетичного доробку письменниці, простежує еволюцію її художнього мислення. Важливо, що у роботі сказано про "шухлядну" творчість поетеси, до якої належать вірші, які розкривають злочини тоталітарної системи. Саме в таких поетичних творах вагому роль відіграють інтертекстуальність, тяжіння до історіософського осмислення подій.

При дослідженні джерел формування творчої концепції поетеси автор дисертаційної роботи простежує особливості функціонування феномену природи в її ліриці і наголошує, що розуміння складної діалектики стосунків між людиною і природою було одним із основних джерел структурування художнього мислення письменниці. З цією ж метою здійснено

аналіз поетичного осмислення християнського віровчення у віршах донецького і львівського періодів творчості Галини Гордасевич і з'ясовано проблеми співвідношення світових і національних традицій з художнім новаторством у її ліриці.

Дисертант підкреслює, що в центрі кожної поезії стоїть людська особистість, зображена поетесою як частина Всесвіту, соціуму, або ж як самостійне Я, що складає цілісний Мікрокосм. Наголошено: творчість Галини Гордасевич доби незалежної України тяжіє до національного і народного, яке торує шлях до особистого. Причому багатогранну проблематику України та українства у своїй пізній творчості поетеса бачить не в локальних масштабах, а з погляду світової історії, тому значна частина її віршів присвячена осмисленню глибинної сутності української історії. Визначаючи домінуючі ідіостилю Галини Гордасевич, дисертант виокремлює ті елементи, які формують своєрідність художнього мислення та стильової манери поетеси: антропоцентризм, як складник її творчого мислення, міфопоетизм, як прояв фольклорної традиції в ліриці, гіперсенсорика, як специфічне функціонування сенсорних образів у поетичних творах.

Серед основних ознак, притаманних художньому мисленню Галини Гордасевич, найсуттєвішими є високий громадянський зазор, заперечення фальшивих пріоритетів, зорієнтованість на вічні загальнолюдські цінності, спорідненість поезії з найкращими фольклорними зразками, на елементи феміністичного дискурсу ХХ століття і націєнтризм, як змистовий стрижень громадянської лірики. Глибоко духовна поезія Галини Гордасевич виявляє жіночий погляд на світ. У силовому полі українського шістдесятництва, зберігаючи власну гідність, вірність принципам гуманізму і справедливості, поетеса створила індивідуальний художній стиль, який став непересічним явищем у українському літературному процесі II половини ХХ століття.

# КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФІЛОЛОГІВ

Науковець кафедри англійської філології Інна Клак успішно захистила дисертаційне дослідження "Формування комунікативної компетентності в майбутніх учителів філології у процесі вивчення фахових дисциплін" на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Захист відбувся на засіданні спеціалізованої вченої ради у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Опонували нашому дисертанту доктор педагогічних наук, професор кафедри іноземних мов Львівського державного університету внутрішніх справ Олена Зеленська та кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри ділової іноземної мови та міжнародної комунікації Національного університету харчових технологій, доцент Галина Чередніченко. Робота виконана в Національному університеті біоресурсів і природокористування України під керівництвом доктора педагогічних наук,

навчання студентів ВНЗ і браком належної уваги до розробки методики формування професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Тому метою дослідження дисертант визначила теоретичне обґрунтування й експериментальну перевірку педагогічних умов формування такої компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін. Для досягнення мети вона спрямувала свої зусилля на аналіз стану досліджуваної проблеми, уточнення необхідного понятійно-категорійного апарату, насамперед сутності базових понять, на характеристику структури професійної комунікативної компетентності, умов і моделі її формування, на визначення критеріїв, показників, рівнів і ступеня розробки методики експериментальної перевірки сформованості професійної комунікативної компетентності.

Успішне вирішення поставлених завдань обумовило новизну і практичну цінність дисертаційної роботи. Основне досягнення дослідження: вперше виявлено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення фахових дисциплін. Наголошено, що такими умовами виступає створення у навчальному закладі іншомовного

комунікативного середовища, формування у майбутніх філологів позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності, залучення студентів до різних видів практик і волонтерської діяльності з носіями іноземної мови, систематизація та узагальнення основних компонентів для підготовки відповідного спецкурсу. Розроблено структурно-процесуальну модель формування професійної комунікативної компетентності як взаємообумовленого комплексу зцільовим, аналітично-діагностувальним, змістово-операційним і результативно-оцінювальним блоками.

В дисертаційному дослідженні вдосконалено зміст навчання через розробку та запровадження авторського спецкурсу за темою дисертації, діагностичний інструментарій в аспекті критеріїв та показників оцінювання рівнів сформованості професійної комунікативної компетентності. Подальшого розвитку набули методики формування комунікативної компетентності (лекції-діалоги, тренінги, ділові ігри, відеозаняття, "батл-дискусії", підготовка та презентація проєктів).

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці та запровадженні у навчальний процес спецкурсу "Основи формування професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-філологів", навчально-методичного посібника і методичних рекомендацій даної тематичної спрямованості, а також у використанні їх при викладанні

курсів відповідних спеціальних дисциплін, у науково-дослідній роботі студентів і в системі підвищення кваліфікації педагогів філологічного профілю. Важливо, що результати дослідження вже впроваджено автором у навчально-виховний процес нашої академії, ними користуються науково-педагогічні працівники Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка, Рівненського ДГУ, Переяслав-Хмельницького ДПУ ім. Григорія Сковороди.

Розкриваючи формування професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-філологів педагогічного процесу, дисертант конкретизує сутність цього поняття як інтегральну характеристику вчителя-філолога, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід й особисті якості, які зумовлюють прагнення, здатність і готовність до розв'язання проблем і завдань, котрі виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмета і результату діяльності. Зазначимо, що вимоги до знань, умінь, навичок і особистісних якостей учителя-філолога традиційно відображаються у його професіограмі.

В роботі уточнена професіограма учителя-філолога: володіння особистісними професійно важливими якостями, глибокими знаннями фахових дисциплін і методик їх викладання, комунікативними навичками та лінгводидактичною компетентністю, сучасними освітніми технологіями, відповідними організаторськими вміннями і навичками, здатністю реалізувати свої життєві програми в умовах реальної дійсності; знання методологічних основ управління пізнавальною діяльністю учнів, сучасних методів і принципів фахового наукового дослідження, етичних і правових норм фахової діяльності, комплексу філологічних категорій, прийомів, правил, характеристик, сутностей і особливостей лінгвосфери у її теоретичному та методологічному контекстах.

В експериментальному дослідженні за темою дисертаційної роботи брали участь 357 студентів, які були розподілені у дві групи: контрольну – 174 респонденти, й експериментальну – 183 респонденти. Узагальнення результатів дослідження дає підстави запропонувати окремі практичні рекомендації щодо вдосконалення змісту галузевих стандартів вищої освіти, модернізації навчальних планів підготовки учителів-філологів через оптимізацію переліку дисциплін та вдосконалення їх змісту, оптимізації системи зв'язків між педагогічними ВНЗ та різними сферами життєдіяльності соціуму, застосування інноваційних методик у професійній підготовці вчителів-філологів і запровадження гнучкого моніторингу їх готовності до професійної діяльності у контексті наявності та рівня професійної комунікативної компетентності.

При виконанні дисертаційної роботи використано 313 одиниць джерельної бази, з них 21 – іноземними мовами. Підготовлено 16 додатків на 74 сторінках, 13 таблиць, 6 рисунків, що свідчить про значний обсяг практичних досліджень для формування теоретичних висновків за дисертаційною темою.

## ВІТАЄМО!

Атестаційна комісія Міністерства освіти і науки України присвоїла вчене звання "Доцент"



ШВИДКІВ Микола Львович  
заслужений артист України, доцент

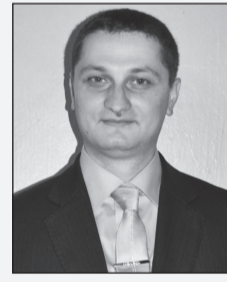


БАНАХ Володимир Ігорович  
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Успішно захистили дисертаційні дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата наук



ОЛЕКСЮК Марія Петрівна  
кандидат педагогічних наук



ДУБРОВСЬКИЙ Роман Олександрович  
кандидат філологічних наук



КЛАК Інна Євгеніївна  
кандидат педагогічних наук



завідувача кафедри методики навчання та управління навчальними закладами цього ж університету, професора Миколи Пригодія.

Обґрунтовуючи актуальність теми, дисертант зазначає, що одним із вирішальних факторів підготовки педагогічних кадрів є формування їх професійної компетентності. Це ставить нові вимоги до фахової підготовки майбутнього вчителя, ціннісними установками якої виступає пріоритет особистісного розвитку учнів, здатність вільно орієнтуватись у складних соціокультурних обставинах, готовність обслуговувати не тільки інноваційні процеси, а й процеси комунікації у широкому розумінні. За таких вимог професійна підготовка вчителя має бути спрямована на розвиток особистості, здатної до співпраці, до ведення діалогу та виявлення гнучкості у спілкуванні, вкінцевому підсумку, особистості, яка володіє комунікативною компетентністю.

Аналізуючи стан формування професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення фахових дисциплін, автор виявила низку суперечностей між вимогами, які висуває суспільство до компетентності учителя-філолога на етапі інтеграції України в європейський освітній простір, і його професійною підготовкою у вищому закладі освіти; потребою загальноосвітньої школи у професійно компетентних педагогах і недостатньою розробленістю концептуальних засад підготовки учителів-філологів у контексті компетентнісного підходу; рівнем інноваційних розробок із загальної методики

## ДО ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ КОМПОЗИЦІЇ

Викладач образотворчого мистецтва педагогічного коледжу Тетяна Балбус підготувала навчально-методичний посібник "Композиція" для студентів педагогічних спеціальностей вищих закладів освіти ІІІ рівнів акредитації. Посібник рецензували заслужений майстер народної творчості України, доцент кафедри мистецьких дисциплін нашої академії А.Є.Гриб, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх викладання Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка М.І.Маркович і кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мистецьких дисциплін нашої академії О.Г.Панфілова.

У посібнику розкриваються важливі проблеми педагогічних технологій вивчення основних теоретичних питань композиції в образотворчому мистецтві, а також подані методичні поради щодо виконання практичних завдань, зміст завдань спрямовується на послідовне формування композиційних рішень і розвиток творчих здібностей студентів – майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Автор посібника виходить з того, що вивчення основних композиційних правил, прийомів і засобів виразності допомагає художнику досягти найбільшої правдивості, життєвості і складає основу курсу композиції. Оволодіння основами

композиції дозволяє засвоїти різноманітні художні засоби, способи зображення і технічні прийоми створення художньо-декоративних виробів, різноманітних орнаментальних і тематичних композицій. Як основа всіх видів мистецтва, композиція



дає можливість активніше розвивати естетичні почуття, залучати студентів до творчої праці за законами краси і гармонії, формувати у них мотивацію до художньої творчості. Специфіка композиційних закономірностей передбачає обов'язкове оволодіння художніми способами створення декоративних композицій різного характеру (від простих до складних тематичних картин).

разотворчого мистецтва, серед якого важливе місце належить теорії та методиці композиції. У цьому студентам допоможе зміст посібника, де розкриваються основи композиції, практична послідовна робота над композицією, зокрема композицією у станковому мистецтві та в композиції книги, а також особливості декоративно-оформлювального мистецтва.

Посібник спрямовує педагогів, студентів та учнів на ефективне використання необхідного теоретичного і дидактичного матеріалу, допомагає в оволодінні методичними прийомами навчання. Дидактичний матеріал у вигляді наочних зразків (іх у посібнику більше 100) сприятиме засвоєнню учнями і студентами різноманітних способів створення фронтальних і об'ємних орнаментальних, декоративних і тематичних композицій та оволодінню палітрою засобів для їх виразного вирішення. В загальному, змістове наповнення посібника орієнтує студентів на активну пізнавальну, композиційну та самотісну навчально-творчу діяльність.

Видання доповнене словником образотворчих термінів, дає перелік необхідної навчально-методичної літератури і включає додатки, в яких пропонується тематика 102 творчих робіт студентів педагогічного коледжу за спеціальністю "Образотворче мистецтво".

Анатолій БАГНЮК

головний редактор газети "Замок"

## ІСТОРІЯ ВОЛИНСЬКОГО КРАЮ —

Такою бачимо історію нашої Волині, системне вивчення якої упродовж багатьох років здійснюють фахівці Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника у співпраці з дослідниками різних наукових і культурно-освітніх інституцій України, з науковцями Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Результати дослідницької роботи багатьох аналітиків регіону оприлюднюються на традиційних "Кременецьких читаннях з історії Волині", які організовуються Кременецько-Почаївським ДІАЗом і публікуються у збірнику наукових праць "Студії і матеріали з історії Волині". Нещодавно у конференц-залі бібліотеки академії відбулася шоста "Кременецька читання..." і пройшла презентація чергового випуску "Студій...", який став логічним продовженням попередніх тематичних видань.

Зібрання науковців-волинезнавців відкрив вступним словом директор Кременецько-Почаївського ДІАЗу Вадим Микулич. Своїх колег привітав директор Дубенського державного історико-культурного заповідника Леонід Кічатий.

Пропедевтикою "Кременецьких читань..." стала презентація збірника "Студії і матеріали з історії Волині", яку здійснив голова його редакційної колегії, ініціатор і організатор Читань, учений секретар Кременецько-Почаївського ДІАЗу, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії, кандидат історичних наук, доцент Володимир Собчук. Збірник рекомендований до друку вченими радами Інституту історії України НАН України та Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника.

До редакційної колегії збірника увійшли вчені Інституту історії України НАН України, Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України, Львівського НУ ім. Івана Франка, НУ "Острозька академія". У складі редакційної ради — професор Львівського НУ внутрішніх справ Микола Гетьманчук, професор Львівського НУ ім. Івана Франка Микола Крикун, професор НУ водного господарства і природокористування Петро Ричков, професор Університету Микола Коперника в Торуні Томаш Кемпа, доцент Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Оксана Карліна, директор Кременецько-Почаївського ДІАЗу Вадим Микулич.

У своєму виступі Володимир Собчук як головний редактор видання дав характеристику матеріалів збірника, показав особливості його підготовки і розкрив редакційні плани на майбутнє. Про високий науковий, методологічний рівень і ґрунтовне змістове наповнення збірника, новизну і структуровану системність підібраних матеріалів, органічну єдність новачій аналітичної роботи і вірності тематичній традиції, професіоналізм редакційної роботи та поліграфічну естетику видання говорили доцент Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Оксана Карліна, професор НУ "Острозька академія" Петро Кулаковський, завідувач відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України Володимир Александрович, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії Олександр Солов'єв.

Презентований збірник розпочинається дослідженнями Володимира Собчука "Єврейське населення Південно-Західної Волині в останній третині XVIII і на початку XIX ст.: розміщення, чисельність, професійні групи" та "Із локальної історії Волині кінця XVIII — першої третини XIX ст.: поміщики і кріпаки села Лідихів та його присілки". На основі історичних матеріалів і статистичних даних з різних джерел та архівних документів автор подає соціальний портрет єврейського населення Південно-Західного регіону Волині та характеризує поміщиків і кріпаків рідного села Лідихів згаданого періоду.

Тематично близьким до його дослідження виступає наукове повідомлення доцента НУ "Острозька академія" Миколи Близняка "Містечко Ляхівці наприкінці XVIII століття", де зроблено спробу висвітлити соціально-економічний розвиток цього населеного пункту, проаналізовано внесок князів Яблонських у його розбудову, досліджено стан ремесел, торгівлі, соціальну та етно-конфесійну структуру населення.

Продовжує тематику доцент Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Оксана Карліна дослідженням "Соціально-професійна характеристика населення Кременця (за IX ревізією 1859 року)". Автор розкриває соціально-професійну структу-

ру християнської та іудейської громад Кременця як повітового міста, причому з'ясує, що обидві громади однаково склалися з купців, ремісників, об'єднаних у цехи, і міщан та чисельно були майже рівними (понад 4 тис. чоловік кожна), але займали різні ніші у господарському житті міста: євреї значно більше були втягнуті в товарообмін, а християни переважали у дрібнотоварному виробництві. Зокрема, у тогочасному Кременці цехових ремісників-християн нараховувалося 1143 особи, цехових ремісників-євреїв — всього 642 чоловіки. Дослідниця виявила вищий рівень соціальної мобільності серед євреїв у порівнянні із християнами.

Особливу сторінку історії Волині висвітлює науковець НУ "Острозька академія" Володимир Марчук у статті "Еміграція з Волинського воєводства в Канаду (1919 — 1939)", де проаналізовано характер і перебіг еміграції українців у міжвоєнний період до Північної Америки з акцентом на соціально-демографічні, етнокультурні особливості міграційних потоків та їх вплив на внутрішню ситуацію в країні вибуття та країні прибуття. Наголошено на негативній стороні еміграції: вона забрала з Волині значну частину фізично здорового населення, а в окремих місцевостях призвела до зниження відносної частки українців у загальній чисельності населення краю.

В окремих роботах збірника дослідницький інтерес зміщено у сторону соціально-політичної проблематики. Такий акцент знаходимо у статті доцента Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Олега Разиграєва "Польська державна поліція в Кременецькому повіті в 1920 — 1926 роках: становлення, організація, головні напрями діяльності". Автор повідомляє, що перші польські поліцейські структури з'явилися на Кременеччині в 1920 році. Головною з них стало повітове управління державної



поліції, під керівництвом якого діяли дільниці, працювали політичний і слідчий підрозділи. Проблемами діяльності корпусу державної поліції в повіті були нестача кадрів, низький рівень дисципліни, слабе матеріальне забезпечення. Основними завданнями державної поліції декларувались охорона та підтримка правопорядку, нагляд за суспільно-політичним життям краю, боротьба з прорадянським диверсійним рухом, охорона східного кордону держави.

Професор кафедри української філології та суспільних дисциплін Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Генріх Стронський публікує польською мовою дослідження "Кадрові проблеми в польському національному районі на Волині в 1925 — 1935 роках", в якому розглядається питання забезпечення керівними кадрами польського національного району, так званої Мархлевщини, що існував у радянській частині Волині у згаданий період і був пов'язаний із реалізацією на практиці більшовицької національної політики — швидкої радянзації польського населення. Завдання виявилось нереальним, і за провал та невиконання його керівні працівники польського району зазнали жорстоких репресій. Дослідник підкреслює, що кадрова політика в польському національному районі була типовою для сталінської диктатури.

Особливий інтерес викликає матеріал "Кременець у вересні 1939 року", підготовлений доцентом Київського НУ ім. Тараса Шевченка Андрієм Руккасом. Науковець показує, що у вересні 1939 року Кременець пережив багато драматичних подій: сюди прибули евакуйовані з Варшави співробітники Міністерства закордонних справ Польщі та іноземні дипломати; вже 12 вересня місто бомбили німецькі літаки, а через кілька днів його окупували радянські війська. На основі невідомих раніше архівних

документів і спогадів учасників, очевидців подій показано останні дні польської влади, прихід Червоної Армії та перші кроки радянської влади у Кременці.

ґрунтовне аналітичне дослідження "Південно-Західна Волинь весною — влітку 1943р.: становлення структур УПА (за матеріалами слідчих справ радянських органів держбезпеки)" запропонував професор Київського НУ ім. Тараса Шевченка Іван Патриляк, який на основі протоколів допитів заарештованих повстанців реконструював процес формування повстанського руху на Південному Заході Волині в 1943 році, де, на думку науковця, серйозні і складні заходи з розбудови армії були здійснені командуванням у стислі терміни.

Окремі публікації збірника присвячені проблемам розвитку освіти в регіоні. Кандидат історичних наук Руслана Марценюк (КНУ ім. Тараса Шевченка) представляє статтю "З Волинських Афін — на Київські гори: вчителі Волинського ліцею в Університеті св. Володимира в Києві (1834 — 1839)", де робить спробу створити просопографічний портрет викладачів Університету, які раніше працювали у Волинському ліцеї в Кременці. Дослідження хронологічно обмежене відкриттям Університету у 1834 році та його тимчасовим закриттям у 1839 році. Автор заявляє: "Можна впевнено твердити про неоціненний внесок кременецьких викладачів у розвиток не тільки університетської освіти Києва, а й усієї Правобережної України. Їхня праця, хай і нетривала, заклала міцні підвалини високого освітнього рівня Університету св. Володимира, який підтримувався аж до революційних подій 1917 — 1920 рр."

Розгортання культурно-освітньої проблематики знаходимо у дослідженні доцента Рівненського ДГУ Олени Прищепи "Заклади освіти в культурному житті міст Волині у XIX — на початку XX ст.". Тут висвітлюються темпи росту мережі навчальних закладів, акцентується увага на культурно-освітніх заходах Волинської гімназії в умовах домінування польських культурних традицій під контролем державних структур над навчальним процесом та на характеристиці їх впливу на формування культурно-освітнього середовища волинських міст. Науковець стверджує: "Незважаючи на те, що в першій третині XIX століття освітня система розвивалася в польській культурній традиції, а в подальшому русифікаторська політика імперії Романових диктувала власне бачення її розвитку, навчальні заклади в повітових містах Волині фактично упродовж всього досліджуваного періоду зберігали за собою провідні позиції у творенні культурно-освітнього простору". Автор дослідження приходить до висновку, що важливу роль у визначенні напрямків формування міського культурно-освітнього середовища відігравали органи державної влади, які проводили цілеспрямовану політику на забезпечення духовного зв'язку представників усіх національностей краю з панівною російською культурою, чим пояснюється фактична відсутність української духовно-культурної складової у сфері культурного життя освітніх закладів міст Волині.

Не залишилась поза увагою науковців історико-архітектурна тематика. У дослідженні "Еволюція храмової архітектури Волині XIX — початку XX ст." до неї звернувся доктор архітектури, професор НУ водного господарства та природокористування Петро Ричков. Науковець підкреслює, що храмовобудування по праву вважається одним із найпоказовіших результатів будівничого мистецтва. Храми завжди були і залишатимуться об'єктами першочергової уваги як у локальному вимірі конкретної релігійної громади, так і в сенсі глибинних символів нації, держави, етносу. Історія храмовобудування — це значною мірою історія поступу архітектури загалом та духовна еволюція образно-символічної ідентифікації святинь. Автор простежує основні напрями в храмовій архітектурі на території Волинської губернії у складі Російської імперії. Згаданий період характеризувався поступовим посиленням Російської православної церкви і витісненням двох інших християнських конфесій: римо-католицької і греко-католицької, що й обумовило наявність у церковній архітектурі різних стилістичних течій. Однак православна церква в основному культивувалася такі стилістичні форми, які масово експортувалися на Волинь із Центральної Росії. І в той період на Волині з'явилися новобудови сакрального призначення, значна частина яких і на сьогодні визначає особливі прикметні риси волинської архітектурної спадщини.

документів і спогадів учасників, очевидців подій показано останні дні польської влади, прихід Червоної Армії та перші кроки радянської влади у Кременці.

ґрунтовне аналітичне дослідження "Південно-Західна Волинь весною — влітку 1943р.: становлення структур УПА (за матеріалами слідчих справ радянських органів держбезпеки)" запропонував професор Київського НУ ім. Тараса Шевченка Іван Патриляк, який на основі протоколів допитів заарештованих повстанців реконструював процес формування повстанського руху на Південному Заході Волині в 1943 році, де, на думку науковця, серйозні і складні заходи з розбудови армії були здійснені командуванням у стислі терміни.

Окремі публікації збірника присвячені проблемам розвитку освіти в регіоні. Кандидат історичних наук Руслана Марценюк (КНУ ім. Тараса Шевченка) представляє статтю "З Волинських Афін — на Київські гори: вчителі Волинського ліцею в Університеті св. Володимира в Києві (1834 — 1839)", де робить спробу створити просопографічний портрет викладачів Університету, які раніше працювали у Волинському ліцеї в Кременці. Дослідження хронологічно обмежене відкриттям Університету у 1834 році та його тимчасовим закриттям у 1839 році. Автор заявляє: "Можна впевнено твердити про неоціненний внесок кременецьких викладачів у розвиток не тільки університетської освіти Києва, а й усієї Правобережної України. Їхня праця, хай і нетривала, заклала міцні підвалини високого освітнього рівня Університету св. Володимира, який підтримувався аж до революційних подій 1917 — 1920 рр."

Розгортання культурно-освітньої проблематики знаходимо у дослідженні доцента Рівненського ДГУ Олени Прищепи "Заклади освіти в культурному житті міст Волині у XIX — на початку XX ст.". Тут висвітлюються темпи росту мережі навчальних закладів, акцентується увага на культурно-освітніх заходах Волинської гімназії в умовах домінування польських культурних традицій під контролем державних структур над навчальним процесом та на характеристиці їх впливу на формування культурно-освітнього середовища волинських міст. Науковець стверджує: "Незважаючи на те, що в першій третині XIX століття освітня система розвивалася в польській культурній традиції, а в подальшому русифікаторська політика імперії Романових диктувала власне бачення її розвитку, навчальні заклади в повітових містах Волині фактично упродовж всього досліджуваного періоду зберігали за собою провідні позиції у творенні культурно-освітнього простору". Автор дослідження приходить до висновку, що важливу роль у визначенні напрямків формування міського культурно-освітнього середовища відігравали органи державної влади, які проводили цілеспрямовану політику на забезпечення духовного зв'язку представників усіх національностей краю з панівною російською культурою, чим пояснюється фактична відсутність української духовно-культурної складової у сфері культурного життя освітніх закладів міст Волині.

Не залишилась поза увагою науковців історико-архітектурна тематика. У дослідженні "Еволюція храмової архітектури Волині XIX — початку XX ст." до неї звернувся доктор архітектури, професор НУ водного господарства та природокористування Петро Ричков. Науковець підкреслює, що храмовобудування по праву вважається одним із найпоказовіших результатів будівничого мистецтва. Храми завжди були і залишатимуться об'єктами першочергової уваги як у локальному вимірі конкретної релігійної громади, так і в сенсі глибинних символів нації, держави, етносу. Історія храмовобудування — це значною мірою історія поступу архітектури загалом та духовна еволюція образно-символічної ідентифікації святинь. Автор простежує основні напрями в храмовій архітектурі на території Волинської губернії у складі Російської імперії. Згаданий період характеризувався поступовим посиленням Російської православної церкви і витісненням двох інших християнських конфесій: римо-католицької і греко-католицької, що й обумовило наявність у церковній архітектурі різних стилістичних течій. Однак православна церква в основному культивувалася такі стилістичні форми, які масово експортувалися на Волинь із Центральної Росії. І в той період на Волині з'явилися новобудови сакрального призначення, значна частина яких і на сьогодні визначає особливі прикметні риси волинської архітектурної спадщини.

## НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕНЬ

Конкретну історико-архітектурну проблематику досліджує завідувач наукового відділу Кременецько-Почаївського ДІАЗу, кандидат історичних наук Наталія Оболончик у статті "Почаївський монастир у 30-х роках XIX століття: зміна обличчя", де розглядаються метаморфози у Почаївському монастирі у зв'язку з передачею його православної церкви, зокрема, йдеться про оновлення інтер'єрів та забудову території, бо перехід монастиря з однієї конфесії в іншу вимагав вирішення



не лише духовно-релігійних, а й господарських питань, у тому числі й тих, які стосувалися будівництва та реконструкції. Католицьке оформлення інтер'єрів було замінене на православне. Зміни прискорилися і розширилися із наданням монастирю статусу лаври. В житті обителі розпочалась нова епоха, що позначилася на господарському житті, на мистецькому оформленні споруд. Лавра активно набирала обрисів і значення одного з провідних центрів православної церкви та форпосту православ'я на західних теренах Російської імперії.

Доктор архітектури, професор НУ водного господарства та природокористування Ольга Михайлишин у дослідженні "Охорона історичного передмістя Кременця в 20 – 30-х роках XX ст. у контексті сучасних проблем архітектурно-просторового розвитку міста" зміщує акцент у сторону соціально-історичних проблем у розвитку архітектури та збереженні архітектурних пам'яток. Автор віддає належне діяльності органів державної влади, установ і організацій Другої Польської Республіки в царині охорони архітектурного середовища Кременця у міжвоєнний період XX століття. Наголошується, що важливу роль у збереженні найважливіших архітектурних пам'яток міста відіграли дослідницькі та інвентаризаційні роботи,



здійснені викладачами та студентами архітектурного факультету Варшавської Політехніки. Суттєве значення для вирішення проблеми співвідношення давньої та нової забудови Кременця мали теоретичні праці відомих польських урбаністів, фахівців з охорони пам'яток, законодавчі акти та популяризація архітектурної спадщини серед населення.

Частина науковців запропонувала аналітичні праці, спрямовані на вивчення місця і ролі релігії та церкви у соціально-політичному і духовно-культурному житті Волинського краю. Професор Львівського державного університету внутрішніх справ Микола Гетьманчук висвітлює тему "Православна церква в політиці Польської держави міжвоєнного періоду (1921 – 1939)". Принципівий підхід автора до аналізу проблематики полягає в тому, що він розглядає становище Православної церкви у Польщі згаданого періоду через призму асиміляційної політики польської влади, спрямованої на окатоличення й полонізацію українського населення, та на фоні еволюції українського національно-церковного руху і боротьби населення за українізацію церковного життя. Дослідник виходить із того, що для українців Західної України основою їхньої ідентичності була приналежність до церкви, а це в однаковій мірі стосувалося і греко-католиків Галичини, і православних Волині та Полісся.

Підкреслюється специфічна проблема православної церкви у Польщі міжвоєнного періоду: більшість віруючих були українцями, а найголовніші церковні ієрархи і духовенство – росіянами, які насторожено і навіть вороже ставилися як до польської держави, так і до національних прагнень українського населення, переслідуючи головну мету – возз'єднання з Російською православною церквою. Вищесказане зумовило сутність боротьби західних українців за Українську церкву: звільнити українську національну церкву від русифікації, а українське населення – від окатоличення та



полонізації.

Специфіки історико-релігійної тематики торкнувся доцент Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Юрій Крамар у статті "Неоунійний рух за Західній Волині у міжвоєнну добу (1921 – 1939)", де висвітлено причини, перебіг і наслідки поширення серед українців Волині міжвоєнної доби католицької віри у так званому східнослов'янському обряді. Проаналізовано витоки неоунійного руху, причому наголошено, що саме церква у 1920 – 30-х рр. стала важливим інструментом асиміляційної політики польської влади на східних теренах Другої Речі Посполитої. Підкреслено, що акція неоунії серед місцевого населення широкої підтримки не отримала. Разом з тим, у міжвоєнній Польщі ідея унії вийшла за рамки суто релігійної проблеми і набула політичного забарвлення. Неоунія, метою якої була поступова латинізація православної церкви, стала прихованою формою полонізації українського населення. Численні акції примусового переведення православного населення Волині у католицьку віру стали однією із найдраматичніших сторінок польсько-української історії міжвоєнних десятиліть і викликали, у свою чергу, зворотну реакцію українців.

Об'єктом своїх аналітичних пошуків окремі науковці обрали періодичну пресу відповідного періоду історії Волині. Тему "Періодичні видання Кременеччини XIX – початку XX ст.: історичні витоки та місце в суспільному житті Волині"

пропонує професор Рівненського ДГУ Ірина Мілясевиц. У статті характеризується історія періодичних видань Південно-Західної Волині, аналізуються їх функціональні особливості, тематичний діапазон публікацій, редакційний склад, видавничі характеристики, процеси та фактори, що визначали законність їх розвитку. Науковець висловлює цікаву думку, що місцеві видання є особливим феноменом людської культури: вони не лише відображають тогочасне життя краю, а й фактом свого існування засвідчують про його належний соціально-культурний рівень. У цьому аспекті показовим є повідомлення про те, що на території Південно-Західної Волині досліджуваного періоду загалом публікувалося 9 видань, з них 5 – у Кременці, 2 – в Почаєві, де редакторами і видавцями були кременчани. Кременецька преса відзначалася і кількісними показниками, і широкою тематикою та жанровою палітрою. Тут виходили громадсько-політичні, релігійні, сатиричні та літературно-художні часописи, найвідомішими серед яких були "Волинські єпархіальні відомості" (1867 – 1918), "Почаївський листок" (1887 – 1917), "Почаївські вісті" (1906 – 1909), "Волинська земля" (1912 – 1915), "Кременецький голос" (1906 – 1907), "Відродження" (1906 – 1908), "Кременецька іскра" (1910 – 1914).

Продовжує характеристику друкованих засобів інформації населення Волинського краю науковий працівник Кременецько-Почаївського ДІАЗу Ольга Деревінська у статті "З історії релігійної періодики 1920-х років (часопис "Православна Волинь)". Автор концентрує увагу на аналізі обставин появи, характеру і змісту журналу "Православна Волинь", який виходив протягом 1922 року, а також робить спробу згрупувати матеріали цього періодичного видання Кременецької духовної консисторії за типологічними ознаками. Часопис, як офіційний орган духовної консисторії, прийшов на зміну російськомовному журналу "Православная Волинь", а його основним завданням було сприяння утвердженню нових національно-культурних тенденцій у церковному житті. Підкреслюється, що у 20-х роках минулого століття Волинь була єдиним регіоном, який мав україномовну церковну періодику, де велася боротьба за українізацію церковного життя, піднесення загального освітнього рівня та національної свідомості духовенства.

Програма "Кременецьких читань з історії Волині" спрямувала науковців на висвітлення проблем історії середньовічної Волині, Волині раннього Нового часу, Волині кінця XVIII – початку XIX століття. Своє бачення проблем середньовічної Волині запропонували завідувач кафедри історії середніх віків і візантиністики Львівського НУ ім. Івана Франка, професор Леонтій Войтович ("Новгород на Лузі чи Хольмград на Дніпрі: загадки ранньої історії Русі"), доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету Богдан Прищеп ("Про пошук літописного Каменця та деякі інші дискусійні питання історичної географії Волині"), професор кафедри історії України та етнокомунікацій Інституту гуманітарних і соціальних наук НУ "Львівська політехніка" Святослав

Терський і доктор архітектури, доцент кафедри реставрації архітектурної і мистецької спадщини Інституту архітектури цього ж університету Юрій Діба ("Археологічні дослідження та графічна реконструкція Миколаївської церкви другої половини XII – першої половини XIII ст. з княжої Пересопниці"), кандидат історичних наук Віктор Мельник ("Образ Спас в ансамблі передвітарної огорожі Луцького собору св. Іоанна Богослова на тлі західноукраїнської середньовічної іконографії"), доцент кафедри історії НУ "Острозька академія" Віктор Атаманенко ("Кременецьке староство в середині XVI століття"). Наші науковці представили дві теми: "Історико-лінгвістичний аналіз ойконімії Південно-Західної Волині XV століття" (доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін Інна Волянчук) і "Латифундії князів Радивилів на Волині" (доцент цієї ж кафедри, вчений секретар Кременецько-Почаївського ДІАЗу Володимир Собчук).

До проблем історії Волині раннього Нового часу звернулися завідувач відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України Володимир Александрович ("Тематичний репертуар волинського іконопису XV століття"), старший викладач кафедри історії ім. проф. М.П.Ковальського НУ "Острозька академія" Ірина Рибачок ("Надавчі листи та привілеї князів Острозьких і Заславських містам Південно-Східної Волині наприкінці XVI – першій половині XVII ст."), завідувач кафедри українознавства НУ "Острозька академія", професор Петро Кулаковський ("Земельні володіння Володимирсько-Берестейської єпархії в 30 – 40-х роках XVII ст."), старший викладач кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Оксана Штанько ("Злого ложа син": луцький міщанин-illegitimus Андрій Федорович"), доцент кафедри історії НУ "Острозька академія" Микола Близняк ("Касова книга Свято-Микільської греко-католицької церкви в Острозі другої половини XVIII ст.").

Історія Волині кінця XVIII – початку XX століть привернула увагу завідувача кафедри історії стародавнього-

го світу і середніх віків Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки, доцента Оксани Карліної ("Рекрутська і квартирна повинності мешканців волинських міст і містечок (кінець XVIII ст. – початок 1860-х років)", аспіранта цього ж університету Катерини Яремко ("Губернське жандармське управління як основна структура окремого корпусу жандармів (за матеріалами Волинського жандармського управління)", завідувача кафедри релігієзнавства і теології НУ "Острозька академія" Надія Стоколос ("Викоріннення "латинських напалстувань" у греко-католицькій церкві під час підготовки до її офіційного скасування: чинники, перебіг, наслідки"), доцента кафедри історії України Рівненського ДГУ Олени Прищепи ("Приватна освіта як шлях до інтегрування жіноцтва в культурно-освітнє середовище Волині (перша половина XIX ст.)"), аспіранта Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Пауліни Лесничої ("Культурно-освітні товариства у повсякденному житті мешканців міст Волинської губернії (початок XX ст.)"), директора Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександра Булиги ("Друкарське братство Почаївської лаври як осередок чорносотенного руху на Волині"), науковця Центру дослідження і відродження Волині Володимира Дзьобака ("Досвід реконструкції тканин і костюмів Центром дослідження і відродження Волині"), завідувача наукового відділу Кременецько-Почаївського ДІАЗу Наталії Оболончик ("Спадщина Волинських Афін у Кременецькому ліцеї 20 – 30 років XX ст.).

Матеріали цьогорічних "Кременецьких читань з історії Волині" увійдуть до чергового випуску збірника наукових праць "Студії і матеріали з історії Волині".



Матеріали цьогорічних "Кременецьких читань з історії Волині" увійдуть до чергового випуску збірника наукових праць "Студії і матеріали з історії Волині".

# ЗУСТРІЧ ІЗ АВСТРІЄЮ У ДРОГОБИЧІ

Упродовж кількох останніх років Дрогобич став місцем зустрічей науковців, письменників, діячів культури і політиків України, Австрії та інших європейських країн. Нагода для таких зустрічей — Дні Австрії в Галичині (в даному випадку — у Дрогобичі та на Дрогобиччині), що стали знаковим науково-культурним форумом. Як і в попередні роки, центром форуму був Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка. Патронат Днів Австрії у Дрогобичі здійснювали Посол Республіки Австрії в Україні Герміне Поппеллер, екс-віце-канцлер Австрії Едгард Бусек, ректор Інсбрукського університету Тільман Мерк, ректор університету-господаря Надія Скотна, атакше з питань науки та освіти Австрії у Львові

Андреас Веннігер, представники Віденського магістрату Оскар Вавра і Губерт Крістіан Егальт, почесний Консул Республіки Австрії у Львові Ярослав Наконечний, міський голова Дрогобича Тарас Метик, почесні доктори Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка, австрійські науковці Крістіне Доллінгер і Петер Штегер. До оргкомітету Днів увійшли директор Австрійської бібліотеки в Дрогобичі Ярослав Лопушинський, професор Інсбрукського університету Йозеф Айгнер, представник Віденського магістрату Томас Реш, науковці Дрогобицького ДПУ. Дні Австрії у Дрогобичі відбулися за сприяння Представництва Австрійської служби академічних обмінів у Львові, Відділу міжнародних зв'язків Віденського магістрату, Австрійського культурного форуму в Києві, Австрійського культурного об'єднання, відділів культури магістратів Відня та Інсбрука, Австрійського товариства літератури.

Програма Форуму виявилася настільки насиченою змістовно, обґрунтованою структурно і багатою за формами, що може служити взірцем для підготовки й організації подібних міжнародних науково-культурних заходів. Сасамперед, упродовж усіх Днів Австрії у Дрогобичі діяла краєзнавча історико-культурна виставка "Тримісто: Дрогобич — Борислав — Трускавець доби Габсбургів у світлі музейних документів і артефактів (XIX — початок XX століття)". На відкритті Днів з вітальним словом до присутніх звернулися Посол Республіки Австрії в Україні Герміне Поппеллер, ректор університету-господаря Надія Скотна, Представник ректора Інсбрукського університету Барбара Тассер, атакше з питань науки та освіти Австрії у Львові Андреас Веннігер, почесний Консул Республіки Австрії у Львові Ярослав Наконечний, почесний Консул Республіки Австрії у Чернівцях Сергій Осачук, міський голова Дрогобича Тарас Метик.

Цікавим явищем першого дня українсько-австрійської зустрічі стала культурологічна дискусія з письменником Юрком Прохаськом "Старий і новий міф Галичини: ідентичні та амбівалентні погляди австрійців і українців на історичну і культурологічну проблему", модератором якої виступив Сергій Осачук. Цього ж дня у мерії Дрогобича відбувся прийом дипломатичних і громадських діячів України та Австрії і пройшла зустріч учасників і гостей Днів із Послом Республіки Австрії в Україні Герміне Поппеллер. Особливим звучанням відзначилась

дискусія за круглим столом "Дрогобич на шляху австрійсько-українського партнерства міст" за участю Герміне Поппелер, Надії Скотної, Ярослава Наконечного, Сергія Осачука, діячів австрійської та української науки і культури.

Яскравою була літературознавча мозаїка днів Австрії у Дрогобичі, яка включала літературні читання за творчістю австрійських та українських письменників (Бернда Шухтера, Зігфріда Бернфельда, Софії Андрухович, Александра Гранаха, Егона Фріделя, Юрка Прохаська та інших), дискусію "Сусідство культур" з участю майстрів пера обох країн, презентацію книг ("Сізіф, або Межі виховання" Зігфріда Бернфельда, "Фелікс Австрія" Софії Андрухович), круглий стіл "Австрійська література в Україні" (у його рамках власне бачення австрійсько-українських літературних взаємин показали Йоганн Зоннляйтнер, Якуб Форст-Батталья, Іван Зимомря, Петро Рихло, Микола Воробей та інші), лінгвокраїнознавчий семінар для студентів і вчителів німецької мови (на базі Інституту іноземних мов педуніверситету), науковий семінар "Австрійсько-українські літературні, мовні та культурні взаємини". Більшість заходів літературознавчого плану проходила на базі Австрійської бібліотеки у

Дрогобичі.

Культурно-освітній сектор включав обмін думками і досвідом між навчальними закладами-партнерами України й Австрії, зустріч делегації гімназистів з м.Адмонта (Австрія) з учнями Дрогобицького педагогічного ліцею, обговорення програм академічної мобільності студентів, а також можливостей працевлаштування випускників вищих закладів освіти в Україні та Австрії, а також круглий стіл "Виховання, раціональність і влада. Критика виховання Зігфріда Бернфельда та її сучасність". Оригінальним елементом цієї частини програми Форуму стали науково-культурні подорожі та екскурсії Дрогобичем, його околицями, тематичні поїздки в Карпати, об'єднані спільною проблематикою "Австрійський, польський чи український: Дрогобич у пошуках свого місця в історії".

Мистецький супровід заходів Форуму здійснювали піаністи Леся Барщик і Роман Хрипун (Дрогобич), дует Марта і Райнгард Швайцер (м.Тіроль, Австрія), ансамбль інструментальної музики "Намісто" (Дрогобич). Учасники Днів відвідали низку музеїв, в тому числі Літературно-меморіальний музей Івана Франка, краєзнавчий музей "Гуцульщина", Музей народних музичних інструментів Романа Кумпика, Музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й.Кобрицького, Музей писанки, спостерігали за майстер-класом гончарки Івонни Козар, гостювали в гуцульській родині, де слухали народних музик і смакували домашнім гуцульським сиром, а після тірольського майстер-класу з приготування кнудлів дегустували цей витвір кулінарного мистецтва з українським пивом і тірольським шнапсом.

Наймасштабнішим явищем Днів культури Австрії у Дрогобичі став науковий семінар "Регіони транзиту: історія і культура Тіролю та Карпат", який проходив упродовж перших трьох днів Форуму в Австрійській бібліотеці Дрогобича та в Інституті іноземних мов педагогічного університету. Над проблематикою семінару працювали українські, австрійські,

польські, турецькі і німецькі дослідники. Вони, зокрема, аналізували опозицію "Батьківщина — міграція" (професор Інсбрукського університету Петер Штегер), релігійну освіту як фактор особистісної орієнтації у міжкультурному світі (професор Оснабрюкського університету Петер Граф, Німеччина), особливості українсько-австрійських літературних взаємин (професор Чернівецького НУ ім. Юрія Федьковича Петро Рихло), літературу і літературне життя у Тіролі (письменник Бернд Шухтер, Австрія; науковці Варшавського університету Едвард Бялек і Катажина Новаковська), творчий шлях австрійських митців у контексті зв'язків з Україною (доцент Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка Ярослав Лопушанський), творчість окремих представників австрійської літератури (доцент Харківського НУ ім. Василя Каразіна Олена Белозорова; науковець Вроцлавського університету Кшиштоф Гуця; професор Атаюркського університету Джемал Еркан, Туреччина), історичні аспекти австрійсько-українських відносин (професор Люблінського університету Гжегож Юзефчук, доценти Дрогобицького ДПУ



Віра Меньок і Богдан Лазарак, професор Київського НУ ім. Тараса Шевченка Тарас Кияк, науковець Віденського університету Вера Фабер, професор Дрогобицького ДПУ Володимир Кемінь) та інші проблеми.

Модератором одного із засідань наукового семінару "Регіони транзиту: історія і культура Тіролю та Карпат" виступила кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології нашої академії Оріса Марунько. Під її керівництвом науковці висвітлювали проблеми австрійської літератури повоєнного періоду, творчість представників австрійського авангарду, соціокультурні особливості австрійської есеїстики.

Учасникам Днів Австрії у Дрогобичі презентовано науковий збірник "Компаративні дослідження австрійсько-українських літературних, мовних і культурних контактів", до якого увійшли матеріали Міжнародної наукової конференції "Галичина періоду Першої світової війни у літературі, мистецтві та історії". У книзі не лише висвітлюються воєнні події, соціально-політичні та культурні процеси у західних регіонах України до і під час Світової війни, а й у низці статей здійснюється аналіз австрійсько-українських відносин кінця XIX — початку XX століття.

Дні Австрії у Дрогобичі, участь у них науковців, митців і політиків продемонстрували високий потенціал і широкі можливості європейського полікультурного простору для культурно-освітньої та літературно-художньої співпраці європейських країн, для розвитку культури, літератури, мистецтва й освіти кожної країни зокрема.

## НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Відділ освіти Кременецької райдержадміністрації, працівники психологічної служби Кременецького ліцею ім. Уласа Самчука з участю науковців Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка на базі Кременецького районного центру дитячої творчості провели науково-практичний семінар "Психологічні аспекти формування громадянської та національної самосвідомості учнівської молоді".

У роботі семінару брали участь соціальні педагоги і практичні психологи загальноосвітніх шкіл району. Практичні питання організації та проведення цього важливого науково-методичного заходу вирішували методист-психолог райметодкабінету відділу освіти Кременецької РДА Тетяна Сиссталоук і представники психологічної служби Кременецького ліцею ім. Уласа Самчука, соціальний педагог Зеновія Софіянчук і практичний психолог Вікторія Пархута. Саме вони взяли на себе виконання основної частини програми семінару.

Методист-психолог райметодкабінету Тетяна Сиссталоук виступила з методичним повідомленням "Засоби формування національної свідомості: мова, міфологія, культура, релігія". Працівники психологічної служби Кременецького ліцею Зеновія Софіянчук і Вікторія Пархута конкретизували проблематику науково-практичного семінару темою "Національна самосвідомість учнів Кременецького ліцею ім. Уласа Самчука: практичний аспект". Майстер-клас із формування національної самосвідомості засобами фольклору, поведений Зеновією Софіянчук з її вихованцями у формі театралізованого дійства "Козацькому роду нема переводу", став підтвердженням практичного характеру форуму педагогів загальноосвітніх шкіл.

Науково-теоретичний аспект семінару забезпечила ґрунтовна доповідь кандидата психологічних наук, доцента кафедри педагогіки і психології нашої академії, докторанта Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Наталії Савелюк "Громадянська та національна свідомість особистості: на перетині світу і самосприйняття". Визначивши національну свідомість як самосвідомість як усвідомлення себе частиною національної спільноти та оцінку себе як носія національних цінностей, науковець наголошує, що громадянська свідомість виникає з появою

перших державницьких утворень, а тому відносно розмежування національної, громадянської і політичної свідомості доцільно здійснювати в таких аспектах: національна — ставлення до власної нації, громадянська — ставлення до своєї Батьківщини, політична — ціннісне сприйняття політичної системи.

Автор переконує, що формування громадянської свідомості — найскладніший процес у порівнянні з формуванням свідомості національної, політичної чи моральної. На підтвердження цієї думки вона звертається до сучасних українських реалій: всенародне національне самовизначення відбулось на історичному референдумі 1991 року; політична свідомість громадян дає про себе знати на кожних чергових виборах через вільний політичний вибір серед багатьох політичних сил, а втілення базових цінностей громадянського суспільства, отже і громадянської єдності, звідси — й формування громадянської свідомості — ще не досягнуто.

Смислові поля національної, громадянської і політичної свідомості відображають споконвічну проблему пошуку шляхів гармонізації особистісних цінностей із цінностями надіндивідуальними — національними, соціальними. Автор провела власні емпіричні дослідження, зорієнтовані на вивчення розуміння респондентами (ними, в основному, були представники студентської та учнівської молоді) поняття "українець", "громадянин", "національність" і "громадянство", "власна громадянськість" і "громадянськість співвітчизників" у їх співвідношенні.

Виявилось, що лише частина опитаних вважає терміни "як українець" і "як громадянин" ідентичними. Молодь стверджує, що зрілого національно свідомого громадянина характеризують такі риси: духовна прив'язаність до своєї країни (36%), належний рівень національної самосвідомості та поведінки (18%), висока правова свідомість та законослухняність (14%), висока моральність і толерантність у відношенні з оточенням (12%), належна екологічна свідомість (8%), самовдосконалення заради спільноти (6%), громадсько-політична активність (4%),

наявність економічного інтересу в національній економічній ситуації (2%). Характеризуючи рідну країну, молоді громадяни використовують такі опозиційні категорії: справедлива — несправедлива — 175 оцінок, демократична — недемократична — 137, прогресуюча — деградуюча — 112, матеріально багата — матеріально бідна — 64, єдина — роз'єднана — 54, щаслива — нещаслива — 27 оцінок.

Показовими є вербальні реакції респондентів на слова-стимули "Батьківщина", "державна", "нація", "Україна". Батьківщина — це "рідний край, рідна земля" (99 відповідей), "мій дім, село, місто" (86), "сім'я, родина" (56), "Україна, українці" (48), "природа" (34), "країна, держава" (22). Під державою юні громадяни розуміють "владу, політику" (144), "націю, народ" (45), "країну, територію" (42), "Україну" (33), "населення" (21). Для багатьох із них Україна — це "державна, країна" (94), "Батьківщина" (89), "моя, рідна" (36), "природне середовище" (35), "незалежність" (26), "родина" (19). 69 опитаних студентів поняття "нація" сприймають як народ, 65 — як населення, 55 — як українців, 30 — як елементи національної культури і 29 — як єдність, спільноту.

На основі аналізу матеріалів соціологічного дослідження автор визначає окремі рекомендації: необхідно формувати свідомість не просто українця, а українця-громадянина, патріота української держави; в конкретній виховній роботі важливо застосовувати слова, ціннісні за змістом, емоційні за формою та позитивні за впливом.

У контексті заключної рекомендації науково-практичний семінар, проведений фахівцями психологічної служби ліцею, методкабінету відділу освіти РДА і з участю наших науковців, був ціннісним за науковим змістом, емоційним за формами проведення та корисним за позитивним впливом на практичну навчально-виховну діяльність соціальних педагогів і практичних психологів району.



## У КОНТАКТІ ЗІ ШКОЛОЮ

Загальновідома аксіома "Теорія без практики безсила, а практика без теорії – сліпа" з особливою актуальністю проявляється у сфері освіти, насамперед у такій її галузі, як підготовка фахівців для загальноосвітньої школи. У цьому контексті важливими та необхідними є дієві зв'язки вищих педагогічних навчальних закладів із загальноосвітніми школами всіх ступенів. Такі зв'язки здійснюються в різноманітних організаційних формах і мають двовимірну спрямованість: школа служить базою педагогічної практики і для викладацького складу педагогічних ВНЗ, так і для майбутніх вчителів ЗОШ, а вищий заклад педагогічної освіти віддає шкільним педагогам інформацію про нові теоретичні здобутки педагогічної науки та методичні інновації в освітанській практиці.

Підтвердженням і виявом нашої вдячності педагогам загальноосвітніх шкіл регіону за їх активну участь у практичній підготовці наших студентів став науково-методичний семінар "Інноваційні технології проведення уроків фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах", який підготували викладачі фізичного виховання педагогічного коледжу у співпраці з учителями фізичного виховання загальноосвітніх шкіл Кременецького та Шумського районів.



Науково-практичний семінар відкрила завідувач відділення музичного й образотворчого мистецтва та фізичного виховання педагогічного коледжу, відмінник освіти України, викладач-методист Ірина Олійник, яка детально зупинилася на завданнях, що повинні вирішитися у рамках цього форуму.

З вітальним словом до присутніх звернулися заступник директора коледжу Оксана Камінська і завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання та спорту академії, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Віктор Голуб. Вони побажали учасникам семінару успіхів, плідної праці та здійснення задуманих планів.

Від імені гостей до організаторів семінару звернувся методист райметодкабінету відділу освіти Шумської РДА Григорій Костюк. Він із радістю повідомив, що до Кременця приїхала очолювана ним делегація педагогів, яка становить 50% усіх вчителів фізичної культури Шумського району. Майже всі делегати є випускниками нашого навчального закладу. Сам методист закінчив відділ праці та креслення Кременецького педагогічного училища близько 50 років тому і наголосив,

що йому приємно бачити суттєві якісні зміни у ВНЗ: зростання його матеріально-технічного наповнення, створення сучасних умов для теоретичних і практичних занять студентів, підготовку хороших спеціалістів для роботи з учнями загальноосвітніх на-



вчальних закладів.

Згідно з програмою семінару викладач фізичного виховання коледжу Василь Коханець розповів про "Використання інтерактивних технологій на уроках фізичної культури". Він, зокрема, звернув увагу на створення індивідуальних умов для розвитку кожного учня, урізноманітнення та поєднання методів, прийомів і засобів навчання та міждисциплінарних зв'язків.

Його колега Тетяна Кіркова характеризувала "Розвиток рухової активності на заняттях фізичного виховання засобами футболу". Вона висловила стурбованість дефіцитом рухової активності школярів, їх тяжінням до спортивних секцій з меншими руховими навантаженнями і запропонувала залучати дітей до одного з наймасовіших видів спорту – футболу, поєднуючи його з гімнастичними вправами та рухливими іграми, щоб зацікавити дітей і сприяти розвитку їх фізичних та моральних якостей.

Ще один представник коледжу Ганна Леськів-Бондарчук розкрила тему "Аеробіка: базові кроки", де запропонувала здійснити короткий екскурс в історію виникнення аеробіки,



ознайомитись із її видами, позитивним впливом на організм людини, характеристикою базових кроків. Ненав'язливо агітуючи присутніх долучитися до цього оригінального напрямку оздоровчої фізкультури, викладач заінтригувала їх тим фактом, що під час занять аеробікою організм виділяє ендорфіни, тобто такі необхідні кожній людині гормони щастя.

Вагомий внесок у теоретичну частину семінару зробили педагоги загальноосвітніх шкіл. Випускник нашого навчального закладу, вчитель вищої категорії Шумського НВК-гімназії Юрій Ковальський по-справжньому інноваційно виступив з науково-методичним повідомленням "Інновації на уроках фізичної культури". Молодий педагог із 11-річним стажем роботи у школі виробив власну педагогічну модель

ідеального вчителя: висока освіченість, зразкова дисципліна, цікава мотивація, досконала методика, індивідуальний підхід до учня. Його своєрідне педагогічне кредо: "Вчитель завжди повинен залишатися учнем, разом з ним іти до поставленої мети". Як наслідок такої роботи – 1 місце в обласному етапі конкурсу на краще проведення уроку, багато нагород, публікації в наукових журналах, а головне – високі показники його вихованців.

Вчитель-методист Кременецького ліцею ім. Уласа Самчука Галина Дехтярук поділилася досвідом з "Використання інноваційних технологій на заняттях з фізичної культури". Протягом 2 років під її безпосереднім керівництвом ліцеїсти ставали переможцями олімпіад з фізичної культури, а результати роботи вона друкувала у фахових виданнях. Доповідач зауважує, що вчителю необхідно стати посередником між учнем і комп'ютером, використовуючи такі інноваційні форми: відеопрезентація показового уроку, урок

за маршрутом, урок-подорож, урок-проект, міжпредметні зв'язки на уроці тощо. Педагог наголосила на зменшенні захворюваності учнів під час проведення уроків надворі у порівнянні із заняттями у залі і запропонувала подивитися пізнавальне відео "Ігри п'яти звірів" – китайську методику проведення спеціальних вправ, яка може стати вагомим мотивуючим здоровим способом життя для дітей і дорослих.

Після теоретичних виступів із представниками ЗНЗ Кременецького та Шумського районів провела профорієнтаційну роботу голова циклової комісії викладачів фізичного виховання, заслужений працівник освіти України, викладач-методист



Катерина Єрусалимець.

Практичною частиною семінару стало показове заняття з фізичного виховання "Аеробіка: базові кроки", проведене в гімнастичному залі Ганною Леськів-Бондарчук зі студентами першого курсу педагогічного коледжу.

На завершення семінару організатори запросили гостей до підведення його підсумків. Учасники наукового форуму обговорили цікаві моменти виступів, поділилися досвідом роботи, отримали методичні рекомендації "Організація і проведення уроків фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах". Педагоги шкіл подякували господарям семінару і висловили надію на подальші зустрічі та бажання побачити більшу кількість показових уроків.

**Інна ВОЛЯНЮК**  
кандидат філологічних наук

## У СЕКТОРІ "АКАДЕМІЯ – ЗОШ"

Науково-педагогічні працівники кафедри української філології та суспільних дисциплін у рамках творчої взаємодії академії із загальноосвітніми школами регіону розробили комплексний план заходів, які проводитиме кафедра спільно з педагогами Тілявського НВК Шумського району протягом навчального року. Контакти науковців академії і колективу навчально-виховного комплексу згідно зі спільно узгодженим планом розпочалися ознайомленням з матеріальною базою навчальних закладів, насамперед навчальних аудиторій і майстерень. Важливий елемент професійних взаємозв'язків представників освіти різних рівнів – налагодження науково-методичних стосунків, що передбачають обмін науковою і навчально-методичною літературою, зокрема навчальними підручниками та посібниками, методичними рекомендаціями, довідково-інформаційними матеріалами про наукову, методичну та навчально-виховну роботу в системах ВНЗ і ЗОШ.

Цей сектор співпраці колективу кафедри і педагогів НВК передбачає поповнення бібліотеки школи, виїзне засідання кафедри в Тілявці з участю вчителів гуманітарних дисциплін навчально-виховного комплексу й обов'язково включає знайомство з учнівським контингентом, зокрема, з учнями випускних класів у контексті проведення профорієнтаційної роботи та методичних консультацій з підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. До вирішення питання та проведення заходів профорієнтаційної роботи з випускниками НВК члени кафедри залучають науково-педагогічних працівників профільних кафедр академії за відповідними спеціальностями підготовки фахівців-педагогів для загальноосвітньої школи. Цьогоріч така робота проводиться спільно з науковцями спеціальності "Технологічна освіта", кандидатом технічних наук Л.М.Пашинським, кандидатами педагогічних наук О.А.Фурман, М.С.Курачем, С.Б.Шабагою. Такий комплекс заходів здійснюватиметься протягом навчального року. Водночас поза увагою учасників діалогу "академія – НВК" не залишаються окремі аспекти сприяння організації педагогічної практики студентів академії у Тілявському НВК. За цю ділянку роботи відповідає кандидат історичних наук Г.Я.Сеньківська.

Науково-теоретичний аспект співпраці включає круглі

столи та науково-методичні семінари за змістом наукової проблеми кафедри "Мовно-літературні та історичні процеси на Волині упродовж віків". Планується проведення спільного інформаційно-методичного семінару "Особливості змісту програм, навчальних підручників і посібників, методики і методичного забезпечення вивчення дисциплін історико-філологічного циклу". Така тематика семінару проектується водночас на площину викладання гуманітарних дисциплін як у вищій, так і в загальноосвітній школі, а також на науково-педагогічну та начально-методичну співпрацю між ними. Основними організаторами і виконавцями заходів такого напрямку творчої співпраці академії і НВК виступають завідувач кафедри, доцент О.В.Василишин, доктор історичних наук І.Б.Скакальська, кандидат історичних наук В.Д.Собчук та О.Г.Соловей, кандидат філологічних наук І.М.Комінярська та інші члени кафедри.

Програмою співпраці передбачені зустрічі наших викладачів і студентів із вчителями та учнями Тілявського НВК. Для гостей академії будуть організовані екскурсії в Музей історії навчального закладу, Літературну й Етнографічну світлиці, Виставковий зал творчих робіт викладачів і студентів, Кімнату-музей художника Ростислава Глуква, Музей довоєнної фотографії. Вчителі, батьки й учні запрошуються до участі у Дні відкритих дверей академії, а педагоги НВК – до участі у Тижні кафедри української філології та суспільних дисциплін.

У рамках виконання плану співпраці кафедри з Тілявським НВК науково-педагогічні працівники академії брали участь у науково-методичному семінарі "Функціонально-організаційна структура виховної роботи в контексті Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді", який проводився в Тілявському НВК для заступників

директорів з питань виховної роботи і педагогів-організаторів загальноосвітніх шкіл регіону.

Учасники семінару заслухали доповідь "Основні напрямки реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді у навчальних закладах району" (В.Г.Макаровська), інформаційно-методичні повідомлення "Громадсько активний навчальний заклад як осередок формування національно-патріотичної свідомості дітей і молоді" (В.М.Дроздовська), "Національно-патріотичне виховання в системі виховної роботи Тілявського НВК" (Л.М.Парадовська) і "Роль громадської організації та національно-патріотичного клубу у формуванні громадянина-патріота" (О.М.Волянчук, П.Д.Панасюк).

Завідувач кафедри української філології та суспільних дисциплін, доцент О.В.Василишин оприлюднив науково-методичне дослідження "Творчість Уласа Самчука у національно-патріотичному вихованні учнівської молоді (на матеріалах романів "Марія", "Волинь", "Юність Василя Шеремети)". Окрім цього, після

фрагменту вистави А.Ф.Володського "Панна Штукарка", запропонованого акторами-аматорами Тілявського НВК, наш науковець зробив літературознавчий коментар твору і дав аналіз стану української драматургії 20 – 30-х рр. ХХ століття та показав вагомий творчий доробок Уласа Самчука у цьому літературному жанрі (драма "Шумлять жорна").

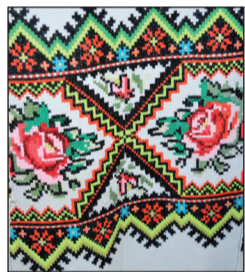
Учасники науково-методичного семінару переглянули літературно-музичну композицію "Україно моя, ти одна, як життя" у виконанні учнів НВК, були присутні на майстер-класі по виготовленню виробів з холодного фарфору (Н.В.Савчук).

Наступна зустріч у лютому 2016 року обіцяє бути не менш насиченою та корисною для обох сторін науково-педагогічної співпраці.



## ТАЄМНИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

Катерина Бойчук



Народне мистецтво, яке передавалося з покоління в покоління, завжди було і є ґрунтом культури, джерелом пізнання історії, звідси ідуть витoki творчості. Із далекого минулого прийшло до нас рукоділля (рук діло): шиття, плетіння, в'язання, вишивання, різьблення, ткацтво. І виникло воно з любові до рідної землі та батьківської оселі.

В аудиторії № 20 нашої академії проведено відкрите семінарське заняття для студентів-третьокурсників педагогічного факультету на тему «Українська вишивка». Ми зверталися до джерел народної творчості, до народних традицій. І як радісно усвідомлювати, що вони сьогодні оновлюються, оживають, і, мабуть, чим більше ми будемо їх знати, тим життя наше буде радіснішим, духовно багатшим.

Організатором цього дійства була кандидат філологічних наук, доцент Ірина Миколаївна Комінярська, а з цікавими доповідями виступили студентки 31-СП групи.

Олеся Шматюк розкрила тему: «Українська вишивка як самобутнє явище культури», де розкрито історію вишивки, її основне призначення, види орнаментів, якими вишивали майстрині.

Ангеліна Коцюк розповіла про «Регіональні особливості виробів вишивкою». Студентка висвітлила питання, котрі безпосередньо стосуються вишивки етнографічних регіонів Полісся, Поділля, Карпат, Слобожанщини, Середньої Наддніпрянщини, Півдня України.

Тетяна Василюк проаналізувала вишивку нашої Волині — правданої української землі, краю задумливих небесно чистих озер, віковичних лісів, смарагдових луґів, де на кожному кроці — подих історії, оповитий древніми легендами й переказами.

Автор замітки Катерина Бойчук запропонувала тему «Українська вишивка в художньому вишивальному мистецтві Рівненського Полісся», в якій охарактеризувала різноманітні техніки вишивки, якими вишивають майстрині у Рівненській області загалом. Студентка також презентувала свої вишиті бісером роботи.

На святі були присутні студенти 31-ДПК, 12-ДПКс, 21-Ф і 31-СП груп і кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін Інна Оверківна Волянчук.

Під час заняття студенти представили вишиті роботи своїх бабусь, які подарували Музею академії: Марія Олійник (31-СП) презентувала вишитий рушник своєї прабабусі; Наталя Стахів (31-ДПК) — рушник, вишитий її прабабусею у Польщі; Ольга Романюк (31-СП) подарувала сорочку і вишитий рушник своєї бабусі.

Після виступів відбулась дискусія про роль і значення технік, форм та символічного значення вишивки для сучасного молодого покоління. Цей вид рукоділля відтворює душу і характер рукодільниці, тому що у вишивку вона вкладає свої почуття та мрії, щоб принести радість собі та людям. Останнім акордом, болюче і піднесено, актуально й урочисто прозвучав твір львівської поетеси Лідії Гречухи «Вишиванка».

Марія ІВАЩУК, власкор "Замку"

## ДЛЯ ВАС, ПЕДАГОГИ, ЦЕЙ ДЕНЬ!

Педагог — це не професія, а покликання, яке гідно вшановують у суспільстві. Не всім дано досягнути ниву знань, якою крокує викладач. Вищого еталону, ніж педагог, на землі немає.

Вчителі — немов актори. На кожному занятті вони постають перед нами головними героями «навчального серіалу». Перевтілюючись у щораз нову роль, вони демонструють різноманітні спектаклі, аби зацікавити школярів і студентів навчальним матеріалом. Недосипаючи ночей, вони складають «сценарій уроку», щоб знайти підхід до кожного з нас — своїх вихованців. З дня у день працівники освіти дарують та передають нам свій досвід, свої знання, намагаються сформувати внутрішні якості тих, кого навчають, аби нове покоління пішло у світ зі щедрим багажем знань.

У день, присвячений працівникам освіти, у районному Будинку культури пройшов святковий концерт. Студенти нашої академії та коледжу зуміли перевтілитися в акторів і подарувати своїм наставникам незабутній творчий презент.

Урочисте свято розпочав оркестр народних інструментів під орудою Надії Найчук. Звуки струн домри, бандури, гітари та скрип-

ки переплітались із дзвінкою мелодією кларнета, флейти і баяна, а труби та ударні ритмічно «крокували» у звучанні двох му-



зичних композицій — «Кленові балади» та «Мелодії». Пісня «Заспіваймо про Україну» у виконанні солістка Катерини Ткачук стала другим дарунком і відобразила патріотичні почуття нашого студентства. Ольга Гуменюк презентувала глядачам свій сольний виступ «Калина», де запроменіла тема кохання. Стрічка почуттів промайнула і в номері студента коледжу Назарія Дробика, корий під супровід гітари зворушливо виконав авторську композицію свого батька під назвою «Ромашка».

Оригінально прозвучав франкомовний вірш-вітання «Блаженний день» з вуст Катерини Шкред. Підхопила поетичну хвилю і Вікторія Питулина твором Ліни Костенко «Крила».

Праця викладача мудра і благородна. Проводжаючи студентів у широку життєву дорогу, він передає свої знання та вміння. Хтось — у мовах чи літературі, хтось — у пісні, а хтось

— у танці. Тому наступним номером святкової програми став «Український танець» у виконанні студентів педагогічного коледжу.

У залі запанував «ритмічний хаос». Хореографічна композиція викликала посмішки на обличчях глядачів.

Пісні «Повертайся живим» у виконанні Ольги Гуменюк і Наталії Дзяд та «Свіча» (Ольга Гуменюк та Вікторія Питулина) поєднали весь зал думками та переживаннями про відданих захисників нашої держави, що зараз мужньо відстоюють мир на Сході України. Усі присутні хвилиною мовчання вшанували світлу пам'ять українських бійців, що полягли у нерівному двобої з ворогом.

Продемонстрував свій талант і відомий на Кременеччині та поза її межами кавердуєт у складі Андрія Слюсаренка та Лари Кравчук. Танцювальний колектив студентів



у складі Марії Іващук, Іванни Ляшук, Олени Рогач, Марії Ніколайчук, Олесі Литвин,

Дмитра Демчука, Юрія Короля, Максима Судака, Вадима Трачука, Назара Козаченка виконав драйвовий танець «Джаз», який глядачі зустріли із захватом та бурхливими оплесками. Студентський квартет «Друзі» (Павло Яловський, Тарас Головатюк, Павло Левицький, Сергій Волохатий), що вже встиг завоювати глядацькі симпатії, подарував своїм слухачам веселі настрої завдяки харизматичному виконанню пісень «Вчителька» та «Лента за лентою».

Слова подяки та привітання прозвучали з вуст ректора академії, професора Афанасія Миколайовича Ломаківича — людини, під чиєю орудою зростає і зростатимуть тисячі гідних випускників освітньої перлини нашого міста.

Фінальним номером стала пісня «А я бажаю вам добра» у виконанні старост академічних груп. Всі учасники вийшли на сцену та ще раз бурхливо вітали рідних викладачів із професійним святом.

Концерт зніціювала і підготувала творча група студентів у складі Віоріки Мажар, Софії Горобець, Надії Лені і Романа Харамбури. Вів програму диктор районного Будинку культури Ігор Ленчук. Свято подарувало гарний настрій і позитивний імпульс і педагогам, і виконавцям, і всім глядачам.



Василь КУЧЕР  
кандидат філологічних наук

# ВИПУСК П'ЯТИЙ, ПОДВІЙНИЙ

Черговий, п'ятий випуск "Кременецьких компаративних студій" вийшов у двох частинах. Редакційна колегія "Студій" проводить активну роботу по залученню до авторської співпраці науковців із різних країн ближнього та далекого зарубіжжя. У цьому їй допомагає Редакційна рада видання, до складу якої входять відомі українські науковці-філологи, професори А.Р.Волков (м. Чернівці), В.А.Зарва (Бердянський ДПУ), І.М.Зимомря (Ужгородський НУ), О.П.Куца (Тернопільський НПУ ім. Володимира Гнатюка), І.В.Лімборський (Черкаський ДТУ), В.Д.Нарівська (Дніпропетровський НУ ім. Олеся Гончара), Б.Ш.Шалагінов (НУ "Києво-Могилянська академія") та їх зарубіжні колеги – доктор гуманітарних наук, старший науковий співробітник Інституту литовської літератури і фольклору С.Гайжюнас (Литовська Республіка) і професор кафедри історії зарубіжної літератури Московського університету ім. М.В. Ломоносова Н.Т.Пахсарьян. Серед 64 авторів цього випуску – 5 представників польських науково-освітніх інституцій, по 4 – від Азербайджану і Литви, по 2 – від Республіки Білорусь і Російської Федерації.

Перша частина збірника спрямована на висвітлення теми "Актуальні проблем сучасного порівняльного літературознавства". Азербайджанські аналітики Г.Г.Абдуллабекова та Б.Г.Азізлієва здійснюють аналіз досліджень арабської літератури європейськими фахівцями і відображення європейської культури у творчості арабських літературів. До української тематики звернувся білоруський науковець А.І.Бельський у статті "Особистість і поезія Павла Тичини: проблема рецепції в Білорусі (типологічний контекст)". Російський автор С.В.Балаєва висвітлює зв'язок австрійської та італійської поезії через творчість окремих її представників. Місце сучасної білоруської історичної прози в загальноєвропейському культурному просторі визначає ще один представник літературознавства Білорусі О.А.Ліденкова. Важливу проблематику порушують польські дослідники Катажина Бондос (елементи компаративістики у творчості окремих письменників), Зоряна Бунь (співставлення польського й українського бачення літературного життя Львова), Анна Насіловська (географія поширення польської літератури на азійському культурному просторі).

Українські автори характеризують різносторонні аспекти творчості вітчизняних і зарубіжних письменників: Вільяма Блейка (І.Д.Белінська), В.Сігарєва (Л.В.Закалюжний), Моріса Метерлінка (О.І.Кіт), С.Мрожека (Ю.Ю.Полякова), Г.Джеймса (Н.І.Назаренко, І.І.Риба), Чжу Тяньвеня (В.В.Селігей). Вони здійснюють компаративний аналіз творчості українських майстрів слова і представників літератури різних країн: В.Ручинського і В.Кулікова (С.В.Бронських), В.Підмогильного

і А.Камю (Є.О.Лелюхін), М.Гоголя і Я.Неруди (В.Б.Мусій). Окремі аналітики вирішили компаративно "препарувати" твори відомих постатей національної літератури І.Карпенка-Карого та Я.Стельмаха (В.А.Мелешко) і зарубіжних письменників Ф.Кафки і Дж.Джойса (Б.М.Романцова), Т.Пінчона і В.Гесса (С.О.Сушко).

Група дослідників висвітлюють питання компаративістики в загальному літературознавчому аспекті: відображення Жовтневої революції в радянській та західноукраїнській поезії (М.С.Довіна), співвідношення живопису і масової літератури (М.М.Калініченко), музики і прози (С.П.Маценка). Знайшли своє місце на сторінках "Студій" статті, що стосуються теоретичних проблем компаративістики і дотичних до неї літературознавчих питань: "Літературознавча концепція курйозної поезії" (В.П.Бедрик), "Молода Муза": у колі демонічного" (В.С.Кметь), "Філософські твори притчового спрямування у світовій літературі ХХ століття: до проблеми сучасного прочитання"



(З.В.Савченко), "Божественна комедія": версія українського футуриста" (І.І.Томбулатова).

Науковці нашої академії представлені статтями членів редакційної колегії, кандидатів філологічних наук О.В.Пасічник і О.В.Сафіюк "Візійний світ смертників і пересильних", Д.Ч.Чика "Відьма у місті, в селі, на горі та в небі: типологія відьомства в українській і англійській літературі першої половини ХІХ століття" та О.І.Чик "Жінка як текст і образ в українському та німецькомовному романі виховання другої половини ХІХ століття".

Другу частину збірника відкриває розділ "Компаративний підхід у літературознавстві". Науковець-філолог з Азербайджану Л.М.Хасанзаде аналізує проблеми перекладу німецької літератури азербайджанською мовою. Близьку проблематику, але в аспекті англійської та литовської мов, висвітлюють литовські фахівці Л.Селмістайтіс і В.Петкевічюте. Питаннями перекладу творів окремих авторів цікавились Н.С.Борисенко, П.А.Борисенко, В.І.Давидов (переклад твору К.С.Люїса "Хроніки Нарнії" українською мовою), К.С.Дацер (семіотика в перекладах творів Дж.Р.Толкіна). Загальнотеоретичними проблемами перекладу займалися І.В.Лімборський, М.В.Рудіна, а методологія перекладу привернула увагу А.Ю.Марховської, Р.В.Поворознюка, Т.О.Цепенюк. На навчально-методичних аспектах підготовки перекладачів зупинились А.Г.Гудманяк, І.А.Колодій, С.О.Царьова, В.В.Червонецький.

Продовжує другу частину "Студій" розділ "Сучасна компаративна лінгвістика: проблеми і перспективи". Литовські дослідники Р.Матонене і Й.Русецька подають граматичні особливості перекладу французького тексту російською мовою, а український науковець Г.В.Онищак аналізує семантику окремих іменників в українській та англійській мовах. Наукове товариство нашої академії представлено статтями Т.С.Семегин "Опозиція/ синхронія/діахронія у світлі різних наукових парадигм" і О.В.Шайковського "Фразеологічні еквіваленти й аналогії в англійській та українській лінгвокультурах".

Завершуються "Студії" розділом "Актуальні проблеми загального літературознавства та лінгвістики". Зарубіжні автори досліджують різноманітні аспекти творчості окремих представників національної літератури: А.Г.Фейзуллаєва – азербайджанської письменниці Афга Масуд, К.Шимчак – польської поетеси Марилі Вольської, А.Трач – російського прозаїка Людмили Уліцької. Автори розділу вирішують проблеми літературознавства та лінгвістики через аналіз творів українських і зарубіжних письменників: "Пігмаліон" Б.Шоу (Т.В.Заболотна), "Пригоди Олівера Твіста" Ч.Діккенса (Н.С.Христин), "Хлібний чоловічок" В.Слапчука (С.В.Чуй), "По Сибіру. Із живих вражень" П.Гравовського (О.В.Юферева), "Джен Ейр" Ш.Бронте (Г.Є.Шовкопляс) і навіть староанглійської епічної поеми "Беовульф" (М.Ю.Рахно). Наші автори, професор кафедри англійської філології А.В.Янков і колишній студент академії, нинішній магістр Сілезького Університету в Катовіцах (Республіка Польща) І.М.Прокіпчук представили дослідження "Концепт природи як засіб вираження авторського Я Івана Буніна (на основі поетичних метафор)".

П'ятий випуск "Кременецьких компаративних студій" характеризується високим науково-теоретичним рівнем і демонструє належний професіоналізм роботи редакційного колективу.

## ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

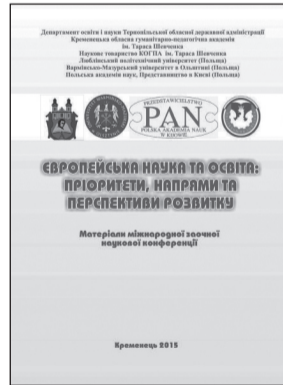
Мозаїка форм співпраці юних дослідників – представників вищих закладів освіти різних країн – справді невичерпна. Це підтвердила Міжнародна заочна наукова конференція "Європейська наука та освіта: пріоритети, напрями та перспективи розвитку", підготовлена Науковим товариством Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка спільно з молодими польськими науковцями Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині та Люблінського політехнічного університету. Конференція проходила під патронатом Представництва Польської академії наук у Києві та департаменту освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації.

Учасники заочного молодіжного наукового форуму розгорнули свої дискусії в актуальних науково-теоретичних і методико-практичних напрямках. Вони аналізували соціально-історичні трансформації початку ХХІ століття, стан сучасної філологічної науки в умовах глобалізації і в аспекті мультикультуралізму; висвітлювали здобутки, проблеми та перспективи педагогічної науки і практики, а також теоретичні та прикладні питання сучасної психології; зверталися до актуальних проблем біології, охорони навколишнього середовища та екологічного виховання, до специфіки розвитку науки і техніки ХХІ століття; характеризували сучасне суспільство через призму розвитку мистецтва; вивчали соціальні та психолого-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури і спорту.

Матеріали конференції склали зміст одноіменного збірника наукових праць молодих аналітиків: кандидатів наук, аспірантів, магістрантів і студентів вищих навчальних закладів України та Польщі. Підготовкою збірника до друку керував науковий комітет у складі ректора академії, професора Афанасія Ломаковича (голова), проректора з наукової роботи, професора Валентини Бенери, професора Люблінського університету Михайла Пашека, професора Вармінсько-Мазурського університету Генріха Стронського. Редакційну роботу виконала колегія, до якої увійшли голова Наукового товариства академії Іван Прокіпчук, кандидати філологічних наук Мар'яна Слободяна і Олег Василюшин, молодий науковець Наталя Бабій. Рецензували видання доктор історичних наук Ірина Скакальська, кандидати філологічних наук Олена Пасічник і Анатолій Янков. Видання побачило світ за сприяння Представництва Польської академії наук у Києві. Збірник містить наукові статті з лінгвістики, літературознавства, педагогічної та психологічної науки, біології та фізіології людини, соціально-історичних наук і мистецтва.

У розділі "Сучасна філологія в контексті глобалізації та мультикультуралізму" молоді науковці аналізують окремі аспекти творчості Генріха Белля, Герти Мюллер, Юліуша Словацького, Михайла Булгакова, Діни Рубіної, Уласа Самчука (Анна і Володимир Артемчуки, Олена Громова, Інна Ісаєнко,

Ольга Макаренко, Ольга Стус, Ольга Чохрій, Софія Шандрук, Вікторія Якимович), звертаються до теоретико-методологічних проблем сучасної філології: неологізми в молодіжній лексиці (Ольга Пукало), синергетичне переосмислення "жанрових систем" (Денис Чик), фразеологія в англійській та українській лінгвокультурах (Олександр Шайковський), запозичення в сучасній німецькій мові (Крістіна Шульгачик, Марія Зейда).



Проблематика "Здобутки, проблеми і перспективи педагогічної науки і практики" спрямувала зусилля науковців на вирішення завдань і цілей регіональної освіти (Юрій Коханевич, Катаржина Шольц), визначення сутності та значення для психічного розвитку ранньої інтелектуалізації (Мар'яна Бабій), на висвітлення етнопсихологічного аспекту процесу формування картини

світу дошкільника (Наталя Бабій) та національного виховання майбутніх учителів технологій засобами художньо-творчої діяльності (Олег Босик), на дослідження процесу навчання і виховання дітей з особливими потребами (Аліна Гикава, Володимир Терпелюк). Теоретичні питання вирішують Анна Крижна (гендерне виховання), Іван Прокіпчук (соціально-педагогічні засади становлення особистості), Олесь Шматюк (дитяча фантазія у сфері вербальної інформації), Олена Силка (право на освіту в Україні). Методичні питання привернули увагу Олени Іванюк (зв'язок музики і літератури на уроках в загальноосвітній школі), Наталії Михалевич (проблеми боулінгу в шкільному середовищі), Івани Семенюк (проблеми навчання на уроках біології), Андрія Штогуна (формування професійної компетентності біологів) та Олени Силки (саморозвиток дітей дошкільного віку). Знайшлося місце і практичним питанням: проблеми формування і використання матеріальної бази з трудового навчання в школі (Сергій Колісецький) і порівняння практичної підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Німеччині (Марина Тріш).

До "Теоретичних і прикладних питань сучасної психології" звернулися Іван Білосевич (проблеми душевного розвитку людини на основі енергетичної взаємодії), Юлія Постой (характеристика моди у модерністській культурі), Мар'яна Тимчук (застосування арт-терапії в роботі практичного психолога).

"Актуальні проблеми біології, охорони навколишнього середовища та екологічне виховання" вирішували: Інна Бесарабчук, яка зробила еколого-біологічний аналіз

флори заказника "Зубр" Ківерцівського району Волинської області; Альона Ватажук, Олена Тригуба, Катерина Вітковець, Марія Маліновська характеризували вплив міңдобрив нового покоління і бактеріальних препаратів на розвиток рослин та на їх продуктивність; Ольга Ясковець і Наталя Зінковська вивчали питання діагностики захворюваності та профілактики туберкульозу серед населення Кременецького району.

Проблема "Наука і техніка ХХІ століття" привернула увагу науковців Люблінської політехніки Казиміра Дзедзіка і Марєка Барца (характеристика властивостей оболонок сплавів різних металів) і наших студентів Соломії Трутеня (методика використання електронного посібника при вивченні курсу "Робоча машина") та Валерія Фещука (особливості організації лабораторного практикуму з курсу "Виробництво та обробка конструкційних матеріалів").

У розділі "ХХІ століття крізь призму сучасного мистецтва" поміщена низка статей, де характеризуються різні жанри національного мистецтва. Про аудіоносії як провідний спосіб дослідження церковних колядок пише Христина Зайченко, а Оксана Шишка – про творчість волинських митців національної вишивки. Анна Мороз і Юрій Рудюк малюють панораму творчості та життєвий шлях волинських митців – живописця Панаса Сушака і скульптора Василя Ярича. Марія Івашук розкриває роль творчих колективів Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка у культурно-мистецькому житті регіону.

Соціально-історичну проблематику вирішують Олена Мороз у дослідженні "Релігійно-світоглядні аспекти діяльності освітніх закладів Волині кінця ХІХ – початку ХХ тсоліття" і студент Вармінсько-Мазурського університету Севаст'ян Новаковський у статті "Пошуково-інвентаризаційна експедиція в районі Тінного на Сарненщині Рівненської області (червень – листопад 2014 року)".

Конкретний методологічний підхід до проблеми "Психолого-педагогічні та соціальні аспекти фізичної культури і спорту" обрали Ірина Бабчук, Катерина Дмитрук, Володимир Банах, що вони й продемонстрували, аналізуючи систему організації фізичного виховання на основі зарубіжного досвіду. Ганна Леськів-Бондарчук висвітлювала методику підготовки фахівця фізичного виховання до проведення спортивно-оздоровчої роботи з людьми старшого віку, а Сергій Сиротюк, Галина Кедріч, Олександр Ястремський – особливості самостійної роботи з фізичного виховання учнів 5-х класів ЗОШ.

Проведення Міжнародної заочної наукової конференції і публікація збірника за її матеріалами підтвердили практичну зручність, організаційну раціональність і методичну ефективність такої форми наукових контактів.



# ФОТОВЕРНІСАЖ



## "АНДРІЮ, АНДРІЮ, КОНОПЕЛЬКИ СІЮ..."

З давніх-давен славилася Україна таким звичаєм, як ворожіння у ніч на Андрія. Ця давня традиція – прекрасний витвір людської фантазії, призабутий сьогодні. Щоб повернути йому життя, щоб ожила одна зі сторінок молодості наших матерів і бабусь, зібралися студенти 22-Дк групи педагогічного коледжу разом зі своїм куратором Оленою Тригубою для традиційного передріздвяного святкування Андріївських вечорниць зі всіма їх атрибутами та персонажами.

Під час театралізованого дійства присутнім запропонували поринути у світ давніх національних традицій: тут лунали розповіді про святкування Андрія у минулому столітті, звучали українські народні пісні та жарти, було чути дзвінкий сміх. Не обійшлося, звичайно, без ворожіння і гостинного частування смачними варениками з капустою та картоплею, пампушками з часничком, духмяними пирогами з вишнями та маком, а також яблуками й горіхами. На славу постаралися юні господиньки – мали чим пригощати і хлопців, і гостей, і глядачів!

Відмінно справились зі своїми обов'язками Яна Ткачук (ведуча свята) й Олена Сметюх (Господина оселі). Майстерно виконували ролі Марія Гац – Кайдашиха, Інна Вознюк – Проня, Антоніна Дідик – Циганка, Марія Позіховська – Дочка, Назар Січкун – Парубок. Яскраво показали себе у масових сценах Ольга Марковець, Вікторія Голуб, Наталія Колодій, Ірина Бондар, Олена Антонович (Дівчата), а також запрошені Хлопці – студенти 11-ТОк групи Назар Якубович, Сергій Наконечний, Олександр Тук і Тарас Кобець.

Над сценарієм Андріївських вечорниць працювала Юлія Томчук. На завершення гулянь Хлопці подякували Господині за теплу хату, молодим Дівчатам – за стіл багатий і побажали усім гарних наступних свят. А ще вони запевнили:

**Все це просто не проходить:  
В серці струночка бринить.  
Про чудові вечорниці  
В серці спомин буде жить!**



# ПЕРЕДРІЗДВЯНИЙ



## ПЕРЕДРІЗДВЯНИЙ СЕЗОН СТАРТУВАВ!

У минулі часи традиційну українську різдвяну шопку носили від хати до хати. Завітала вона і до фойє адміністративного корпусу нашої академії, де відбулась презентація різдвяного вертепу "Бог ся рождає...", підготовленого режисером і керівником "Театру ляльок" Антоном Благієм і акторами експериментального студентського театру "Пілігрим".

Всі атрибути і ляльки виконані самими акторами згідно з народною мистецькою традицією: на першому поверсі розмістилися негативні персонажі – Цар Ірод, його Вояки, Жид, Жидівка, Чорт і Смерть, а над ними – Три Царі, Діва Марія, Йосип, Янгол.

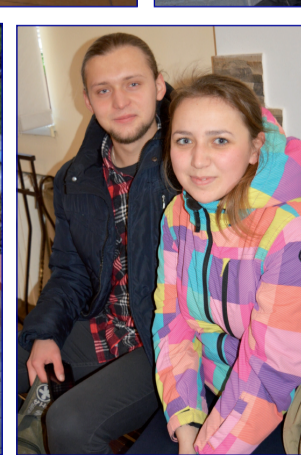
Улюблені українські народні колядки виконувалися під "живий" інструментальний супровід музикантів гурту "Друзі" Павла Левицького (сопілка) та Павла Яловського (баян). Глядачі з радістю долучалися до виконання колядок, що створювало загальний святковий настрій.

Так склалося століттями, що у різдвяному вертепі в образах Царя Ірода і його Слуг виступали найжорстокіші гнобителі нашого народу. Не стала винятком і цьогорічна вистава "Пілігриму": зовсім неважко було впізнати в Іродові нинішнього агресора і завойовника нашої землі. Та фінальним акордом вертепу стали слова, які несуть позитив надії та щирої віри, втілюють найзаповітнішу мрію українців і вкладені в уста Чорта й Смерті звертанням до катів-ворогів:

Ходім, ходім із нами в пекло,  
Там буде нам тепло!

Ролі виконували актори "Пілігриму" Діана Калинюк, Марія Мазовіта, Ірина Вахівська, Мар'яна Косюк, Марія Сушинська, Олена Власюк, Тетяна Кара, Тетяна Ботвінко, Володимир Репетило, Юрій Коханевич.

Керівництво академії подякувало акторам за яскравий старт Новорічного сезону і запросило на святковий ранок для дітей працівників ВНЗ.



Валентина КАЦУК

## ПЕРЕМОЖЦІ ТЕАТРАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЮ

Традиційно наприкінці осені у Рівному проходить Міжнародний дитячо-молодіжний театральний фестиваль аматорських колективів «ЛіхтArt», де зустрічаються найкращі колективи не лише з України, а й із деяких європейських країн. На думку голови Оргкомітету фестивалю, директора Рівненського Палацу дітей та молоді, заслуженого працівника освіти України Ірини Первушевської,

«попри складні події, що переживає зараз наша держава, ми маємо зберігати кращі культурні традиції. За сім років свого існування «ЛіхтArt» став для Рівненщини іміджевим заходом, який збирає сотні і тисячі шанувальників театрального мистецтва».

Організаторами фестивалю виступили Рівненський міський Палац дітей та молоді, народний молодіжний театр «Від Ліхтаря», зразкова театр-студія «Маленький принц», міська громадська організація «Сприяння позашкільній освіті та соціальному захисту дітей і підлітків ПДМ» і театральна лабораторія «Відсутність». Генеральний спонсор – публічне акціонерне товариство «Волинь-Цемент» з м.Здолбунова.

Учасниками цього річного VIII Міжнародного фестивалю «ЛіхтArt» були 17 молодіжних колективів: народний художній колектив, дитячий театр «Сорванці» (м.Харків); Театр юних чернівчан і народний драматичний театр м. Чернівці; драматична театральна студія «Zrkadlo» (м.Кремніца, Словаччина); театр-студія «Чіга-Біга» (с.Нижнє Селище, Закарпатська обл.); театральна студія «Sluchadlo» (м.Нітра, Словаччина); молодіжний театр «Муравейник» (м.Новосковськ); театр «Живаго» (м.Львів), естрадний театр «Шарж», народний студентський театр «Вавилон», театри-студії «SPLACH» та «3S» з Києва; народний театр «Сонях», навчальні театри кафедр

театральної режисури РДГУ «Мельпомена» і «Театр у коробці» з Рівного і студентський експериментальний театр «Пілігрим» Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

До складу журі фестивалю увійшли поважні фахівці театального мистецтва: актриса Рівненського обласного академічного музично-драматичного театру, професор кафедри режисури РДГУ, народна артистка України Ліна Ізарова (голова журі); артистка Волинського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Тараса Шевченка, викладач акторських дисциплін Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І.Стравінського, художній керівник театру-студії «Коло Лесі», заслужена артистка України Світлана Органіста; головний режисер Міжнародного центру творчості і духовної культури «Фавор» Євген Щетинін-Топчій; режисер, старший викладач кафедри режисури РДГУ Юрій Мельничук; режисер, художній керівник театру музичної казки «Диво», засновник народного молодіжного театру «Від Ліхтаря» Ігор Марчук.

Постановка нашим «Пілігримом» п'єси відомого іспанського драматурга Фернандо Аррабала «Пікнік», представлена

всього абсурду, який ми бачимо навколо. Тема «Пікніку» була і лишається актуальною,



допоки існує людство.

Про те, що показ вистави виявився успішним, свідчать нагороди Міжнародного фестивалю «Найкраща режисура» і «Найкраще музичне оформлення», та щира радість молодого режисера-постановника і сценариста, викладача основ сценарної роботи, асистента кафедри педагогіки і психології нашої академії Антона Благія, його творчого наставника, багаторічного керівника "Пілігриму" Василя Скоропляса, та колега акторів.

Зрозуміло, що склад колективу театру періодично оновлюється. Останнім часом також відбулись деякі незначні зміни. Поряд із постійними акторами Людмилою Благій (сеньйора Тепан), Мирославом Задорожнюком (сеньйор Тепан), Андрієм Дубасом (Сапо) і Павлом Левицьким (Сепо), цього разу грав Юрій Коханевич (Санітар), а ролі Генералів виконували юні актори, восьмикласники кременецьких шкіл Сергій Дорожнюк (ЗОШ № 1) та Олексій Задорожнюк (ЗОШ № 2). Поповнилась і технічна група театру: звукооператор Володимир Репетило, хореограф Наталія Ткач і помічник режисера Марина Крупенко прийняли до своїх лав світлооператора Юрія Чумакевича.

Улюбленець кременецької публіки, студентський експериментальний театр "Пілігрим" є своєрідним культурним явищем нашого краю. Й особливо приємно, що талановитий і вимогливий режисер підготував собі гідного наступника, завдяки

якому театральний колектив розпочав новий виток свого розвитку і постійно знаходиться у стані творчого неспокою. Однією з нових робіт став промо-ролик, тобто короткий інформаційно-рекламний фільм, про педагогічний факультет нашої академії, головні ролі в якому виконували Олег Бобко (Гуго Коллонтай), Володимир Репетило (Тадеуш Чацький), Марина Крупенко (голос за кадром), а мимовільними акторами стали викладачі та студенти ВНЗ.

Ще одне покликання молодого режисера-сценариста – працювати для дітей. Нещодавно казкову виставу "Бамбукова флейта" у постановці Антона Благія із задорожнюком подивилися не лише школярі ЗОШ району, а й діти парафійно-рекламного Преображенського храму та інші маленькі кременечани. За це театралам особлива вдячність від батьків, які також мали нагоду доторкнутися до живого, дивовижного мистецтва Мельпомени.

Хай же й надалі театр розвивається, підкорює ширші простори і нові глядацькі серця!

## ВІЙНА

Ірина ГРАНКІНА

«Війна! війна!» – відлуннями від стін.  
«Війна! війна!» – знов стукотом у серці.  
Прощу: не квапся, зупинися, стій...  
Але війна не слухає уперто.

Війна з очей – сльозами матерів,  
Струмочками стікає на долоні  
І на уста, яким бракує слів.  
Війна на грудях, вбраних у червоне.

Війна у посмішці, в розмові, у вбранні,  
Співає коліскову немовляті.  
Війна у кожному: в тобі і у мені.  
Війна усюди – нікуди тікати!

Війна у кроках, в подиху, в словах,  
Зважливо дивиться, глузливо скалить зуби.  
І хто тепер цілує малюка  
В оці холодні посинілі губи?

Війна по вінця – з краю і до краю.  
Війна – як пам'ять: кожному своє.  
Між сірих тіней: – «Вбиті є?» – Немає!»,  
А вже за мить відлунням: «Вбиті є!».



на фестивалі, стала для колективу театру справжнім творчим експериментом, бо в цьому творі комедія і буфонада межують із трагедією і філософською притчею. Сьогодні, коли реальна війна робить криваві кроки по нашій країні, розриваючи землю на шматки та забираючи життя наших співвітчизників, драма абсурду «Пікнік» є відображенням

## СВІТ У РОБОТАХ МИТЦІВ

Прошло, здавалося б, зовсім небагато часу від початку нового навчального року, проте творчі люди нашої академії уже встигли порадувати шанувальників образотворчого мистецтва своїми новими роботами.

У вересні – жовтні студенти 21-Рк групи педагогічного коледжу представили результати своєї навчально-творчої практики на двох виставках, організованих викладачами циклової комісії образотворчого мистецтва Тетяною Балбус, Марією Швед і Оксаною Качаловською.

Одна група робіт під назвою "Краєвиди рідної землі" представлена замальовками олівцем і в кольорі рослин і дерев, фрагментів архітектури, різноманітних пейзажів тощо. Друга добірка носила назву "Флора і фауна навколо нас", де, крім рослинного світу, зображені риби, метелики, звірі та птахи.



Олена Камінська, Марія Круглик, Василина Ломницька, Оксана Люшина, Ірина Новосад, Ірина Олексюк, Уляна Тимошук та інші.

Листопад розпочався із персональної виставки навчальних і творчих робіт студентки 21-Рк групи Софії Беркити. Старанна і наполеглива юна художниця запропонувала глядачам серію натюрмортів олівцем і в кольорі, а такою зобразила людей і виконала окремі тематичні картини.

У Дубенському замковому комплексі (історичному Палаці Поточьких) на суд місцевих глядачів підготувала персональну виставку своїх оригінальних робіт талановита кременецька народна майстриня, випускниця нашого ВНЗ Надія Волощук, котра є однією із членів жіночого мистецького гурту "Палітра". П'ять скляних вітрин помістили розмаїття лялькотанок, домовиків, писанок у традиційних та авторських техніках, вироби з атласних стрічок, сувеніри із природного матеріалу тощо.

## ПРАВОВА ДОПОМОГА

У приміщенні читального залу нашої академії відбулась зустріч студентського колективу із представниками Центру надання безоплатної первинної і вторинної юридичної допомоги.

Проректор з виховної роботи Микола Сиротюк представив виконуючого обов'язки начальника відділу взаємодопомоги зі суб'єктами надання безоплатної первинної допомоги Ярослава Лиса і головного спеціаліста відділу організації надання вторинної правової допомоги та роботи з адвокатами Ірину Бурченко.

Гості розповіли про особливості роботи їхнього Центру. Безоплатна допомога надається малозабезпеченим категоріям населення, учасникам АТО та інших бойових дій, інвалідам.

Кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри української філології та суспільних дисциплін нашого ВНЗ Віктор Ткачук роз'яснив, що даний Центр діє згідно із Законом



України "Про безоплатну правову допомогу", яким передбачено надання консультацій, допомога в оформленні юридичних паперів, а також надання безоплатних послуг адвоката у процесуальному провадженні.

Під час активної дискусії студенти отримали вичерпні відповіді на поставлені запитання.

# СХОДЖЕННЯ ДО ТАНЦЮВАЛЬНОГО ОЛІМПУ

З нагоди Міжнародного Дня студента у концертному залі Європейського університету (м.Київ) пройшов XVIII Міжнародний фестиваль-конкурс студентської художньої творчості «Барви осені – 2015».

Фестиваль-конкурс проводився у трьох жанрах за наступними номінаціями: жанр «Вокал» (народна пісня, авторська пісня, естрадна пісня); жанр «Хореографія» (народний танець, спортивний танець, сучасний танець, спортивно-бальний танець); жанр «Художнє слово» (художнє декламування, авторська поезія).

З ініціативи організатора конкурсу – Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності та Європейського університету, а також за підтримки генерального спонсора – ректора Європейського університету, професора Івана Тимошенка, понад 100 студентів-учасників із 17 вищих навчальних закладів Вінниці, Глухова, Києва, Львова, Ніжина, Кременця, Нової Каховки, Сум, Тернополя, Черкас мали нагоду продемонструвати свої таланти.

До складу журі увійшли доцент кафедри теорії методики музичної освіти хорового співу

та диригування Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова та Київського університету ім.Бориса Грінченка, заслужений діяч мистецтв України Вікторія Касьянова; поет, письменник, громадський діяч, засновник Творчого об'єднання «Всі мрії» Євгеній Пірог; автор та організатор Всеукраїнської ініціативи «Додай читання», Національних рекордів України «Срібна Книга», «Казковий гопак», Міжнародний артбук «Добро-Дій»; хореограф-постановник, керівник шоу-балету «Віктор і Я», танцюрист міжнародного класу з сучасних танців Віктор Белан.



Кременецьку гуманітарно-педагогічну академію ім. Тараса Шевченка представив неодноразовий переможець всеукраїнських і міжнародних конкурсів, художній народний ансамбль танцю «Горлиця» зі своїм керівником, членом Національної спілки хореографів України Андрієм Медецьким. Ірина Поліщук, Мар'яна Мацюк, Тетяна Синька, Олена Рогач, Євген Найчук, Роман Моронжук, Богдан Савчук і Вадим Шматковський виконали українські народні

танці «Козачок» та «Поліська полька» і були визнані почесним журі лауреатами I ступеня у номінації «Народний танець».

Під час Гала-концерту переможці фестивалю були нагороджені дипломами та заохочувальними призами від генерального спонсора.

Ні для кого не є новиною, що вихованці Андрія Медецького є постійними учасниками танцювальних «баталій». Підтвердженням цьому є окремі міжнародні конкурси танців, куди завжди запрошують наш колектив. На хореографічному небосхилі поступово з'являються все нові імена. Так, на VII Міжнародному конкурсі польських танців, що проходив у польському місті Семятиче, й аналогічному Конкурсі в м.Дрогоїчин (Польща) новий дует у складі студента 31-А групи нашої академії Романа Моронжука й учениці Кременецької ЗОШ № 1 Оксани Чечуріної вибороли відповідно третє і п'яте місце. А суперниками їхніми виступають солідні танцювальні колективи з України, Польщі, Литви та інших країн. Тому побажаємо нашим танцюристам і їхньому керівникові нових успіхів і перемог у непростому сходженні на хореографічний Олімп.

## Діана ТОЧИНСЬКА, власкор "Замку"

Напередодні Свята захисника Вітчизни, яке український народ відзначає разом із вшануванням Покрови Пресвятої Богородиці, група студентів старших курсів нашої академії під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента Лариси Данильчук здійснили екскурсійну поїздку до військової частини А-1519 Дубенського гарнізону. Після огляду території



у святковій обстановці Акткової зали гості вручили військовим коровай від студентів рідної альма-матер, торт, печиво, варення для солодкого столу у знак подяки за небезпечну і складну службу в цей непростий для нашої країни час.

Наприкінці розмов із керівництвом військової частини студенти запросили воїнів відвідати наш навчальний заклад. Приємно, що зустріч у стінах нашої академії не заба-

рилася. У Конференц-залі ВНЗ студенти вітали заступника командира військової частини А-1519 по роботі з особовим складом, підполковника Юрія Нечитайла та його колегу, офіцера-психолога, майора В'ячеслава Єлістратова. Гості розповіли присутнім про деякі особливості їхньої роботи з мобілізованими, жакливий період перебування у найгарячіших точках війни, що жорстоко забирає життя не лише солдат, а й мирних людей, які завдяки кремлівській пропаганді часто не розуміють, хто їхній справжній ворог. Особливо важко слухати історії про ставлення до українських воїнів, як до загарбників, і навпаки – про сліпе поклоніння "руським".

Поступово розповіді доповнювалися показом презентації, спрямованої на виховання патріотичних почуттів у молоді, і перейшли у невимушену бесіду про найбільш актуальні питання із залу звучали про перспективи мирних домовленостей, інформаційну пропаганду на окупованих територіях, про загрозу третього Майдану. У своїх відповідях військові намагалися вселити надію на кращі зміни, просили не падати духом, бо віра у перемогу має бути понад усе, і це допомагає їм на лінії фронту.

Як продовження бесіди, Юрій Нечитайло запропонував проглянути український документальний телефільм "Рейд.

Сила нескорених", знятий Військовим телебаченням України у співпраці з Film.ua. Стрічка розповідає про події кінця серпня – початку вересня 2014 року, коли український десантний 95-ї окремої аеромобільної бригади за 24 дні здійснили



чотирьохсоткілометровий бойовий марш у тилу терористичних організацій на Сході України для тотальної ізоляції зони конфлікту та зупинення їх військового забезпечення з боку Російської Федерації. Він виявився найдовшим рейдом збройного формування у військовій історії світу. Представники українських Збройних Сил високо оцінили матеріальну базу академії, захопилися історією навчального закладу. У знак пошани вони передали колективу ВНЗ символічний "Вдячний лист" від командування своєї військової частини і запропонували організувати спільні святкові заходи та вечори відпочинку з нашими студентами і військовими, які сприятимуть розвитку співпраці між обома інституціями.

## "ПРИБОРКАНИЙ" ХЕЛЛОВІН

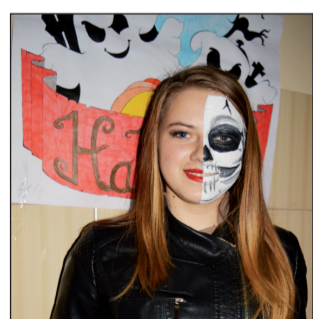
Не зовсім приємно і навіть моторошно було почувати себе серед розмаїття "упирів", "вурдалак", "відьом" та іншої нечисті, котра "орендувала" цього дня один із коридорів історичного корпусу нашої академії для святкування Хелловіну, організованого молодими викладачами іноземних мов і студентами педагогічного коледжу.

Здавалося б, і не варто було надавати такої особливої уваги цьому "не рідному" для нас "святку". Про-

те воно отримало дещо інше трактування і забарвлення, тому й наголошуємо, що в даному випадку, мета, безперечно, оправдовує засоби: цю велику кількість рукотворних витворів (образів зла і жаху), зроджених буйною студентською фантазією, автори зосередили в одному місці і змусили працювати в ім'я добра і милосердя.

Скажете, абсурд? Аж ніяк ні! Адже одні з цих речей, що є неістинними, приваблювали цікавою майстерністю

виконання, як і унікальні костюми персонажів дійства. Інші експонати, крім чудернацького оформлення, були фактором, здатним у певній мірі задовольнити гастрономічні потреби студентства. І, мабуть, цей фактор виявився найвагомим. Зібрані кошти передано на придбання медикаментів для бойових побратимів викладача коледжу Сергія Томашівського, котрий перебуває у гарячій точці АТО поблизу м.Лисичанська Луганської області.



**Олександра ПАНФІЛОВА**  
кандидат мистецтвознавства

# АРХІТЕКТУРНА КОРОНА КРЕМЕНЦЯ

Так з повним правом називають комплекс Єзуїтського колегіуму в Кременці, побудованому за вдосконаленим проектом Павла Гіжицького, з його специфічно пластичним оформленням фасаду та інтер'єру центральної будівлі ансамблю — костелу, а також приналежністю одночасно трьом стилям: бароко, рококо та класицизму. Унікальною є найбільш художньо довершена частина комплексу — кам'яна балюстрада з характерним багатством пластичного декору. У забудові Кременця помітні зв'язки польської й української архітектур. Особливе значення мала статуя Божої Матері, котра розміщувалась перед центральним входом до костелу. Символ міста — скульптура Богородиці — безслідно зникла у 50-их роках XX століття.

Бароко — доба грандіозних концепцій, складних ідей, вищих мистецьких форм. Динамічні і пишні форми бароко створюють святковий настрій та урочистість. В архітектурі постають розкішні декоративні фронтони, портали, брами, поєднані з важкими пілястрами, вигнутими і покрученими завитками, буйною орнаментикою. В Україні бароковий стиль набув відмінних, оригінальних рис. Українське бароко, зокрема, не має зайвої декоративності, в ньому переважає конструктивний і функціональний принципи. Комплекс Єзуїтського колегіуму в Кременці — один із яскравих зразків цього стилю в архітектурі Волині, проте детальної характеристики сучасного стану знаменитої пам'ятки не існує.

Аналіз мистецтвознавчої літератури, присвяченої пам'яткам архітектури цьо-

Єзуїтського католицького ордену, саме тому у деяких мистецтвознавчих працях цей стиль позиціонується як "єзуїтський". Таке трактування є дуже тенденційним та однобічним, а тому не відповідає справжній природі явища.

Єзуїтський колегіум у Кременці вдало розміщений на відкритій терасі посеред мальовничих гір. У будівлях колегіуму форми польського бароко поєднані з придніпрянською архітектурою, що проявляється у пластичній обробці стін, використанні рельєфу місцевості.

Вперше монахи єзуїтського ордену з'явилися у Кременці у 1702 році на запрошення місцевого старости, князя Януша-Антонія Вишневецького. Відомо, що місцева влада вирішила передати єзуїтським ченцям греко-католицький храм св. Духа, що був розташований на ринковій площі. Ці дії викликали шалений спротив місцевого населення, проте заворушення були придушені.

У першій половині XVIII ст. у Кременці жив і працював відомий архітектор-єзуїт, монах Павло Гіжицький (1692 — 1762). Його проекти реалізовані не тільки на Волині (костюль Єзуїтів із будівлею колегіуму у Кременці, костюль у Ковелі, Луцьку, Володимирі, Корці, Острозі), але й у Галичині (Живець, Самбір) і на Поділлі.

Коштом родини Вишневецьких та місцевої знаті в місті розпочато будівлю колегіуму чину єзуїтів. Перший проект створив архітектор Паоло Фонтана. Будівництво здійснено за вдосконаленим проектом Павла Гіжицького у 1731—1743 рр. у стилі пізнього бароко у формі літери Е. Архітектурний комплекс Кременецького колегіуму складається

трохи заокруглені, що значно підкреслило виразність будівлі. Від підлоги до вищої позначки в інтер'єрі костел сягає 28 метрів. Його окрасою був величний вівтар, обабіч якого розміщувались чотири барокових фігури євангелістів, які не збереглися до наших днів.

Перед костелом знаходяться дві галереї. Перша — обмурована тесаним камінням і нараховує 32 колони різної величини, між якими розміщені залізни решітки. До костелу прилягають дво- та триповерхові навчальні й монастирські корпуси однобічного коридорного розпланування з ризалітами, причілки яких акцентовано трикутними фронтонами й невеликими бароковими вежами. Із келяями костел поєднано коридорною системою, що давало змогу дістатися до всіх частин комплексу без виходу на подвір'я.

Ухил земельної ділянки спонукав архітектора до створення штучної тераси, вдало прикрашеної парадними сходами, балюстрадами і кам'яними ліхтарями в стилі рококо. Форма балюстрад і ліхтарів не має аналогів в Україні. Фасади комплексу розділені на барокові частини — "дзеркала". Контрастне фарбування "дзеркал" і деталей фасадів надає комплексу палацової краси і вишуканості, більш притаманних світським будівлям доби пізнього бароко чи рококо. Декор і фарби колегіуму — від рококо, і лише гра з різновеликими об'ємами, містобудівне значення споруди, величний розмір костелу — від бароко. Рококо як стиль на українських землях вивчений мало. До стилю, навіть у українських енциклопедіях, по-

ками одягу та чотирма фігурками путті (від італ. Putti — малюки, повненькі немовлята, котрі часто зустрічаються на барокових об'єктах), що повторювали рух Мадонни. Поворот голови Богоматері майже ідентичний



до повороту голови св. Анни — дерев'яної скульптури, виконаної І.Пінзелем у 1761 році. Підвищена експресивність форми досягалася надзвичайно сміливою, віртуозною обробкою матеріалу. Особливо це помітно в трактуванні драперій, які ніби розвіваються у повітрі. Архітектурне вирішення постаменту також було відповідне формам бароко і гармоніювало з оточенням монастирського дворику. Сам постамент знаходився на підвищенні з трьох сходинок, був оздоблений орнаментом у стилі рококо та мав чотирі кам'яні ліхтарі, аналогічні тим, які оздоблюють балюстраду.

За оцінками фахівців, балюстрада з Мадонною були найціннішою, найдовершенішою частиною комплексу єзуїтського колегіуму. На початку XX століття відомості про цю скульптуру тимчасово зникають. У 30-х роках XX ст. пошуками загубленого шедеву займався Здіслав Целярський — викладач Кременецького ліцею. Він був переконаний, що ця статуя не зруйнована, є цілою і неушкодженою, хоча на території бывшего колегіуму не було знайдено навіть слідів постаменту. Саме він віднайшов прекрасну скульптуру у закритому дворіку сусіднього монастиря отців реформаторів. Стан збереження фігури та постаменту був досить трагічний. Вплив часу, часте фарбування та підбілювання фігури, а також транспортування залишили свій відбиток. До того ж місцевий матеріал, вжитий скульпторами XVIII ст. для каменярських робіт, легко вивітрювався, руйнувався.

Реконструкцією фігури займався відомий скульптор Ромуальд Зери — автор пам'ятника Ожешковій у Гродно. Його зусиллями в листопаді 1934 р. після довгої перерви перед лицейним костелом знову розквітла усмішка доброї, розуміючої мінливості долі Мадонни. На жаль, повторне встановлення скульптури теж не було довготривалим. Дивом вціліла у часи Другої світової війни, вона була знищена у мирні дні. Статуя безслідно зникла у 50-их роках XX століття. Чимало краєзнавців і в наш час сподіваються віднайти її сліди у підземеллях колегіуму. Ми ж маємо можливість насолоджуватись її образом лише завдяки фотографії.

Треба констатувати, що лише наприкінці XX ст. комплекс колегіуму визнано видатною пам'яткою архітектури України. Не дивлячись на це, в наш час балюстрада єзуїтського колегіуму, аналогів якій немає на Україні, продовжує безповоротно руйнуватися, втрачаються декоративні елементи кам'яних ліхтарів, решіток, розбитих сходинок.

На підставі згаданих фактів робимо висновок, що значення ансамблю Єзуїтського колегіуму в Кременці для художньої спадщини краю є надзвичайно важким. У наш час місто очікує на відтворення свого втраченого символу — Кременецької Мадонни, розмови про яку вже не один рік точаться в кабінетах урядовців.

Одна з найдавніших акварельних картин Кременця (автор Фрідріх Зейдліц, XVIII ст.)



го періоду, засвідчує, що ця цікава доба досліджена досить поверхнево. Існує чимало барокових архітектурних об'єктів значної ваги, котрі недостатньо вивчені або ж лише згадуються у фаховій літературі. Комплекс Єзуїтського колегіуму як мистецька пам'ятка згадується у публікаціях П. Батюшкова, М. Теодоровича, Т. Стецького, Г. Логвина. Загальний опис архітектурного ансамблю знаходимо в шеститомному виданні "Історії українського мистецтва". У наш час чимало цікавої інформації про видатні споруди Кременеччини подають краєзнавчі та туристичні сайти.

Безсумнівною є необхідність вивчення мистецьких надбань нашого краю. Цим обумовлена потреба побачити художні особливості архітектурного ансамблю Єзуїтського колегіуму, розкрити і зрозуміти специфіку та стильову приналежність ансамблю колегіуму, усвідомити значення архітектурного об'єкта для мистецької спадщини регіону.

Розпочнем із того, що перший подих барокового стилю помітний на початку XVII століття в будівлях Львова та Києва. Чи не найчастіше цей стиль проявив себе у будівлях

з базилікально-хрестовокупольного костелу, двох учбових корпусів і чернечих келій, що вдало поєднані між собою та створюють цілісний ансамбль. Єзуїти присвятили костел засновнику ордена Ігнацію Лойолі та Станіславу Костці. Культіві споруди посідали чільне місце в монастирських ансамблях. Їх величний, виразний силует, гармонійне поєднання з навколишньою природою були особливо помітні в забудові міста.

Єзуїтський костел у Кременці — тринавовий з трансептом, у перехресті — висока гранчаста бая, вкрита бароковим куполом із ліхтариком. Центральний підкупольний простір перекритий великим півсферичним куполом на восьмигранному барабані. Бічні нави поділено на окремі просторові осередки — капели. Східний фасад розчленований пілястрами іонійського ордеру з карнизами складного профілю. Фасад увінчують великий розірваний фронтон і дві бокові восьмикутні башти-дзвіниці, які завершуються пірамідальними верхами. Справа і зліва до будівлі примикають крила корпусів колегіуму, що утворюють перед костелом парадний двір із терасою.

Вівтарна частина і крила трансепту

милково відносять усе, що не зовсім схоже на бароко. Костел є головною містобудівною домікантою Кременця та на сьогоднішній день — найвищою спорудою у місті.

У центрі подвір'я колегіуму, а згодом лицю, на протязі двохсот років знаходилась окраса комплексу — статуя Божої Матері, виконана з тесаного каменю. Скульптура Богородиці невідомого авторства перед костелом встановлена у 1762 році. За стилістикою твір орієнтовно відносять до львівської мистецької школи, до кола весвітньовідомого скульптора І.Пінзеля. Творчість Іоанна Георга Пінзеля — неповторне й унікальне мистецьке явище української культури доби пізнього бароко, що володіє своєрідною вишуканою експресією форм й багатством пластичного декору. Мистецький рівень творів дозволяє порівнювати його із великим Мікеланджело.

Кременецькій Мадонні властивий глибокий психологізм образу, що є характерною рисою творчості Майстра. Вона була зображена у динаміці, із складними у молитві долонями, нахиленою у бік головою та поглядом, сповненим скорботи. Динамічність образу підкреслювалась склад-

Валерій ЛЕВЧЕНКО

## ХРЕСНИЙ ШЛЯХ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ МАДОННИ

Про повернення до Кременця одного з найцінніших мистецьких шедеврів України — скульптури Матері Божої, відомої як Кременецька Мадонна роботи учнів, а ймовірно, і самого Іоана Пінзеля, вперше заговорили у 2012 році. Сьогодні ця тема відроджується, набуває особливої актуальності і вноситься на широкий загал. За короткий час вона встигла не лише знайти підтримку в органах влади, громадських діячів, а й стала важливим елементом культурного життя міста і краю, культурних взаємин з нашими сусідами.

Під час традиційного україно-польського культурно-мистецького форуму «Діалог двох культур-2012» мистецтвознавці двох країн прийшли до спільного висновку, що у Кременці необхідно відновити постамент Кременецької Мадонни, що до початку 50-х років минулого століття був розташований навпроти єзуїтського колегіуму. Тоді Кременецька РДА та районна рада звернулися до Міністерств культури Польщі та України з проханням розпочати роботи з відновлення постаменту. Польська сторона не відмовилася, але думка закордонних колег була наступною: роботи повинні розпочати українці як власники такого визначного культурно-мистецького спадку.

Варто згадати, що у Польщі існує ціла система грантів та фондів, які фінансують відродження історичних пам'яток. Проте, аби вони взяли до уваги, замало загальних висновків мистецтвознавців щодо культурної значущості пам'ятки зображувального мистецтва. Необхідно мати бодай проектно-кошторисну документацію.

Ініціатори відродження скульптури на-

голошують на тому, що Кременецьку Мадонну саме реконструюватимуть, а не реставруватимуть. Це суттєва різниця. Адже останнє передбачає детальне відтворення скульптури, навіть із того ж виду матеріалу, з котрого був створений оригінал. Реконструкція залишає простір для вибору сучасного матеріалу, наприклад, досить стійкого до впливу зовнішніх чинників штучного мармуру. До того ж дозволяються незначні відхилення у самій роботі.

На рівні районного керівництва вже неодноразово обговорювалися можливості реконструкції найціннішої частини єзуїтського колегіуму, а саме балюстради, а саме балюстради, у центрі якої стояла скульптура Божої Матері.

Кременецька Мадонна — це не лише один із забутих символів Кременця, а й оберіг нашого міста, котрий кременчани, на жаль, свого часу втратили. За інформацією польських джерел 1932 року видання, які зроблено на основі хронік єзуїтів, у культурно-мистецькому значенні зображення Мадонни з постаментом і з балюстрадою вартує більше, ніж весь комплекс споруди Кременецького колегіуму. Крім того, єзуїти не будували культові споруди абиде. Вони ретельно підбирали для цього енергетично сильні місця, котрі мали Божу благодать. Доки ми не відбудуємо балюстраду із постаменту Мадонни, контур єзуїтського колегіуму не буде замкнутим та завершеним.

Має право на існування символіка, за якою відродження Мадонни сприятиме відродженню Кременця у такому статусі, яким він був понад два століття тому, коли місто називали «Волинськими Афінами».

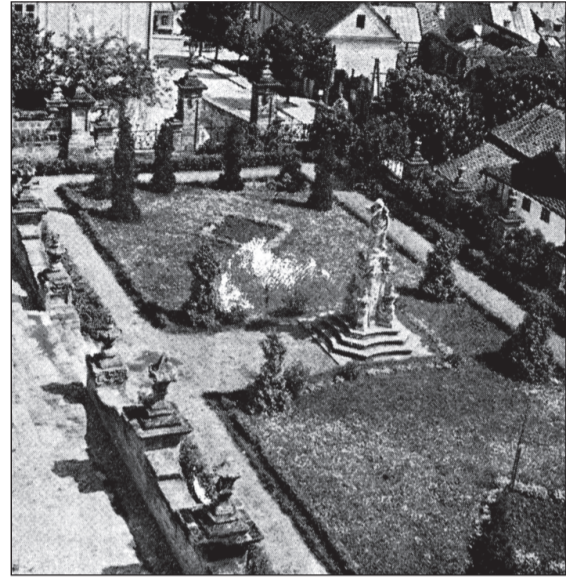
Що стосується появи скульптури Божої Матері, або Кременецької Мадонни, вона була встановлена у 1762 році. Офіційно автор не

відомий. Припускають, що він був учнем знаменитого Іоана Георгія Пінзеля, а можливо, до створення докладалася й рука майстра. За оцінками фахівців, балюстрада з Мадонною є найціннішою, найбільш художньою завершеною частиною комплексу єзуїтського колегіуму. Скульптура вже тоді вважалася символом Кременця. За однією версією, вона була зруйнована у 50-х роках ХХ століття в період «воєнного атеїзму». За іншою — Мадонну спочатку перевезли на територію нинішнього жіночого Богоявленського монастиря, звідки вона безслідно зникла й, можливо, загубилася назавжди в одній із приватних колекцій цінителів прекрасного. Причому в прямому сенсі слова. Адже вартість однієї роботи Пінзеля — це мільйони євро. Кілька токів тому легендарну скульптуру св. Онуфрія роботи Іоанна Георгія Пінзеля, що зберігалася у храмі с. Рукомиш біля Бучача, оцінили перед поїздкою до Паризького Лувра у 10 млн. доларів. Французи ж тоді визнали, що це не остаточна ціна. І неточною вона могла бути не у бік зменшення...

Якщо колись якимось дивом (а до реалізації такого дива ми зобов'язані прикласти максимум зусиль) оригінал Кременецької Мадонни віднайдеться, це стане сенсацією у культурно-мистецькому світі. А розпочинати, вважаємо, необхідно з роботи над створенням гідної копії. Оскільки у витворі мистецтва поєднана культура двох народів — українського і польського, то повернення її нащадкам має відбуватися спільно. Йдеться не лише про виготовлення проектно-кошторисної документації на відновлювальні роботи по постаменту, врегулювання питання із земельною ділянкою, на якій розташована балюстрада із скульптурою Божої Матері, а й можливі шляхи співпраці та співфінансування під майбутні роботи.

Схоже, до обговорення цієї теми повертатимуться ще не раз, залучатимуть фахівців з архітектури, художників, істориків, мистецтвознавців і, звичайно, представників духовенства. Чи постане перед колишнім єзуїтським костелом, а тепер православним храмом Преображення Господнього Кременецька Мадонна, залежить, безсумнівно, від бажання та зусиль самих кременчан.

Повернення символу християнської віри і духовного оберега Кременця стало би потужним початком здійснення програ-



ми відновлення втрачених пам'яток історії, культури й архітектури нашого міста, а далі, в перспективі, — відтворення "Пантеону святих" (дванадцяти скульптур навколо Мадонни з балюстрадою), "Маленького Версалу" (ринкової площі у Кременці), церкви доби князя Володимира-Хрестителя на Замковій горі та інших наших святинь, які необхідно відновити і зберегти для нащадків.

## ПРО ВЕЛИКОГО МАЙСТРА,

## УЧНІ ЯКОГО МОГЛИ БУТИ АВТОРАМИ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ МАДОННИ

Біографічні відомості про майстра майже відсутні. Його етнічне походження, місце і час народження, також обставини появи в Галичині та смерті наразі невідомі. В середині 1740-х років він з'явився при дворі магната Миколи Потоцького, який став його головним замовником і патроном. 13 травня 1751 року одружився у Бучачі із вдовою Маріанною Єлизаветою Кейтовою з родини

тринітаріїв (Львів).

За наявними документами, 24 жовтня 1762 року Єлизавета Пінзелева втретє виїхала за Беренсдорфа. Отже, Пінзель, імовірно, помер до цієї дати (близько 1761 року, певно, у Бучачі).

Очевидно, майстер походив з Чехії, про що свідчить схожість його творів із творами митців празької школи. Прибув до Польщі в кінці 1740-х на запрошення Бернарда Меретина для виконання різьбярських робіт в проєктованих архітектором на замовлення Миколи Потоцького будівлях. У 1759 — 1761 роках виконав монументальні статуї святих Атанасія, Леона, кінну статую святого Юра. У 1761 р. Микола Потоцький замовив різьбярські роботи в новому Домініканському костелі Львова. За виконання цих робіт взявся Пінзель.

Поява Пінзеля сприяла розвитку талантів Томаша Гуттера, Конрада Кутченрайтера, Єжи Маркварта, Христіана Сейнера, Себастьяна Фесінгера, спрямувала їх творчість у напрямку розквітлого рококо. Варстат Пінзеля, який провадився, найправдоподібніше, в Бучачі, сприяв появі (крім Антона Штиля, Фабіяна Фесінгера, Яна Непомуцена Бехерта) таких чільних майстрів молодшої генерації львівської різьбярської школи на чолі з Антоном Осинським, Іваном та Матвієм Полейовськими, Іваном Оброцьким, Франциском Олендзьким.

Серед робіт митця — кам'яні монументальні скульптури святого Яна Непомука (1750 р.) і Богородиці (1751 р.) у Бучачі; кам'яні скульптури для парпету Бучачької ратуші; Святий Юрій (на парпеті собору святого Юра у Львові) та Святі Леон і Атанас (статуї покровителів родини Шептицьких на соборі святого Юра у Львові); Святий Вікентій та Франциск Борджа; скульптури Козака і Невільника, що розриває пута; вівтар костелу Непорочного Зачаття Діви Марії та колона зі статуєю Пречистої Діви

Марії у Городенці; внутрішнє оздоблення костелів Устя-Зеленого та Гвіздця; Розп'яття для костелу святого Мартина у Львові; скульптури Благовіщення, Вознесіння, Жертвоприношення Авраама, Богородиця зі

варським національним музеєм в Мюнхені.

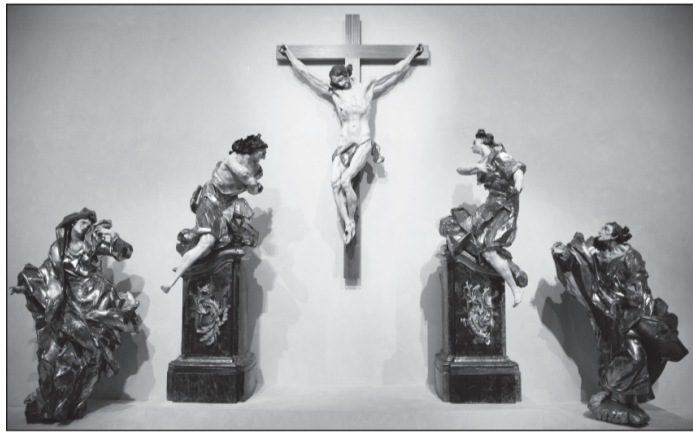
16 листопада 2014 року в Бучачі освячений пам'ятник І.Пінзелю (скульптор — Роман Вільгушинський, меценат — Василь Бабала).

Дослідження творчості скульптора здійснено в окремих наукових працях Бориса Возницького: "Микола Потоцький, староста Канівський та його митці, архітектор Бернард Меретин і сницар Іоанн Георгій Пінзель (Львів, 2005) та «Іоанн Георгій Пінзель. Скульптура. Перетворення» (Київ, 2007).

Знайшов своє місце Пінзель і в художній літературі: у Києві 2007 року вийшли романи Євгенії Кононенко "Жертва забутого майстра" і Володимира Єшкілева "Втеча майстра Пінзеля".

На вшанування пам'яті митця у Львові засновано Музей Пінзеля, де постійно відбуваються

виставки мистецьких робіт. З 21 листопада 2012 до 25 лютого 2013 р. у Луврі відбулася виставка робіт Івана Пінзеля. Національний банк України, продовжуючи серію «Видатні особистості України», 29 листопада 2010 року ввів в обіг ювілейну монету «Іоанн Георгій Пінзель» номіналом 5 гривень, що виготовлена зі срібла, масою 15,55 г, діаметром 33



сцени Розп'яття, Розп'яття; Цар Соломон; Святий Онуфрій та, імовірно, інтер'єр костелу бернардинців у Бережанах.

Широкою є географія місцезнаходження робіт Іоана Пінзеля. В Україні зберігаються 63 твори: 40 — у Львівській галереї мистецтв (Музей Пінзеля), 15 — в Тернопільському обласному краєзнавчому музеї, 6 — в Івано-Франківському художньому музеї, 1 («Добрий Пастир») — у Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття (Коломия), 1 (статуя біля костелу Непорочного Зачаття Діви Марії) — в Городенці.

У Польщі знаходиться Розп'яття із костелу Всіх Святих у Годовиці, вивезене під час переселення поляків (тепер — у Вроцлавському костелі). Враховуючи те, що пластичні ескізи не лише Пінзеля, а й інших скульпторів Львівської школи не збереглися до нашого часу, особливо важливою і щасливою подією стала поява на баварському мистецькому ринку восени 1999 року шести боцетів, які вважалися «чеськими» за походженням. Всі шість можна віднести до творчості Іоанна Георгія Пінзеля. Вони були придбані Ба-



мм (тираж 5000 шт.). У 2010 році "Укрпошта" випустила в обіг поштові марки «Іоанн Георгій Пінзель. Богоматір» та «Іоанн Георгій Пінзель. Ангел».



Маєвських. Від цього шлюбу мав двох синів — Бернарда (1752) і Антона (1759).

Протягом 1750-60-х років (переважно спільно з архітектором Бернардом Меретиним) працював у Львові, Ходовичах (тепер Львівська область), Городенці, Гвіздці (нині Івано-Франківська область), Монастирську (костел Успіння Пречистої Діви Марії, спільно з Антоном Штилем), Бучачі (обидва — сучасна Тернопільська область). Для творів І.-Г.Пінзеля характерна велика емоційність та динаміка, надання створеним формам життєвих рис.

В 1756 — 1757 роках разом з Яном Гертнером виконав бічні вівтарі святого Яна де Мата і святого Фелікса Валуа в Монастирі

# ВЕЛЕТ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ

Ніна БАГНЮК

Він дійсно належить до плеяди славетних українців, і, як писала про Євгена Сверстюка Михайлина Коцюбинська, завдяки яким українська культура серед лихоліть, злигоднів, розгулів національної зради й відступництва не втратила і, сподіваємось, на втрапить своєї самобутності, духовного потенціалу і морального авторитету.

Євген Сверстюк залишається і на сьогодні та залишиться на майбутнє серед найвизначніших наших співвітчизників, без яких неможливо уявити багатовікову панораму українського духовного



світу. Літературознавець, філософ, культуролог, релігієзнавець, поет... Цей перелік, скільки б його не продовжувати, виглядатиме неповним і спрощеним, бо Сверстюк — не лише знакова постать з іменем на скрижалях нашої історії, а й совість української нації: активний учасник національно-демократичного руху, політв'язень радянського режиму, він належить до тієї невеликої когорти обраних, хто ніколи не зрікався ідеалу, навіть в

На базі Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки відбулась Міжнародна наукова конференція "Творчість Є.О.Сверстюка в контексті української та світової літератури". До оргкомітету конференції, очолюваного ректором університету, професором Ігорем Козаном, увійшли провідні науковці цього ВНЗ, професор Луїза Оляндер, доценти Юрій Громик, Ірина Констанкевич, а також представники зарубіжних науково-освітніх інституцій, професор Люблінського Католицького Університету ім. Іоанна Павла II Володимир Осадчий (Польща), професор Тамбовського державного університету ім. Г.Р.Державіна Лариса Полякова (РФ), професор Гомельського університету ім. Франциска Скорини Іван Штейнер (Республіка Білорусь). До програми конференції включено більше 100 літературознавчих доповідей науковців із 6 країн: України, США, Білорусі, Польщі, Росії і Китаю. Учасників наукового форуму вітали перший проректор університету-господаря, професор Анатолій Цьось і декан Інституту філології та журналістики цього ж університету, доцент Юрій Громик.

На пленарному засіданні прозвучали фундаментальні доповіді провідних літературознавців України та зарубіжжя з проблематики конференції: національна ідентичність у контексті творчості Микола Гоголя та Євгена Сверстюка (академік НАН України Микола Жулинський), теоретичні засади творчості Євгена Сверстюка у методологічному вимірі (професор Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки Луїза Оляндер), творчість Є.Сверстюка і феномен національної інтелігенції (Людмила Тарпашина, Інститут літератури ім. Тараса Шевченка НАН України), бачення Є.Сверстюком польсько-українських взаємин (професор Люблінського Католицького Університету ім. Іоанна Павла II Володимир Осадчий), творча постать Євгена Сверстюка серед літературних велетів світового масштабу (Ольга Куца, професор Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка; Іван Штейнер, професор Гомельського ДУ ім.Франциска Скорини, Білорусь; Ірина Констанкевич, професор СХУ ім. Лесі Українки; Ольга Кук, професор Техаського Університету, США; Лариса Полякова, професор Тамбовського ДУ ім. Г.Р.Державіна, РФ; Е.Лінь, доцент Сіанського Університету Цзяотуна, Китай; Лех Гемза, професор Люблінського Католицького Університету ім. Іоанна Павла II).

Актуальні дослідження запропонували професор Прикарпатського НУ ім. Василя Стефаника Ігор Козлик ("Методологічні засади літературознавчої діяльності Євгена Сверстюка"), професор СХУ ім. Лесі Українки Марія Моклиця ("Шевченкознавчі студії Є.Сверстюка в контексті його світогляд"), доцент Житомирського ДУ ім. Івана Франка Наталія Астрахан ("Християнство як основа літературно-критичної інтерпретаційної стратегії Є.Сверстюка"), професор Одеського НУ ім. І.І.Мечнікова Валентина Мусій ("М.В.Гоголь очима Є.О.Сверстюка"), професор ТНПУ ім. Володимира Гнатюка Микола Ткачук ("Поетика есе Євгена Сверстюка"), лауреат Національної премії ім. Т.Г. Шевченка Василь Слпчук ("Парадокси "злочинної" рецепції Євгена

умовах тоталітарної, нелюдської комуністичної системи зумів залишитися християнином і українцем.

Такі, як він, дали змогу всім нам і покликали всіх нас бути християнами й українцями у ставленні до світу і до себе самих, до нашої минувшини, сьогодення і майбутнього. Євген Сверстюк є однією із найяскравіших постатей українського шістдесятництва. Того покоління, якому судилося стати захисником правди, свободи, людської честі та гідності в державі, що всіляко придушувала всі загальнолюдські фундаментальні цінності. Він був одним з ініціаторів Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року про державну незалежність України.

Його життєвий шлях розпочався перед Різдвом 1928 року в с.Сільце Горохівського району на Волині. Після закінчення Львівського університету філолог Євген Сверстюк упродовж 1952 — 1953 років вчителював у Почаєві та Богданівці Тернопільської області. Навчався в аспірантурі, викладав українську мову у Полтавському педінституті, працював на посаді старшого наукового співробітника НДІ психології АН УРСР, заввідділом у журналі "Вітчизна", відповідальним секретарем "Українського ботанічного журналу".

На початку 60-х років він став організатором напівлегальних українських вечорів і зборів, автором противладних есе, учасником акції протесту щодо репресій української інтелігенції. Публікував у "самвидаві" публіцистичні твори з критикою авторитарного режиму. У січні 1972 року Євгена Сверстюка заарештовують і засуджують "за антирадянську діяльність" на 7 років таборів суворого режиму і 5 років заслання. Вийшов на волю у жовтні 1983 року.

Після звільнення він активно працював в Українському культурологічному клубі, Українській асоціації незалежної творчої інтелігенції, а потім і в

Сверстюка: критика"), професор Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка Віра Мовчан ("Добро як моральна цінність. На матеріалі праць Є.Сверстюка").

Дотичну до проблематики конференції тематику висвітлювали дослідники Бай Ян (Університет Лань Чжоу, Китай), Ольга Богданова (Санкт-Петербурзький ДУ, РФ), Наталія Сорокіна (Тамбовський ДУ ім. Г.Р.Державіна), Анна Степанова (Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля).

Секційна робота проходила у чотирьох напрямках. Масштабну тему "Життєтворчість і світоглядна концепція Євгена Сверстюка" висвітлювали члени першої секції.

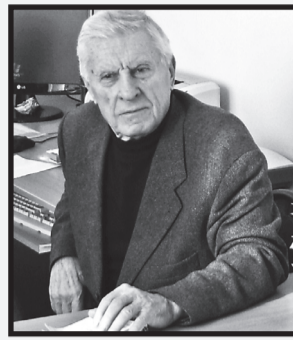


Детальний і багатоаспектний аналіз творчого доробку письменника зробили науковці, котрі працювали у секції "Літературна спадщина Євгена Сверстюка". У цій секції виступили наші науковці, кандидати філологічних наук, доценти кафедри української філології та суспільних дисциплін Ірина Комінярська й Олена Пасічник, які запропонували тему "Євген Сверстюк і світова література", розроблену в основному на матеріалах його книги "На хвилях "Свободи", що включає тексти есе і статей Сверстюка, котрі транслювались радіостанцією "Свобода" упродовж 1968 — 2004 років і один із редакторів якої назвав Євгена Сверстюка "патріархом української публіцистики".

Автори дослідження наголошують, що кожна думка, кожна оцінка, висловлені Євгеном Сверстюком у його творах, є вражаюче точними і водночас доступними та рідними для кожного справжнього українця. У своїх думках і оцінках письменник посилається на кращі твори світової літератури від Античності до сьогодення. Від загальнолюдського письменника переходив до національного, від національного — до індивідуального, вистражданого українцем, насамперед ним самим, митцем і громадянином, для кого доступ до скарбів світової літератури забезпечував і був невіддільним від свободи творити національну літературу. Євген Сверстюк до вершини світового письменства — Святого Письма — відноситься як до духовної серцевини християнської цивілізації, бо "кожне євангельське слово — як чудо". Проте й через Вселенське християнське письменник приходить до християнського Українського, що стверджує думкою: "Великдень — це Вселенське Свято, свято людської нації, але ніде у світі не заспівають так "Христос воскрес!", як в

## ОТАК РАПТОВО СВІТ ЗБІДНІВ...

Надто боляче писати про Володимира Івановича Чопика у минулому часі. Не хочеться змиритися з тією думкою, що ця людина більше ніколи не переступить порогу нашої академії, не поділиться зі своїми колегами тривогами та роздумами про глобальні проблеми непростого українського сьогодення.



Вітчизняна наука попрощалася з відомим вченим-біологом із безліччю заслужених звань і нагород. У безмежній скорботі — родина від втрати люблячого сім'янина. Колектив нашої академії поніс непоправну втрату потужного науковця, талановитого педагога-наставника і мудрого та шанованого колеги.

Та чи не найбільше збідніла природа, який досвідчений учений присвятив своє життя, віддаючи їй сили, знання, енергію, а головне — безмежну любов дослідника, ревного захисника, порядної людини і глибокого патріота.

Хай наша альма-матер назавжди залишиться пристанищем потужного духу Науковця, а пам'ять про Педагога і Людину довіку житиме у серцях вдячних учнів, однодумців і послідовників.

Українському ПЕН-клубі, президентом якого став у 1993 році. Цього ж року у Вільному Українському Університеті (Мюнхен) захистив докторську дисертацію з філософії на тему "Українська література і християнська традиція". Твір "Блудні сини України" в 1995 році приніс Євгену Сверстюку звання лауреата Національної премії імені Т.Г.Шевченка.

Вже в роки незалежності він відвідав наш навчальний заклад, зустрівся з його викладачами та студентами.

Пішов із життя 1 грудня 2014 року, в день річниці Всеукраїнського референдуму про незалежність — референдуму, ініціатором якого був, і незалежності, якій віддав усього себе цей великий українець.

Україні". Неординарно оцінює Євген Сверстюк таку постать світової літератури, як Микола Гоголь. Для нього Гоголь — український митець слова, поривання якого в християнську містику стало українським варіантом шукання волі, а вплив Гоголя на російську літературу виявився у зміні вектора її розвитку — від "естетизованого пушкінського задзеркалля" до "холодних вітрів російського бездоріжжя з примарою "русской тройки".

Аналіз творчості кожного велета світової літератури Сверстюк здійснює з огляду на потужність його впливу на розвиток тогочасної літератури і свідомість сучасників. У цьому сенсі Шевченко для нього — вісник Божої Правди, що зробив переворот в умах і серцях українців.

Третя секція працювала над темою "Теорія літератури і компаративістика", що в абсолютній більшості виступів висвітлювалась на основі Сверстюкової літературознавчої і художньої спадщини. Завідувач кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії, доцент Олег Васишин досліджує тему "Борис Харчук і Євген Сверстюк у рецепції Петра Сороки". Наш науковець іде методологічним шляхом Петра Сороки: порівнюючи життєтворчість двох великих майстрів українського письменства, повторює риторичне запитання: "Чи витримає би Борис Харчук, якого не зачепила радянська каральна система, погляд дисидента-каторжанина Євгена Сверстюка?"

Дослідник вважає, що витримав би, і аргументує це написаними Харчуком творами "Вишневі ночі", "Мертвий час", "Межі безмежжя", "Слово і народ". Науковець звертається до слів Петра Сороки, який, оцінюючи творчу принципність Євгена Сверстюка, нагадує, що Сверстюк належав до кількох відомих майстрів слова сучасної України (поряд із Ліною Костенко, Іваном Дзюбою, Петром Скунцем, Миколою Вінграновським), котрі понад усе ставили духовно-художню цінність твору, не роздавали за високі гонорари рецензії, передмов і післямов. Знаходять своє відображення християнські мотиви творчості Євгена Сверстюка, який стверджував: "Коли нема Бога в серці, то нема миру в душі і злагоди в домі".

Члени четвертої секції розробляли комплексну тему "Мовознавство. Психологія. Методика викладання мови та літератури".

Учасникам конференції показано майстер-клас "Виконавський аналіз як основа осмислення тексту", який підготували заступник директора Володимир-Волинської гімназії ім. О.Цинкаловського Марія Стольницька і житомирський літературознавець Юрій Герасимов. Спільно з учнями гімназії вони виконали художню композицію "Образ України у творчості Т.Шевченка, М.Гоголя і Є.Сверстюка". Модератори майстер-класу розкрили значення декламування літературних творів як шляху до розкриття авторського задуму, як засобу поглибленого сприймання та розуміння художнього тексту.

Під час конференції працювала виставка "Дякую вам, що ми в світі зустрілися", присвячена Євгену Сверстюку.

# ЗУСТРІЧ ІЗ КРЕМЕНЕЦЕМ – У ПЕРЕМИШЛІ

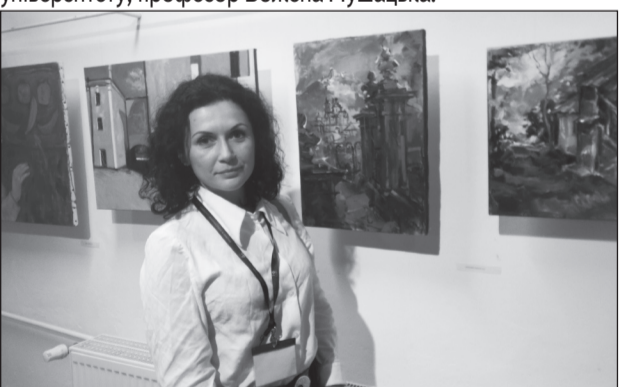
Існують життєво важливі програми, які в силу свого невичерпного змісту, об'єктивної необхідності та глобальної значимості не можуть бути завершеними ніколи. До таких програм належать комплекси заходів міжнародних взаємин, співпраця між національними спільнотами, окремими їх представниками, особливо діями духовної сфери і таких важливих її секторів, як наука й освіта. Це підтвердив V Міжнародний науково-мистецький симпозиум "Зустрічі в Кременці", що проходив у польському місті Перемишль. Головним організатором Симпозиуму виступив Краківський педагогічний університет імені Комісії Едукації Народової, з яким співпрацювали Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Університет ім. Бєскупа Костянтина Преславського (Болгарія), Товариство Форум Інноваційний "Одін" (м.Краків), Центр культури і науки "Замок" у Перемишлі, Музей ім. професора Станіслава Фішера (м.Бохня), Історичний музей (м.Замосце), Музей Перемишлянської землі, мистецькі галереї в Саноку, Замосце, Островці Свентокшинським.

До програми "Зустрічей..." увійшов комплекс заходів науково-освітнього та культурно-мистецького характеру. Учасники Симпозиуму відвідали міжнародну виставку сучасного мистецтва "Зустрічі в Кременці", яку патрунувала відомий польський мистецтвознавець і громадський діяч, активний учасник та організатор творчих контактів з нашою академією, професор Тереза Жебровська. Нв виставці були представлені роботи українських і польських майстрів пензля, виконані під час кременецьких пленерів і пов'язані з кременецькою тематикою. Ще одна художня виставка приймала гостей науково-мистецького форуму в Галереї Музею Перемишлянської землі. Тут були представлені картини польського художника Марціна Самліцького за тематикою "Бохня – Париж – Кременець", що їх надав зі своєї збірні Музей ім. професора Станіслава Фішера в Бохні. Директор цього музею Ян Флача розповів про творчість митця, котрий своїм пензлем об'єднав польське, французьке й українське міста. Не обійшлося і без музичної частини "Зустрічей...": учасників Симпозиуму запросили на тематичний концерт "Польська музика на Кресах", підготовлений хором "Освіта" та оркестром Краківського педагогічного університету.

До складу делегації нашої академії, очолюваної ректором, професором Афанасієм Ломаковичем, увійшли декан гуманітарного факультету, доцент Володимир Мазурок, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Олександра Панфілова і молодий науковець цієї ж кафедри Світлана Ткачук.

Ядром "Зустрічей..." стала Міжнародна міждисциплінарна наукова конференція "Кременець – Волинські Афіни: історичний, освітній і мистецький простори" як своєрідна форма міжнародного діалогу з нагоди 210-ліття заснування Волинської гімназії та ювілейних дат її фундаторів – 250-річчя з дня народження Тадеуша Чацького і 265-ліття від дня народження Гуго Коллонтая. Організатори чітко означили мету цього наукового форуму: вивчення науково-освітніх проблем сучасної вищої школи, обмін досвідом представників різних культур у науково-дослідній, дидактичній і мистецтвознавчій сферах, визначення ролі Кременця як "Волинських Афин" – міста, що відіграло безпрецедентну роль у розвитку сучасної наукової думки, освіти, культури і мистецтва. До роботи в Науковому комітеті конференції були запрошені ректор академії, професор Афанасій Ломакович і кандидат мистецтвознавства Олександра Панфілова.

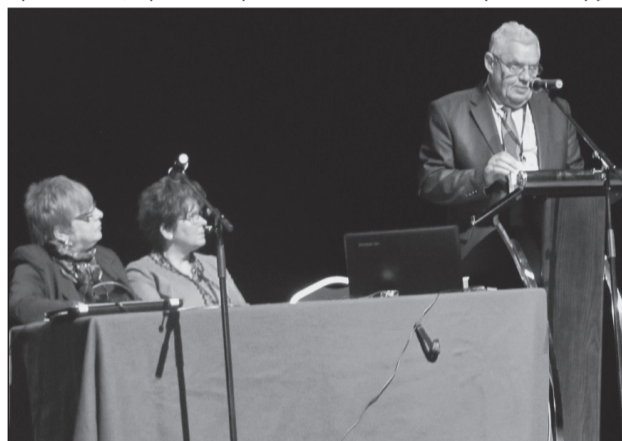
Учасників конференції вітали проректор Краківського педагогічного університету, професор Казімеж Карольчак і директор Інституту дошкільної і шкільної педагогіки цього ж університету, професор Божена Мушацька.



Виконання програми пленарного засідання Міжнародної наукової конференції розпочалося доповіддю ректора нашої академії, професора Афанасія Ломаковича "Від ретроспективи – до перспективи. З нагоди 210-ліття заснування Волинської гімназії", де показано, що потужний імпульс до розвитку національної культури з'являється в точці перетину з духовною культурою іншого народу. Такою точкою перетину української та польської національних культур в духовному часопросторі стало формування системи навчальних закладів на Волині в першій третині XIX століття з участю діячів польської культури, насамперед Тадеуша Чацького, Гуго Коллонтая та їх соратників. Доповідач проілюстрував, що плодами практичної діяльності цієї плеяди педагогічних сподвижників вдячні нащадки користуються донині, і їх освітні ідеї стали не лише об'єктом наукових досліджень, а й реалізуються в освітній сфері сучасного соціуму. Доказ цьому – використання організаційно-методичного досвіду фундаторів Волинської гімназії у визначенні векторів і

реалізації програми розвитку Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка на ближню та віддалену перспективу. Важливі елементи такої програми – зміцнення статусу академії в системі національної освіти та розширення всесторонніх зв'язків з вищими навчальними закладами інших країн.

Ректор академії проінформував учасників конференції про широкую палітру ювілейних заходів, здійснених у нашій альма-матер з нагоди її 210-ліття та ювілейних дат її засновників. Було наголошено, що в ювілейних урочистостях брали участь представники багатьох закладів освіти, наукових і культурно-освітніх установ України та Польщі, громадських організацій, органів державної влади та самоврядних струк-



тур. Гості були присутніми на відкритті пам'ятника Тадеушу Чацькому в академії та меморіальної таблиці на будинку, де він проживав. Для них художні колективи та окремі виконавці дали театралізований ювілейний концерт в історичній Концертній залі ім. Гуго Коллонтая. Доповідач зробив детальну характеристику змістової серцевини ювілейних урочистостей – Міжнародної наукової конференції "Волинські Афіни: трансформації між історією та сучасністю", до програми якої включено 69 наукових повідомлень 46 українських і 23 польських науковців.

На завершення виступу професор Афанасій Ломакович вручив господарям наукового форуму антологію "Слово про Кременець", де зібрані твори українських, польських та інших авторів про наше місто, та збірник наукових праць українських і польських дослідників "Волинські Афіни: між історією та сучасністю" за редакцією професора Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині Анджея Шмита і професора Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Генріха Стронського.

До програми пленарного засідання конференції увійшла доповідь декана гуманітарного факультету, доцента Володимира Мазурка "Тадеуш Чацький як історичний посланець освіти". У доповіді висвітлюються основні педагогічні ідеї засновника Волинської гімназії, що відзначалися високим гуманізмом, справжнім демократизмом і наближеністю до народу. Підкреслено, що призначення освіти Чацький бачив у консолідації нації, в забезпеченні суспільної злагоди, для чого необхідна була єдина загальнодержавна система освіти. Поширення знань у суспільстві, вважав він, однаковою мірою необхідне для всіх: і для тих, хто управляє (прийняття рішень має бути обґрунтованим і мудрим), і для тих, хто виконує (виконання вимагає сумлінності й усвідомлення важливості здійснюваної роботи).

Витримав випробування часом пропагований Чацьким основний принцип управління освітою: єдність навчання, виховання, мовної політики, політичної рівноправності громадян. Залишається непорушним принцип вирішального впливу особистості педагога на свідомість вихованців, а звідси – на якість та ефективність їх участі в суспільному житті. Згадується, що вже у ті часи фундатор Волинської гімназії значну увагу приділяв питанням контролю за навчальним процесом, зокрема аналізу результатів освітньої діяльності, де проглядаються паростки сучасного моніторингу освіти. Роль освіти Чацький бачив ще й у тому, що освічений народ завжди прагне свободи і ніколи не втратить своєї мови, культури, держави, а якщо таке й трапиться, – поверне її.

Кандидат мистецтвознавства Олександра Панфілова доповідала "Про мистецтво Кременеччини 20 – 30-х рр.. XX століття", де зазначила, що міжвоєнний період в українському мистецтві визнається добою складних взаємовпливів українських і польських культурних тенденцій. Волинь у повній мірі поєднувала в собі всі протиріччя та симбіоз місцевих культурних традицій і модерних естетичних віянь польської еліти. Діаметрально протилежні за мистецькою суттю явища співіснували на волинських теренах, намагаючись здобути прихильність населення. У той період Кременець був одним із регіональних центрів культури: тут вирувало театральне і музичне життя, проходили постійні художні виставки і пленери. Багато працював у цьому напрямі колектив Кременецького ліцею. Була закладена Музична канікулярна студія, слухачами якої ставали вчителі шкіл, люди з відповідною музичною підготовкою. Студія організувала місцеві курси за різноплановою музичною тематикою, ознайомлювала слухачів із шедеврами різних епох і народів. До лекцій запрошувалися музичні фахівці з консерваторій, в тому числі і з Варшавської. Культурно-освітня робота доповнювалась творчою діяльністю аматорських колективів. У 30-х роках минулого століття на Волині діяла ціла мережа хорів: 12 хорів

сільської молоді у Кременецькому повіті, 4 хори стрілецького об'єднання, 7 хорів Луцького шкільного округу, 23 хори колишніх вихованок, 7 вчительських хорів при педагогічних конференціях, десятки вчительських і народних хорів, хори середніх шкіл.

У Кременці діяла школа народного танцю під керівництвом балетмейстера В.Авраменка, кілька самодіяльних танцювальних колективів. Музично-театральні події у краї тісно пов'язані з діяльністю "Просвіти", яка провела роботу по створенню мережі самодіяльних мистецьких гуртків, а також організувала гастролі професійних колективів, зокрема Українського Волинського театру, Польського Волинського театру, популярними були виступи кобзарів і лірників, що свідчило про стабільність традицій українського музичного життя.

Ентузіасти Кременецького ліцею створили фотографічну майстерню, а згодом і студію образотворчого мистецтва. В окремих класах ліцею були запроваджені лекції з мистецтва художньої фотографії. Організувалися масштабні фотовиставки: у виставці кременецьких майстрів 1932 року брали участь 24 автори, які представили 221 роботу, що їх за 10 днів переглянули більше 800 відвідувачів. З ініціати професора С.Схейбала була створена кременецька Канікулярна художня студія, кожен учасник якої залишав для місцевої Галереї мистецтв одну свою роботу. Окремі члени Студії залишилися в Кременці на постійне проживання. Розвиток театрального, музичного та художнього мистецтва на Кременеччині у міжвоєнний період засвідчує роль міста і регіону як важливого культурного осередка Волині.

Науковець кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Світлана Ткачук представила власне дослідження "Кременецький період творчості Владислава Галіського у контексті українсько-польських мистецьких взаємин кінця XIX – початку XX століття". Аналізуючи матеріали про тогочасний культурно-мистецький простір, вона зазначила факт посилення творчих контактів між Україною та Польщею. До плеяди майстрів, які упродовж свого творчого життя були пов'язані з українською тематикою, належав Владислав Галіський – живописець, пейзажист, педагог, засновник малярської школи-студії в Києві. Дослідники-мистецтвознавці наголошують, що біографія Галіського вписується в лінію висхідного розвитку українсько-польських мистецьких взаємин. Якщо київський період життя художника певною мірою досліджений, то кременецький період, пов'язаний з його роботою в Кременецькому ліцеї, та останні роки життя, проведені у польському місті Бидгош, залишаються невивченими, що не дає змоги належно оцінити його внесок у мистецьку спадщину українського народу та в українсько-польські мистецькі відносини. Про останнє засвідчує його участь у щорічних художніх виставках у Варшаві упродовж 1900 – 1904 та 1913 – 1914 років.

Серед творів В.Галіського переважає реалістичний пейзаж. Досить часто художник вводить у пейзаж дійових осіб чи жанрові сцени з життя простого народу. Маючи польське коріння (за власноруч написаною ним анкеткою: поляк, римо-католик), приїздить з Києва до Кременця і з 1925 року вісім років працює вчителем рисунка, організатором художніх виставок, для яких виконує власні роботи ("Зимовий вечір", "Захід сонця.Кременець", "Вид на старе місто. Кременець", портрети Гуго Коллонтая і Тадеуша Чацького) та пленерів, дає приватні уроки малювання. Його картини, зокрема архітектурний пейзаж "Кременець", мають історичну цінність: на них зображено багато об'єктів, яких уже немає, більшість були знищені в роки Другої світової війни. Останній період життя художника пов'язаний з м.Бидгош (тоді – Бломберг, Західна Прусія) залишається невідомим.

До програми Міжнародної наукової конференції "Кременець – Волинські Афіни: історичний, освітній і мистецький простори" також були включені наукові повідомлення кандидата мистецтвознавства, завідувача кафедри гри на музичних інструментах і вокально-хорових дисциплін Оксани Легкун ("Просвітницька діяльність музикантів у контексті розвитку музичної культури Кременеччини 20 – 30-х років XX століття") і науковця цієї ж кафедри Оксани Дедю ("До питання українсько-польських взаємин у сфері музичного фольклору на Кременеччині кінця XVIII – початку XIX століття") і члена кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Юлії Янчук ("Роль мистецького життя Кременеччини 30-х років XX століття у формування творчості Ростислава Глуква").

... V Міжнародні "Зустрічі з Кременцем" у польському Перемишлі завершилися. Нові зустрічі чекають українських і польських науковців, митців, педагогів в інших містах. Але де б вони не відбувалися, форми, зміст і їх духовне наповнення залишаться кременецькими і вони проходять під девізом, що викарбуваний на логотипі цього міжнародного Симпозиуму: "З хорошими намірами, Кременець!".



# “ALMA-MATER В ІМЕНАХ” -

Валентина ШПАК

Історія нашого навчального закладу — це відображення розвитку освіти в Кременці, який сягає глибини віків. Тут протягом століть відбувалась підготовка молоді до життя у суспільстві та передача нагромадженого досвіду. Із розвитком суспільства з'являлися нові типи навчальних закладів, змінювалися завдання, форми та методи навчання. І нині в роботі закладів освіти минулого дослідники знаходять позитивні педагогічні ідеї, що заслуговують на увагу і можуть бути застосовані в сучасних умовах.

Висвітлення питань розвитку освіти відбувається по-різному. Зокрема, в нашому навчальному закладі десять років тому було створено Музей освіти, де наочно проглядається розвиток шкіл, які здебільшого працювали у спорудах нинішньої гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. На стендах і вітринах ожили, набули видимого образу події,

всі сили, власні знання вони віддавали справі професійної підготовки майбутніх учителів шкіл та вихователів дошкільних закладів, формували свідомих, гідних, порядних громадян суспільства.

Вони були взірцем для 15 — 19-річних юнаків та дівчат, які наслідували мудрих, щирих, добрих викладачів у всьому: як проводити перші уроки та заняття, як ходити, говорити, одягатись, як будувати власне життя.

Мені хотілося сказати щире, тепле слово про моїх колег по педагогічній праці, з якими разом ми дбали про кожного нашого вихованця-студента, заміняли їм батьків і матерів, готували до самостійного життя. Прагну згадати про всіх, хто став дорогим і близьким ще з тих далеких часів, коли ми були молодими. Я щаслива, що жила, працювала серед таких колег, про яких йтиме мова у книзі “Alma-mater в іменах”.

Упродовж багатьох років я була з ними поряд, знала їх в radoшах та успіхах, невдачах і печалях. З одними продовжую педагогічну працю, з іншими зустрічаюся рідше, ніж того хотілося б. На жаль, про багатьох наших колег вже доводиться нині говорити у минулому часі: жив, був, залишив про себе гарний спогад... Іноді ці спогади є дуже болючими, гіркими, оскільки це були найближчі, найрідніші люди, без яких важко

випускників і лише перелік викладачів, які в той час працювали. Коли приїжджають випускники на зустрічі, то завжди запитують



чи нема такої книги про викладачів. Незручно оправдовуватись, бо вона дійсно мала би бути у Музеї освіти. Проте через фінансові труднощі видати велику за обсягом книгу

прийшли працювати зовсім молодими, освіченими сповненими сил і завзяття, щоб з усією відповідальністю взятися за важливу державну справу — формування майбутньої країни — вчителів і вихователів. Ми не рахувалися з часом, з негативними явищами та факторами. Ми працювали.

Ті роки не минули марно, не забулися. Ми пам'ятаємо всіх та все і з радістю повертаємось до тих спогадів. А час летить неволаганно швидко — минуло 47 років з часу відкриття педагогічного училища. І хоч пройшло стільки літ, нам здається, що все було так недавно...

Усе життя, з року в рік ми дивилися на молодих, на юні обличчя, тому й себе вважаємо молодими. Однак досить взяти окуляри й подивитися на колег, на зморшки біля губів та очей, які не завжди світяться



нині досить складно.

Необхідно завдячити Олесь Василювичу Василюшину, котрий показав невеликі за розмірами книги-метелики — видання Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Ця ідея мені сподобалась: вона була дійсно практичною, реальною і доступною для здійснення. “Alma-mater в іменах” запланована як серія книг, що видаватимуться поступово. Перших чотири книги нещодавно вийшли із друку.

радістю й оптимізмом, — і повертаємось до реалій нашого сьогодення. А без окулярів картинка набагато веселіша: бачимо молодих людей, поряд з якими ми були десятки років, з якими ділили найкращі хвилини своєї праці та життя. Ще ближчими, дорожчими стають вони тепер для нас. І в душі кожного, попри усвідомлення віку, нинішнього становища, місця, залишається колишнє завзяття, повага до студентів, спрага до навчальної діяльності та любов і шана до навчального закладу, який нас об'єднав, визначив життєвий шлях і залишається “нашим” уже багато років.

Ми пишаємось нашою Alma-mater, яка за чотири десятиліття пройшла суттєвий шлях розвитку, і тим, що ми були свідками реальних змін навчального закладу: від педагогічного училища до коледжу, інституту й академії. Радує його сьогодення й перспективи, цілі. Сподіваємось що невдовзі Кременець матиме свій університет. Ми горді, що кожен з нас, хай у певній, невеликій мірі, причетний до розвитку вищої освіти в Кременці, до змін у роботі навчального закладу. Ми всі разом багато років вкладали маленькі цеглинки у розбудову та трансформацію закладу, який нещодавно став академією.

Нині багато колишніх викладачів перебувають на заслуженому відпочинку з почуттям сумлінно виконаного обов'язку (хоч насправді не сидять без діла), а їхні знання та досвід віддані шляхетному покликанню Педагога.

Прожиті роки, напружена інтенсивна



праця дають про себе знати: приходять не дуги, кудись зникає сон посеред ночі... І тоді все життя охоплює внутрішнім поглядом, переживаєш приємні (й не дуже) епізоди, події минулого...



особистості викладачів, вихованців, речі, документи, книги, підручники з попередніх віків, різних історичних періодів. До цієї історії можна “доторкнутися” не лише подумки, а й візуально перенестися в ті далекі часи, осягнути епоху, ситуацію, особливості освітніх процесів, життя та працю людей кількох поколінь.

Ми не уявляємо собі, що можна поспішати вперед, не оглядаючись назад, забуваючи те, що було нашим життям чи життям попередніх поколінь, не користуватися надбаннями, досвідом людства. Пам'ять



— це прекрасна здатність і можливість людини, якою ми користуємось якнайширше, щоб рухатися вперед.

Наприкінці листопада в академії відбулась презентація моєї книги “Alma-mater в іменах”. Це видання про тих хто з перших років виховував студентство у новоствореному педагогічному училищі, продовжував працю в коледжі, гуманітарно-педагогічному інституті, академії. Все життя,



“Крізь літа — з любов'ю. Кременецьке педагогічне училище, коледж” є історія училища, коледжу, розповіді про 133



Одразу хочу висловити найщиріші слова вдячності за підтримку тим небауджим, уважним і відповідальним фахівцям своєї справи, зусиллями яких побачили світ книги, привабливі зовні та внутрішньо, насамперед, Ользі Вальчук та Сергієві Киричку.

Ця книга — результат спільних спогадів та спільної праці. Її пишуть чи допомагають у її написанні ті, хто працював у навчальному закладі. Вони згадують своїх колег, розповідають про них, відзначають найкращі риси характеру чи діяльності. Серед таких людей — Юрій Іванович Чеболда, Олександр Григорович Соловей, Люба Михайлівна Кравець, Тетяна Борисівна Кондратьєва, Мирослава Степанівна Нечай, Ірина Анатоліївна Батовська та інші.

У житті викладачів мого покоління педагогічне училище, коледж, згодом інститут зайняли важливе, визначальне місце: все наше життя проходило тут. Ми

# В МУЗЕЇ АЛЬМА-МАТЕР

Неначе про нас співається в пісні Наталі Май, що проймає до глибини душі, до зрадливої сльози на очах:

*Ніч і тільки зорі за вікном,  
Ніч, усе поснуло тухлим сном...  
Тільки сон мій так далеко  
Відлетів, немов лелека.  
Я встаю й запалюю свічу...  
Тільки сон мій так далеко  
Відлетів, немов лелека,  
Я молитву тихо шепочу...  
Гори, гори, моя свіча,  
За тих, хто ще живий,  
За тих усіх, хто по землі  
І досі топче ряс.  
Гори, гори, моя свіча,  
За рідних, дорогих,  
За тих, хто вже пішов від нас...*

Про них — ця пісня і книга "Alma-mater в іменах", над якою я і мої колеги працювали майже рік. Писалося легко, приємно. Всіма думками переносилась у той час, про який згадувала. Події, факти оживали, ставали яскравими, ніби реально було спілкування. І всі ще були живими...



Хочеться згадати декілька строф із вірша Людмили Мойсеївни Власюк, який був уміщений в книзі "Крізь роки — з любов'ю...". Вона писала як наша колишня студентка і випускниця, а ми в її поетичних рядках бачимо себе:

*Я пам'ятаю ті роки,  
Котрі нас мудрості навчали,  
І, як дитинства кожну мить,  
Ми ті роки запам'ятали.  
Училище... Як храм душі,  
Оспіваний в моєму серці.  
Це храм любові й чистоти,  
Що без пороків і безчестя.*

\*\*\*

*І вчитель став святим для нас,  
Який благословляв, був другом,  
Наставником, провідником в життя.  
Ми жодну мить з Тобою не забудем.  
Я пам'ятаю ті роки,  
Коли ми втрат, біди не знали,  
Коли усі викладачі  
Нам душу й серце віддавали.*

Про таких викладачів йде мова у книзі "Alma-mater в іменах". Не стояло завдання дати вичерпний фактичний матеріал, описати все. Краще передати емоції, ставлення до людей і подій, зосередитися на найсуттєвішому в житті та роботі моїх колег. Радію, сподіваючись на те, що викличу згадки про ті часи у тих викладачів,



які читатимуть книгу, і роздуми у нового покоління педагогів і студентів гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Багато уваги приділено в книзі тим, хто працював у новоствореному педагогічному училищі. Лілія Адамівна Следзінська, викладач української мови та літератури, сорок років ділилася своїм педагогічним талантом, умінням запалити інших від свічі добра та любові, що палає в її душі й досі. Попри

поважний вік, Лілія Адамівна веде активну громадську діяльність, очолює Кременецьку "Просвіту".



Мабуть, найстаршим із гостей презентації виявився Афанасій Петрович Василюк — викладач технічних дисциплін, мудрий, тактовний, вимогливий, з добрим гумором чоловік, який сконструював і використовує в домашньому господарстві технічні пристрої і в свої 87 років займається пасікою.

Є тут матеріали про колишніх викладачів музики: Ігоря Олександровича Кир'ячука — вимогливого баяніста, керівника хору, автора-упорядника багатьох збірок творів духовної музики, якій і нині вірою та правдою служить у якості керівника хору храму Преображення Господнього; Ольгу Антонівну й Олександра Андрійовича



Бистрицьких — багаторічних керівників відповідно капели бандуристів та духового оркестру; Ларису Дмитрівну Батаніну — учасницю й організатора художньої самодіяльності.

У навчальному закладі працювали справжні художники: світлої пам'яті Богдан Іванович Романюк, Ніл Григорович Зварунчик, Лариса Дмитрівна Посух, Тетяна Анатоліївна Балбус, слава про яких вийшла далеко за межі Кременця. Про них написано чимало гарних слів.

Не залишено поза увагою і викладачів педагогіки та психології Ольгу Петрівну Макаренко, Світлану Михайлівну Ткачук, Олену Петрівну Цигипало, а також Олега Васильовича Василюка, Катерину Григорівну Єрусалимець, Ірину Олександрівну Олійник, Олександра Григоровича Солов'я та інших наставників нашого студентства.

На жаль, життя людини таке швидкоплинне і коротке... Багатьох із викладачів уже немає серед нас. Вони пішли за межу, залишивши всіх і все, що було близьке й дороге їх серцю. Та в нашій пам'яті вони продовжують жити. Незворотні втрати сповнюють душу смутком і болем, а на очах часто з'являються непрохані гіркі сльози. Третина викладачів, які працювали з нами, пішли у

вічність. Про п'ятдесятьох чотирьох ми згадували зі скорботою.

Гарні й теплі слова написано про першого ректора педагогічного училища Василя Семеновича Редька, його заступника Володимира Михайловича Мануїлова, багаторічного завідувача відділу трудового навчання Богдана Антоновича Прокоповича, про викладача великої ерудиції Анатолія Михайловича Батовського, хорошого наставника молоді Степана Тимофійовича Нечая.

Усім своїм коротким, але насиченим життям заслужили світлу пам'ять про себе талановиті, невтомні, емоційні наставники й колеги: викладачі музики Ігор Іванович Пронь, Алла Федорівна Левко, Лідія Володимирівна Корчаківська, Парасковія Іванівна та Микола Карпович Сапіги; філологи Ольга Іванівна Суд-Злочевська, Марія Миколаївна Андрійчук; математики Таїсія Кирилівна Кучернюк, Марія Юріївна Гаврилук...

Хай буде пухом їм земля і не згасе людська пам'ять...

Нещодавно Музей освіти приймав гостей — викладачів Кременецького педагогічного училища (1969 — 1991 рр.), коледжу (1991 — 2002 рр.), згодом гуманітарно-педагогічного інституту й академії ім. Тараса Шевченка. Вони зустрілися, щоб згадати ті

Остапівна Войтко та ще багато тих, про життя та працю яких хотілося б написати.

Були на зустрічі й випускники, котрі стали нашими колегами. Серед них — Любов



Михайлівна Кравець, Людмила Мойсеївна Власюк, Наталія Євгенівна Бондаренко, а також Світлана Володимирівна Білосевич.

На презентації книги були присутні діти викладачів педагогічного училища, які свято шанують пам'ять про своїх батьків-педагогів: Мирослава Степанівна Нечай, Ірина Анатоліївна Батовська, Тетяна Борисівна Кондратьєва (донька Ольги Іванівни Суд-Злочевської).

Упродовж роботи над книгою дуже хвилюючими були розмови з Наталією Ігорівною Пронь, для якої пам'ять про батька — свята.

Вона дорожить кожною щонайменшою деталлю, кожним спогадом про його життя, і,

будучи музикантом, самовіддано любить музику, віддає її все свою життя. Нещодавно у Тернопільському національному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка Наталія Пронь організувала творчий вечір, присвячений пам'яті свого батька — музиканта, композитора, хормейстера. З об'єктивних причин Наталія Ігорівна не змогла приїхати до Кременця, проте тут були інші члени їхньої родини: вчителька Тернопільської ЗОШ № 3 Катерина Філь, внучка композитора Софія Пронь з подругою Галиною Романів — студентки Тернопільського музичного училища ім. Софії Крушельницької. Дівчата, до речі, займаються по класу бандури в колишнього викладача нашого навчального закладу, заслуженого артиста України Дми-

тра Губ'яка.

Софія по спадковості отримала музичні задатки, а родина атмосфера сприяла формуванню великої любові до музики, до народної пісні. Вона ретельно готувалася до поїздки в Кременець, старанно підбирала

твори для виконання. На зустрічі Софія подарувала гостям пісню Павла Дворського на слова Миколи Бака "Горнись до тебе, Україно", а разом із Галиною — ще дві пісні: "Не спи, моя рідна земля" (слова і музика Сергія Фоменка) та "Молитва за Україну" Юрія Задерія.

Під час щирих розмов та спогадів були квіти, слова вдячності, зрадливі сльози на очах, і присутні ставали ще ближчими. Бажаю всім своїм колегам не піддаватися рокам і хворобам, осінньому смутку і печалі. Адже у вас, як і в осінній природі, є стільки багатства, краси та мудрості. Хай буде щасливим кожен прожитий вами день. У когось життя — як спалах блискавки, в іншого — вогонь палає рівно і спокійно. Бажаю, щоб свіча кожного з нас ще довго не згасала. Здоров'я вам, радості, миру у ваших душах і на нашій землі, мої друзі, дорогі колеги!

Фото з архіву автора

Марія ІВАЩУК,  
власкор «Замку»

# НАЧО ВРЕМЕНЕЦЬКІ АКАДЕМІЇ - 2015

На початку грудня в Кременецькому районному Будинку культури відбувся традиційний щорічний конкурс найсмівливіших студентів нашої академії «МІСТЕР АКАДЕМІЇ- 2015». Головними організаторами дійства виступили ГО «Молодіжний рух «За майбутнє» та первинна профспілкорова організація студентів КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Десять студентів нашого навчального закладу, сповнених конкурентного духу та волі до перемоги стали учасниками цього шоу: Олег Степанець (11-ТО), Роман Ушко (31-Б), Дмитро Демчук (41-Ф), Володимир Репетило (41-А), Юрій Чумакевич (21-СП), Богдан Лукомський (41-М), Михайло Рудик (12-Ф), Павло Савчук (51-М), Юрій Хільчук (12-Мс) та Вадим Кашук (51-М).

Об'ємна конкурсна програма оцінювалась журі, склад якого представили заступник директора педагогічного коледжу Оксана Камінська – голова журі, викладач іноземної мови Ірина Ткачук, викладач кафедри педагогіки та психології Наталя Бабій, «Міс Академії 2015» Анна Устимчук, директор салону краси «Стиль» Вікторія Шумбар і секретар журі, студентка гуманітарного факультету Марія Черинда.

Від старту до фінішу захоплює конкурсне шоу пройшло на одному подиху. У залі панувала дивовижна атмосфера. Глядачі завзято та щиро підтримували учасників шоу, кожен з яких проявив себе гідно та яскраво, віддаючись шанобливій публіці. Хлопці демонстрували свої таланти у таких конкурсах: «Представлення» – візитівка та стартова сходишка у творчій боротьбі; «Діловий вихід» мачо в одязі класичного стилю; конкурс «Пляжний варіант», де хлопці дефілювали на сцені у своїх пляжних вбраннях, що дозволило глядачам поринути у літню спекотну пору; у конкурсі «Мій талант» кожен учасник похвалився тим, що він вмів робити як артист (хто співав, хто танцював, хто вірші читав, словом, юнаки показували все те, чим вони могли б захопити зал та отримати хороші відгуки як від глядачів, так і від журі). Звичайно, не обійшлося і без дефіле у джинсовому одязі «Вільний вихід», під час якого хлопці продемонстрували свій повсякденний, звичний для них стиль одягу. Завершальним конкурсом став танець «Вальс»: всі конкуренти дружно вийшли на сцену та разом з дівчатами виконали хореографічну композицію, демонструючи гармонійно поєднану мову свого тіла і душі. Адже всі знають, що вальс – це танець почуттів, який потрібно пережити, вміло увійти в образ та передати ритмічний стукіт свого серця у такт із партнером.

Під час підготовки учасників, що претендували на звання «Містера академії - 2015», до чергового виходу на сцену глядацький зал розважали гості концертної програми: Ірина Поліщук (22-Мс) та Юрій Король (41-Ф), котрі виконали вальс; гурт «Друзі» у складі Павла Яловського (22-Мс), Тараса Головатюка (22-Мс), Павла Левицького (41-Мк) та Сергія Волохатого (41-Мк), які запропонували три пісні під власний супровід, та, як завжди,

запалили зал своїм щирим талантом та драйвом. Окрім журі, виступи конкурсантів оцінювали і глядачі, котрі анонімно голосували за свого улюбленця. Саме завдяки глядацьким голосам один із юнаків мав отримати звання «Містера глядацьких симпатій».

Варто сказати, що кожен з десяти хлопців представив себе гідно та якнайкраще на сцені. Всі вправно виконували конкурсні вимоги. Було видно, що до кожного конкурсу старанно готувались усі. Проте володарем жаданого титулу «Містер академії-2015» став п'ятикурсник спеціальності «Музичне мистецтво» гуманітарного факультету Вадим Кашук, який зумів завоювати усіх присутніх своїми виступами на сцені й отримав головний приз. Крім цього, до трійки найкращих учасників увійшли Дмитро Демчук – переможець номінації «І Віце-Містер академії», «Містер Глядацьких симпатій» та «Містер Online», та Хільчук Юрій, котрий став «ІІ Віце-Містером академії». Решта учасників завоювали такі титули: Олег Степанець – «Містер Романтик», Роман Ушко – «Містер Мужність», Володимир Репетило – «Містер Стиль», Юрій Чумакевич – «Містер Оригінальність», Богдан Лукомський – «Містер Галантність», Михайло Рудик – «Містер Усмішка» та Павло Савчук – «Містер Артистичність».

Щиру подяку варто висловити спонсорам даного конкурсу, які взяли участь в організації шоу та завдяки яким всім «Містерам» було вручено призи та подарунки: ГО «Молодіжний рух «За майбутнє», «УкрСибБанк», ППО студентів КОГПА, газеті «Замок», газеті «Діалог», Магази- ну квітів «Ікебана від Оксани», магазину мобільного зв'язку «Life», Спільці підприємців та промисловців Кременеччини, салону краси «Стиль», компанії «Пан Авто», кафе «Bravo», музичному вокальному гурту «La vivo», диско-бару «EL COYOTE» та персонально Віктору Непомящому.

Глядачі, учасники й організатори залишилися задоволені чудово проведеним шоу. Подяку учасникам висловили заступник голови Тернопільської обласної організації профспілки працівників освіти і науки Оксана Піхурко; голова громадської організації «Молодіжний рух «За майбутнє» Сергій Колісецький; голова студентської профспілкової організації КОГПА Андрій Заблоцький і голова журі Оксана Камінська.

Організатори дійства висловили щиру вдячність незмінному хореографу-постановнику шоу Євгену Найчуку, звуко-режисеру Роману Харамбурі, режисеру по світлу Сергію Русакову, відео-оператору Назару Повару та ведучому конкурсного дійства Ігорю Ленчуку.

Шоу залишило море позитивних вражень у всіх, хто виходив із залу. Варто зазначити, що переможців чи переможених тут не було. Кожен із учасників заходу насамперед став відомим і поважним «Містером», тим, хто зумів продемонструвати свої здібності, вміння, талант і показати, як має виглядати справжній чоловік.

Фото автора



# БЕЗСМЕРТЯ НАЦІЇ – У МОВІ

(бібліографічний огляд до Дня української писемності та мови)

День української писемності та мови щороку відзначається в нашій країні 9 листопада з 1997 року. Цього ж дня православна церква вшановує пам'ять святого преподобного Нестора-літописця. Найвизначнішою працею Нестора-літописця є «Повість временних літ» — перша пам'ятка Київської Русі, в якій історія держави показана на широкому тлі світових подій. Нестор вів розповідь з літописних зведень кінця XI століття до 1113 року. Тому його можна по праву вважати батьком не лише вітчизняної словесності, а й історії. Несторів літопис за Іпатським списком, який, на відміну від Лаврентійського списку, має виразне українське походження, міститься у фонді нашої бібліотеки під назвою «Повість временних літ: літопис (за Іпатським списком).

У цьому виданні читач має змогу одночасно одержати оригінальний текст Іпатського списку й його переклад сучасною мовою. Вперше зроблено спробу відтворити епічні оповідання літопису як віршований український епос періоду Київської Русі, завдяки сумлінному упоряднику і перекладачеві Василю Яременку дійти до витоків нашої української історії, до першооснов нашої державності, народності.

Разом із розвитком писемного слова український народ став великою нацією, здатною вирішувати питання будь-якої складності й ваги. Про роль мови в національному самоусвідомленні, розмірковують доценти Дрогобицького ДПУ В.Іванишин, Я. Радевич-Винницький у своїй книзі «Я. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні». Пропонована праця в лаконічній формі тез широко висвітлює мовознавчу проблематику, пов'язану із суттю, роллю та функціонуванням мови в суспільстві, розкриває механізм денаціоналізації народу на мовному ґрунті, подає науковий матеріал, необхідний кожному громадянину для вироблення мовознавчого світогляду, належного ставлення до рідної та інших мов.

За науковими розвідками лінгвістів, мова української народності почала формуватися ще у VI – IX столітті. Процес унормування загальнонародної української мови вчені відносять до XIII – XIV століття. У різні періоди літературна мова української народності поєднувала в собі елементи давньоруської писемної мови (X – XIII ст.), українсько-білоруської (XIV – XV ст.), слов'яноукраїнської, староукраїнської («простої мови»), церковнослов'янської (XIV – XVII ст.). Інтенсивне формування нової української

мови дослідники відносять до другої половини XVIII – XIX століть. Зачинателем сучасної української літературної мови вважається І. П. Котляревський, а основоположником – Т. Г. Шевченко.

Пізнання джерел, суті, наслідків мовних процесів допомагає зрозуміти пропонований навчальний посібник О.І.Крижанівської «Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики: навч. посібник для студентів ВНЗ», де на основі синтезу дослідницьких надбань різноманітних мовознавчих дисциплін розкрито природний процес формування українського народу і його сучасної мови, вплив позамовних чинників, простежено становлення та еволюцію мови.

Цікавим доповненням до вищезгаданого дослідження стане видання І.В.Вихованця «Таїна слова». Про таїну рідного слова, про мовну скарбницю народу, зібрану в словниках, про те, як народжується слово, про історію слів, про наші імена й прізвища, назви міст, про взаємозв'язки української мови з іншими мовами розповідає ця книжка.

Мова — живий організм, вона розвивається за своїми законами, а тому треба у чистоті берегти цей нетлінний скарб. Необхідно згадати діячів української мовної культури, які зробили неоціненний вклад в справу збереження краси та оригінальності рідної мови. Напевно, найбільш відомий читачському загалу Б.Д. Антоненко-Давидович (1899 – 1984) — відомий український письменник, мовознавець, чий праці актуальні й досі своїми глибоко осмисленими порадами у справі розвитку і збагачення української мови. Вчений протягом тривалого часу виступав у пресі з популярними бесідами про культуру і чистоту мови. Про все це — в його книзі «Як ми говоримо». У пошуках найкращого мовного еквівалента Антоненко-Давидович звертається до прикладів із класичної літератури, фольклору й живого народного мовлення. До

видання включено роздуми автора про багатющу скарбницю мовної спадщини українського народу.

Ім'я доктора філологічних наук, професора Волинського державного університету Людмили Бублейник (1934 – 2013) представлено в нашій бібліотеці двома новими працями. До збірника «Вибрані праці; упоряд. і авт. передм. С. П. Муляр, Л. К. Оляндер» увійшли статті професора, присвячені мовній проблематиці, зокрема семантичним відносинам за ознакою внутрішньої форми в лексиці східнослов'янських мов, лексико-стилістичним відповідностям польської та українських мов та перекладам близькоспоріднених мов. Ця книга стане у добрій нагоді кожному, хто цікавиться мистецтвом художнього слова, монографією.

У монографії Л. В. Бублейник «Світ слова української поезії» розглянуто деякі з найважливіших стильових параметрів мови української поезії кінця XIX – початку XX ст. Проаналізовано особливості ідіостилю Лесі Українки. У розгляді мовотворчості Є. Маланюка увагу зосереджено на характері образних конотацій в ономастичній лексиці, охарактеризовано структуру та семантику «речовинних» метафор, лексичні засоби створення мовної експресії та функції звукообразів. Проаналізовано Слово як об'єкт художнього зображення у Ліни Костенко, поетику контрасту в її ліриці та мовностилістичні особливості роману «Берестечко».

У навчальному посібнику «Культура фахового мовлення» за редакцією Н. Д. Бабич подано зразки сучасних загальнонавчаних і спеціалізованих документів з описом вимог до їх оформлення та зауваження щодо типових мовленнєвих помилок, які трапляються у практичному справоведенні; висвітлено загальномовні питання: комунікативні ознаки доброго мовлення, складні випадки слововживання і словозміни, етичне й естетичне в мові, відомості з історії мови та проблеми її сучасного функціонування, поняття про функціональні стилі тощо.

Треба завжди пам'ятати, що рідна мова — неоціненне духовне багатство, котре передається від покоління до покоління, об'єднує минуле і майбутнє, несе в собі народну мудрість, славу, культуру й традиції.

## Борис Олійник: лірик, романтик, публіцист

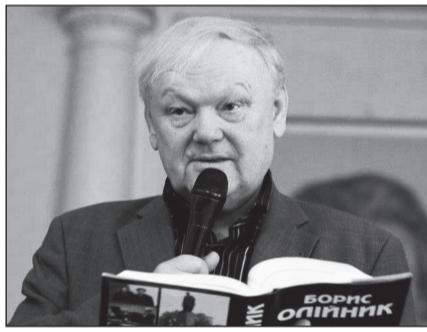
(до 80-річчя від дня народження)

*"Коли вже народився ти поетом, —  
За все відповідай у цій житті"*

Борис Олійник — відомий поет, літературознавець і політик, академік НАН України. Творчому доробку письменника притаманні такі визначальні риси, як громадянськість, посилена увага до морально-етичних проблем нашого часу, ліричність і точність слова. Це особистість в українській літературі, культурі, філософії й політиці, яка відчутно впливає на формування ментальності сучасників, залишає орієнтири для нащадків. Він автор близько 50 книг, численних публікацій, есе, статей, які друкувалися в Україні, перекладались російською, чеською, словацькою, польською, сербською, румунською, італійською та іншими мовами. На його вірші написано чимало пісень. Популярними стали "Пісня про матір", "Мати сіяла льон", "Мамо, вечір догоря", "Мелодія" та багато інших. У своїх творах Борис Олійник проповідує високі загальнолюдські ідеали. Він глибоко переконаний, що кожен має жити напруженим життям, бути щедрим і щирим, розуміти красу, неповторність світу, кожної миті існування на землі. В цьому році визначному українському поету, державному і громадському діячу виповнюється 80 років. Даний огляд знайомить із творчістю ювіляра, представленою матеріалами бібліотеки академії.

Борис Олійник народився 22 жовтня 1935 року в селі Зачепилівка Новосанжарського р-ну Полтавської області і належить до покоління "дітей війни", чий батьки загинули, рятуючи світ від "коричневої чуми", а матері працювали в колгоспі за "палички" трудоднів. Але саме від матері поет набрався сили й розуму, мудрості і любові. Все це потім виллється у його творчість, стане словом, яке заспіває, засміється й заплаче у збірці "Сива ластівка: поезії про матір", де образ Матері — уособлення всього доброго й чесного. Поет порівнює її із сонцем — символом життя, тепла і світла.

Перший вірш було надруковано у Новосанжарській районній газеті, яку, до речі, до війни редагував його батько. Борис мріяв піти його шляхом. В 1958 році, закінчивши факультет журналістики Київського національного університету, він почав працювати в редакції газети "Молодь України". Потім був журнал "Ранок"... З редакторського крісла цього видання Борис Ілліч прийшов у журнал "Дніпро", заступником головного редактора Юрія Мушкетика. І він, і Мушкетик вже були лауреатами престижної тоді комсомольської премії імені М.Островського, та мусили вислуховувати найпринизливіші, а головне безпідставні докори за "загравання з творчою молоддю", "оспівування патріархального села", "вияви



націоналізму". Тоді, за умов тоталітарного режиму, під пильним наглядом ревнителів офіційної ідеології мужність і відважність редактора рятувала в публікаціях молодих і гарячих поетів, росточки національного духу

і вільномудства. Це саме Борис Олійник із терплячою селянською впевненістю "пробивав" по "інстанціях" право на випуск книжок Василя Симоненка і Ліни Костенко. Коли в 1965 році у видавництва "Молодь" готувалася до друку збірка Василя Симоненка, до якої виявлялося аж занадто багато "уваги", Борис Олійник підтримав її своїм розважливим переднім словом, належно оцінивши талант і громадянську мужність поетаровесника. Під тиском нового режимного повороту кожен митець обирав собі дорогу сам, як диктували честь і гідність. Моральність перевірялася передовсім власною творчістю, яскравим прикладом цього є книга "Істина: вибрані поезії, поеми", яка розкриває в Олійникові натуру надзвичайно цілісну, із щедрою, але ощадливою гамою життєвих вимірів і принципів, моральних кри-теріїв і пождань, які не можуть не прихилити до нього людей. Любов у Бориса Олійника — це насамперед вірність. Не банальна цнота-прапор моралістів, а вірність — почуттю, серцю, собі, коханій людині.

"Твори Б. Олійника вже витримали суворий іспит часом, і вони, без сумніву, принесуть читачеві радість активного співпереживання. Перед нами — поет мислячий, гострий, глибокий, чия творчість нині стає поряд з тими художніми цінностями, що їх подарували своєму народові найталановитіші співці України... Внутрішній неспокій поета змушує читача шукати істину", — писав О. Гончар у передмові до двохтомника Б.Олійника "Вибрані твори в 2 т. Т.1: Лірика". До першого тому творів відомого українського поета увійшли ліричні поезії, які відзначаються пристрасною громадською позицією, емоційною наполегливістю, своєрідністю поетики. В другому тому "Вибрані твори в 2 т. Т.2. Цикли та поеми" надруковані ліро-епічні цикли і поеми, які стали здобуттям української і світової літератури. Характеризуючи поетичний доробок автора, академік НАН України Петро Тронько відзначає, що Борис Олійник одним із перших серед шестидесятників звернувся до відтворення славних сторінок історії України. Йому належить образ Пам'яті як поняття, що вбирає в себе і безстрашність князя Святослава, і переможні походи-битви гетьмана Богдана Хмельницького, і мудрі заповіді Григорія Сковороди, і думи й пророцтва Тараса Шевченка, і гарячий подих та мрії Івана Франка. Поеми "Доля", "Дорога", "Дума про місто", ряд історико-тематичних циклів, серед яких "Сковорода і світ", — це не ілюстрація до академічних досліджень, а самотнє художнє літописання страждань і борнь предків у битвах проти чужинців, за волю й незалежність України.

Олійник вірить у високу місію художника у справі перебудови світу і не вірить у безперспективність громадської позиції поета. Добутий з народного серця благородний метал віри, надії і любові з особливою силою видзвонює у його поетичних творах останнього періоду. Йдеться про пристрасну поему "Трубить Трубіж", надруковану в одноім'яній книзі. Вихід даної поеми — подія не лише в українській поезії, але й у культурі. В ній автор проглядає глибоку історію, беручи уроки ще з часів татарської навали, у філософських параметрах осмислює національні, соціальні й духовні зрушення на Україні на зорі третього тисячоліття. Утверджуючи в діяннях і почуваннях рідного народу все духовно цінне і морально чисте, він засуджує відступництво від високих гуманістичних ідеалів, дворушництво.

Національно-патріотична, інтелектуально-філософська поезія Бориса Олійника має своє продовження й у його громадській та державній діяльності. Він постійно захищає інтереси соціальної справедливості, духовно-культурного розвитку України. До книжки Бориса Олійника "Криниці моралі та духовна посуха: статті, виступи, публіцистичні роздуми, інтерв'ю" увійшли твори на актуальні теми літературного і суспільного життя. Проблеми національної політики, збереження мови, екологічного і духовного середовища, захисту завоювань демократії — такий тематичний діапазон видання. Сюди увійшли виступ 1987-го року в Кремлівському палаці, де Б. Олійник вперше в Союзі оприлюднив засекречені наслідки чорнобильської трагедії, та промова на XIX партконференції, де він першим відкрив усю трагедію і причини Голодомору та вимагав поіменно назвати винуватців.

У часи горбачовської перебудови Олійнику, депутату союзного парламенту, довелося бути не лише свідком, але й арбітром у міжнародних конфліктах колишнього Союзу та Югославії. Своє бачення причин і наслідків міжетнічних війн, некомпетентності владної команди він виклав у книзі "Два роки в Кремлі" де у формі відкритого листа М. Горбачову переосмислює процес так званої перебудови, автор також самокритично гостро оцінює власні "перебудовні омани".

Серед літературознавчих досліджень творчості ювіляра — виданням Г.Д.Клочка "Поетика Бориса Олійника: літературно-критичний нарис". Праця українського критика присвячена творчості поета, а його твори розглядаються тут в аспекті морально-етичних шукань сучасної літератури; аналізуються джерела художнього мислення поета, визначається його поетика як системно організована цілісність. Громадянськість, як стверджує критик, є тією головною організуючою силою, яка взаємоузгоджує всі компоненти художнього світу відомого українського поета.

Напрацювання В.П.Моренця "В. П. Борис Олійник: нарис творчості" присвячено біографії та творчості Бориса Олійника — поета з яскраво вираженим громадським темпераментом. Він, як зазначає автор, можливо, найближчий злед сучасних літераторів до рівня української свідомості, з її елементами і падіннями, з її ілюзіями і розчаруваннями, з її намаганнями нарешті явитися світові з високочолом іменем — Народ.

Сторінку підготувала Ольга СТАВІНСЬКА



# Літературно-мистецька сторінка

## МОЙОГО РАЮ ЗАПІЗНИЛА РАДІСТЬ...

Роман **ДУБРОВСЬКИЙ**

\*\*\*

Чи ж я брехав? Чи ж я тобі брехав?  
Чи ж лив неправди в'дливу отруту?  
Я просто, мов міфічний Мінотавр,  
У лабіринтах долі щось наплутав.



Лежали вдвох долиць на стерні.  
Любив тебе, а ти... читала Стерна.  
А хтось брехав і Стерну, і мені –  
Сентиментально, впевнено, майстерно.

Нема тебе... Забрав тебе кудись  
У полі вітер – буйний казанова.  
Стерні колючки в душу уп'ялись...  
Замріюсь – може, ти наснишся знову.

\*\*\*

Моя любов – солодка вата.  
Цілунком споєна душа  
Сп'яніла так, що прагне свята.  
А за душею – ні гроша.

А за душею – стільки болю,  
Що втамувати немає сил.  
Моє минуле – сильна зброя:  
Щодня я взятий на приціл.

Спаси ж мене, моє кохання,  
Бо хто ж врятує, як не ти –  
Не перше, жаль. Та й не останнє!  
Нехай горять старі мости!

\*\*\*

Останній день, коли я був щасливим...  
Остання ніч із запахом тебе...  
Тепер мій янгол, стомлений, безкрилий,  
З ясных небес в багнюку упаде.

Тепер уже повсюди стерті межі  
Між небом і землею – все дарма:  
Серця закоханих обвуглили пожежі.  
Нема серцець. Любові теж нема.

Моя душа, беззахисне створіння,  
Сама себе згубила у світах.  
А спогади... А спогади нетлінні  
Нехай до нас приходять тільки в снах.

\*\*\*

Дві монети на очі –  
І поплив у світи...  
Ні, не буду! Не хочу!  
Загаси, не світи!

У тунелі Бетховен  
Поліфонно звучить,  
І пливе тихо човен  
Поміж ЖИТЬ і НЕ ЖИТЬ.

Затираються грані,  
Вже й не видно-таки,  
Де король, а де блазень, –  
Тільки два мідяки...

І сплелись воєдино  
Непорочність, гріхи,  
Кров – з вином, хліб – із тілом,  
Всі до Риму шляхи.

І без жодного слова  
Нас похмурий Харон  
Забирає у човен  
Переплеть Ахерон.

Порятований кожен  
Не дзвінким мідяком...  
Иду до Тебе, мій Боже,  
Із терновим вінком.

\*\*\*

Ти тільки подивись, які довкола роси!  
Чистіші від сльози на зелені... І ти  
Кохання, мов роси, у вічності попросиш,  
А я... А я, либонь, вже маю йти.

Ти тільки подивись, яке надворі диво!  
Ніяк не начудуюсь цим дивним дивом я.

Сьогодні ти, як завжди, і ніжна, і вродлива,  
Та вперше ти сьогодні моя і не моя...

Пройдемо ще не раз, де трави килимами,  
Бо де красу подібну у світі віднайти?  
Ніколи і нікому зв'язок отой між нами  
Не розірвать. А зараз... мені пора йти.

\*\*\*

Пробач мені, що більше я не поряд,  
Не я твій сон щоночі стережу.  
Пробач за той зажури повен погляд,  
За те, що компліментів не кажу.



Прости за те, що ти не дочекалась  
Моїх обіймів, квітів і тепла.  
З чийого раю запізнела радість  
Солодким щемом душу облекла.

Пробач мені за те, що загубився,  
Прости мені за те, що загубив,  
Пробач, та все ж не схожий я на принца,  
Що Білосніжку ніжно розбудив.

Моя ти доле, я не знаю, хто ти,  
Адреси, імені і кольору очей.  
Весняний вітер – то мій теплий дотик.  
Впізнай мене у темряві ночей...

\*\*\*

Кричало літо: «Ось він! Ось він!» –  
Я, зачудований, не чув.  
Мене взяла за руку осінь –  
І вітер всі сліди задув.

Шукало літо: «Де ти? Де ти?» –  
Мене ж поблизу не було,  
Бо я уже писав сонети,  
Коли задуло снігом скло.

Шуміло літо: «Милый, милый!» –  
Мене ж бо звабила весна.  
І я, закоханий, щасливий,  
Літав на небо в спраглих снах.

Захрипло літо – і затихло...  
Я пробудився лиш тепер:  
По світу бігаю, мов вихор,  
Та літо вже, на жаль, не те...

Світлана **ГУРАЛЬНА**

### ЩАСТЯ МОЄ

Дитинонько мила, сонце ясне,  
У щічку рожеву цілую тебе.  
В обіймах солодких сильніша стаю,  
Молитимусь Богу за долю твою.



Від кривди і болю тебе захищу,  
До серця малого печаль не пущу.  
Хай Ангел пильнує твій спокій вночі,  
Бо ти – моя радість і сонце в п'яті.

Люблю я твій голос і радісний сміх,  
Примхливі смаки і невтомний твій біг,  
Люблю за довіру і щирі слова,  
За писане "мама", рахунок по два.

За ранок о шостій, на сон тиху казку,  
Недоспані ночі, і сльози, і ласку.  
Моя ти розрадо і щастя моє,  
Як добре, синочку, що ти в мене є!

### МУДРА СОВА

Летіла Сова, мудра голова.  
Сіла на гілку, взяла сопілку,  
Щоби гарно вигравати,  
Малих діток звеселяти.

А Богданчик взяв книжку,  
Зачитався про мишку.  
Стара сова недодивилася,  
Біля синочка вмостилася,

Листочок із книжки  
Прийняла за мишку,  
Його ковтнула, очі зімкнула,  
На гілку сіла – тоді й зрозуміла,

Що маленький Богданчик  
Тримав не той сніданчик.  
Обхитрив її стару,  
Мудру птаху лісову.

Софія **ЯКОВЧУК**

### ОСІННЯ ЕЛЕНЯ

Прошли жнива. Врожай вже на столі.  
У вуликах закрилися фіранки.  
Ступає осінь по сухій землі  
Крізь сірувато-голубі світанки.

Взяла у руки суміш акварельну,  
Дбайливо килим на траві прослала,  
Вдягнула сукню золото-лілейну,  
Яка, на жаль, так швидко полиняла.

На клумбі засмутилися квітки,  
Вдивляються у посірілі неба очі.  
Бо знають: їм вже більше не цвісти,  
Бо осінь й трішки зачекать не хоче.

Зніма вже ніч її розкішні шати,  
Туман упав сріблястою фатою.  
Поглянула, чи всі вляглися спати, –  
Й на ранок...стала сніжною зимою.

### РОЯЛЬ І ДОЩ

Упав останній промінь на рояль –  
І непомітно просльозились вікна.  
Сховався місяць за тонку вуаль...  
Заграла музика хвилююче-трембітно.

О друже мій, замріяний роялю,  
Бач, розцвіли у місті парасолі...  
А я хтозна-де у думках блукаю.  
Якісь химерні кличуть мене ролі.



Рояль і дощ... І звукова стихія...  
На кухні десь дзеленькнула виделка –  
І зник повітряний рояль надії  
Так, як зникає по грозі веселка.